

Handlingsplan 2014–2017 med årsbudsjett 2014

INNHold

INNHold	1
RÅDMANNENS FORORD	3
HOVEDGREPENE I HANDLINGSPLAN 2014 – 2017	4
OMSTILLING OG EFFEKTIVISERING I PLANPERIODEN	7
MÅL FOR KOMMUNEN	9
SAMFUNNSMÅL I HANDLINGSPROGRAMMET	9
HELHETLIG STYRINGSMODELL	14
BYJUBILEET	16
FAKTA OG UTFORDRINGER	16
TUSENÅRSPROSJEKTER I KOMMUNAL REGI	18
ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER	19
STATSBUDSJETTET 2014 OG DET ØKONOMISKE OPPLEGGET FOR KOMMUNESEKTOREN.....	19
RENTEMARKEDET OG DE KOMMUNALE BUDSJETTER	21
ØKONOMIPLAN 2014 – 2017 MED DRIFTSBUDSJETT 2014	23
KRAV TIL BALANSE OG REALISME I BUDSJETTET	23
ØKONOMISKE HOVEDUTFORDRINGER I PLANPERIODEN	23
BUDSJETTETS INNTEKTSSIDE	30
FINANSINNTEKTER OG -UTGIFTER	33
BUDSJETTETS UTGIFTSSIDE	35
INVESTERING OG FINANSIERING	38
INVESTERINGER I ØKONOMIPLANPERIODEN	38
DE ØKONOMISKE FORUTSETNINGENE FOR INVESTERINGSBUDSJETTET	38
KOMMUNEOMRÅDE HELSE OG SOSIAL	41
FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET	41
INNSATSOMRÅDER	43
RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET	50
KOMMUNEOMRÅDE OPPVEKST	53
FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET	53
INNSATSOMRÅDER	55
RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET	64
KOMMUNEOMRÅDE SAMFUNN, ØKONOMI OG KULTUR	66
FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET	66
INNSATSOMRÅDER	68
RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET	78

KOMMUNEOMRÅDE HR	83
FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET	83
INNSATSOMRÅDER	84
RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET	88
KOMMUNEOMRÅDE TEKNISK	89
FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET	89
INNSATSOMRÅDER	90
RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET	94
RÅDMANN	96
AVGIFTER, GEBYRER OG EGENBETALINGER 2014	97
VEDLEGG	111

RÅDMANNENS FORORD

2013 har vært et krevende år for bykommuner i Østfold. Flere har slitt med store merforbruk, og har måttet sette i verk drastiske grep for å gjenvinne den økonomiske kontrollen.

Også for Sarpsborg har 2013 vært krevende, men på en annen måte. Det har vært krevende fordi kommunen har forberedt, og fattet beslutninger om, endringer som er omstridte. Dette har vært nødvendig for å møte de økonomiske realitetene som venter de kommende årene. Tiden vil vise om de grepene som er gjort er tilstrekkelige.

Enn så lenge kan imidlertid Sarpsborg kommunes innbyggere, folkevalgte og medarbeidere glede seg over at kommunen ikke er i en situasjon som krever akutte økonomiske grep. Akutte endringer både rammer hardere og virker dårligere enn endringer som er grundig vurdert og planlagt.

Hvorvidt kommunen også de kommende årene vil unngå akutte besparelser, avhenger nettopp av viljen og evnen til allerede nå å planlegge for framtidige økonomiske realiteter.

Derfor vil også denne handlingsplanen peke på områder der det må skje omlegginger fram i tid. Så vil tiden imellom bli benyttet til å konkretisere omleggingene. Til slutt vil det være opp til bystyret å avgjøre om konsekvensene er akseptable.

Sarpsborg kommune vil også de kommende årene måtte finne stadig nye måter å spare penger på. For selv om budsjettene vil øke hvert år, vil kravene til hva kommunen skal få ut av pengene øke enda mer.

De framtidige behovene innen eldreomsorgen er mye omtalt – og det er en voksende erkjennelse av at eldreomsorgen som følge av dette må endre seg. Men presset på de kommunale tjenestene øker vel så mye innenfor områder som barnevern, rus og psykisk helse samt tjenester til personer med store bistandsbehov. Det er en krevende oppgave for kommunen og hele

lokalsamfunnet både å begrense denne veksten og å yte tilstrekkelig hjelp til de som har behov for det til en kostnad kommunen kan bære.

Gjennom forslaget til statsbudsjett for 2014 har kommunen fått en større del av regningen for barnevernsbarn på statlige institusjoner og for tjenester til personer med store bistandsbehov. Særlig på sistnevnte område er det en utfordring at staten på den ene siden øker kommunens andel av kostnadene, og på den andre siden stiller krav til standard som gjør det svært vanskelig å effektivisere tjenestene.

Sarpsborg kommune må spare også på de store tjenesteområdene de kommende årene. Kontinuerlig effektivisering av støttefunksjoner vil ikke være nok.

I dette alvorlige bildet er det all grunn til å understreke at Sarpsborg kommune skal yte gode tjenester til sine innbyggere også i tiden som kommer. Kommunen forbereder seg ikke på framtida bare ved å spare – men investerer også for den. Satsingen på sykehusbygningen i sentrum som helsehus og åpningen av et nytt omsorgssenter på Valaskjold er gode eksempler på det, en ny og moderne sentrumsskole og nye barnehager det samme.

Det kommer også til å skje mye positivt i samfunnet Sarpsborg de kommende årene. Byens tusenårsjubileum nærmer seg. Kommunen satser i den forbindelse både på en ny gågate og et oppgradert Kulås amfi. Det etableres også et byselskap som rådmannen har tro på at skal gi byen et løft. Og med statlige belønningsmidler innledes en oppgradering av transportsystemet som byen og Nedre Glomma trenger.

Vi går inn i en krevende, men også spennende, tid for Sarpsborg. Vi har gode tradisjoner for å mestre utfordringene med evne og vilje til omstilling.

Sarpsborg, 31.10.13

Unni Skaar
Rådmann

HOVEDGREPENE I HANDLINGSPLAN 2014 – 2017

Sarpsborg kommunes årsbudsjett for 2014 har en netto driftsramme på 2,6 mrd. kr. Budsjettet er meget stramt.

Budsjettet inneholder styrkinger for 89 mill. kr. Dette skyldes blant annet satsingen på enerom for eldre og andre kvalitetsforbedringer innen pleie og omsorg. Samtidig er en stor del av styrkingene begrunnet i økt press på tjenestene.

Kommunens inntekter fra eiendomsskatt økes med 18,5 mill. kr i 2014. Samtidig økes andre inntekstposter med totalt 8 mill. kr.

Likevel har det vært nødvendig å finne innsparingstiltak for 91 mill. kr. i budsjettet.

Det er i så stor grad som mulig forsøkt å redusere kostnader uten at kommunens innbyggere skal rammes, men med så omfattende besparelser vil også tjenestetilbudet bli påvirket. Sarpsborg kommune har de siste årene vært gjennom omfattende omstilling, herunder prosjekter kalt «Handlingsrom 2016» og «Nye Handlingsrom». Gjennom den nye handlingsplanen legges det opp til nytt, målrettet omstillingsarbeid. Fokusområder vil være ledelse og samhandling, organisering, prioritering og standard på tjenestene samt nye arbeidsformer. Kommunen må lykkes med dette arbeidet for å sikre økonomisk balanse de kommende årene, samtidig som et godt tjenestetilbud til innbyggerne skal opprettholdes.

Sarpsborg kommune	2014	2015	2016	2017
Netto driftsbudsjett før endring	2 618	2 618	2 618	2 618
Kapasitets-/kostnadsvekst, styrkinger	91	138	179	221
Økte inntekter	-8	-24	-17	-18
Netto driftsendringer selvkost	0	-6	-11	-16
Statlige føringer og tiltak	14	26	26	26
Effektivisering/ redusert aktivitetsnivå	-85	-152	-172	-180
Netto driftsbudsjett etter endring	2 629	2 599	2 623	2 652
Endring i kroner	11	-18	6	34
Endring i prosent	0,4 %	-0,7 %	0,2 %	1,3 %

Byjubileet vil sette et positivt preg på den forestående fireårsperioden. Det settes av ytterligere 10 mill. kr til jubileumsaktiviteter, finansiert av fondsmidler tidligere avsatt til kulturhus. Midlene skal blant annet finansiere jubileets hovedsatsing «Stedsans». Flere investeringer er også knyttet til byjubileet, med gågata og Kulås som de to største.

Det er lagt opp til investeringer for over 1,89 mrd. kr. i perioden, herunder om lag 740 mill. kr. i 2014. Kjøp og rehabilitering av Sarpsborg sykehus, ny sentrumsskole og nye barnehager er noen av de tunge investeringene. Disse investeringene er viktig både for å sikre kvalitet på tjenestene og å legge grunnlag for effektiv økonomisk drift. Samtidig øker

investeringene kommunens netto finanskostnader med rundt 50 mill. kr. fra 2013 til 2017, noe som medfører at det blir tilsvarende mindre til drift.

Økte takster for eiendomsskatt medfører at skatten for en gjennomsnittsbolig øker med rundt 650 kroner, fra 4.100 kr til 4.750 kr. Det er en økning på om lag 15 %. Avgiftene innen vann, avløp og renovasjon øker med rundt 350 kroner, og da med 5,7 %. Gebyrene for byggesaksbehandling øker i gjennomsnitt med 10 %, mens gebyr for behandling av private reguleringsplaner økes med 30-40 %. Det igangsettes også en gjennomgang for å øke kommunens husleieinntekter fra bofellesskap. De fleste av kommunens betalingssetter øker med 6 %, noe som er 3 prosentpoeng høyere

enn den generelle lønns- og prisveksten. Økningen i eiendomsskatt, gebyrer og priser er begrunnet med at kommunen til nå har ligget til dels markant under sammenlignbare kommuner, herunder andre bykommuner i Østfold. Sarpsborg kommune kan ikke over tid levere like gode tjenester som andre kommuner med et vesentlig lavere inntektsnivå. Det hører da med til bildet at Sarpsborg kommune har relativt lave inntekter fra skatt og rammetilskudd.

Kommuneområde helse og sosial

Etablering av nytt helsehus i Sarpsborg sykehus utgjør et stort løft for helse- og omsorgstilbudet i Sarpsborg kommune. I 2014 flytter legevakten, seks rehabiliteringsplasser, seks øyeblikkelig hjelp-plasser og 19 korttidsplasser til det nye helsehuset.

Åpning av Valaskjold omsorgssenter kombinert med innsparing i heldøgntilbudet for øvrig medfører samlet sett økte kostnader på 10 mill. kr på årsbasis.

Det er for 2014 lagt opp til en økning av husleieinntekter fra blant annet bofellesskap, for å begrense kutt i tjenestetilbudet. Også gebyrer økes for å få høyere inntekter. Det er en risiko for betydelige merkostnader på sosialhjelp som følge av bortfall av statlige arbeidsavklaringspenger.

Det legges opp til innsparinger innen forebyggende tjenester fra 2015 Netto innsparing innen forebyggende tjenester blir mindre enn tidligere varslet som følge av at staten styrker helsestasjonene og skolehelsetjenesten.

Nye omsorgs- og aktivitetstiltak for yngre funksjonshemmede utgjør 11,1 mill. kr i 2014.

12 boliger for psykisk utviklingshemmede på Kløvningsten vil få utsatt innflytting til 2015. Ytterligere 12 boliger på Værn planlegges ferdigstilt i 2017.

Kommuneområde oppvekst

Bygging av ny sentrumsskole er igangsatt, og et moderne skolebygg vil kunne tas i bruk høsten 2015. Nye barnehager på Tindlund og Sandbakken åpner i 2014. I 2015 åpner også nye barnehager på Hafslundsøy, Sentrum og Vestvold. I tillegg skal en ny barnehage i Søndre Skjeberg etableres snarest mulig.

Grunnskolenes budsjetter reduseres med nærmere 8,5 mill. kr i 2014. Dette vil medføre redusert bemanning.

Det forventes en innsparing på 3 mill. kr på årsbasis som følge av omlegging av skyssordning.

Prisen for plass i skolefritidsordningen øker noe mer enn den generelle prisstigningen.

Effektivisering og omorganisering innen spesialpedagogiske tiltak samt Norsksenteret og særskilt språkopplæring gjennomføres som forutsatt i foregående handlingsplan.

Økt tilskudsprosent medfører 10,1 mill. kr ekstra i tilskudd til ikke-kommunale barnehager. Samtidig medfører effektiviseringen av de kommunale barnehagene, inkludert at nye barnehager tas i bruk, til en reduksjon i det samme tilskuddet på 3,2 mill. kr.

Rammen for barnevernet er økt med 16 mill. kr for 2014 i forhold til opprinnelige budsjett 2013, inklusiv økte egenandeler til kjøp av institusjonsplasser.

Kommuneområde SØK

10 mill. kr som tidligere er avsatt til kulturhus overføres til byjubileet. Midlene forutsettes blant annet å finansiere hovedsatsingen «Stedsans».

Det legges opp til at en vesentlig del av jubileumssatsingen vil skje gjennom et nytt byselskap, og at byselskapet tilføres midler for å kunne håndtere dette. Byselskapet er en viktig satsing der kommunen, næringsliv og andre går sammen om å gjøre Sarpsborg til en mer attraktiv by å bo, jobbe og besøke.

Årlig driftstilskudd til Borg Innovasjon AS opphører.

Arbeidet innen plan- og samfunnsutvikling vil de kommende årene være preget av den vedtatte bypakka, og planlegging av store samferdselsutbygginger der ny forbindelse over Glomma er den aller viktigste.

Kontakt med næringslivet vil bli viet stor oppmerksomhet, herunder gjennomføring av handlingsprogram for næringsutvikling i Sarpsborg.

Kulås Amfi skal rustes opp for 15 mill. kr. Det vil også bli brukt betydelig med midler på oppgraderinger i Glengshølen, deriblant et nytt skateanlegg til 6 mill. kr. Arbeidet med å oppgradere Sarpsborg Scene fortsetter, primært ved at det investeres i nytt lydanlegg. Det tas sikte på oppstart for nytt bibliotek med lokaler for kulturskole og aktivitetshus i 2017. Kjøp av tomt vil skje i 2014.

Kommuneområde HR

Kostnadene må reduseres både i Enhet arbeidsgiver og Enhet kommunikasjon og service, gjennom effektivisering og redusert aktivitetsnivå. Inntak av nye lærlinger vil bli redusert.

Det er planlagt fortsatt betydelige IKT-investeringer, både for oppgradering av utstyr og effektivisering av arbeidsprosesser i kommunen.

Kommuneområde teknisk

Statlige belønningsmidler gir rom for investeringer i blant annet en ny gang- og sykkelbru over Glomma mellom Opsund og Hafslundsøy.

Samlede investeringer i samferdsel utgjør omlag 200 mill. kr i perioden. Det investeres over 350 mill. kr i vann- og avløpsnettet i samme tidsrom.

Det vil bli investert totalt 50 mill. kr i å fornye gågata i Sarpsborg. Kulås Amfi skal rustes opp for 15 mill. kr. Det vil også bli brukt betydelig med midler på oppgraderinger i Glengshølen, deriblant et nytt skateanlegg til 6 mill. kr.

Erfaring fra vinteren 2012/2013 tilsier at midler til vintervedlikehold må styrkes med opp mot 2 mill. kr for å opprettholde den vedtatte standarden. Det må videre avsettes midler til å holde sykkelfelt fri for snø.

Det spares inn rundt 2,5 mill. kr på drift, blant annet på renhold og energi. Økt bygningsmasse medfører økt vedlikeholdsbehov, uten at vedlikeholdsbudsjettet øker tilsvarende.

Gebyrer innen byggesak, landbruk og kart øker noe mer enn den generelle prisstigningen. Økte satser og økt aktivitet gir økte inntekter på 1,5 mill. kr.

OMSTILLING OG EFFEKTIVISERING I PLANPERIODEN

Handlingsplanen viser et behov for nedjustering og tilpasning i driftsrammer i størrelsesorden 55 mill. kr. fram mot 2017.

Sarpsborg kommune har over lengre tid hatt fokus på effektivisering og omstilling. «Handlingsrom 2016», som i praksis omfattet hele organisasjonen, ble startet opp i 2009. I 2011 ble dette arbeidet fulgt opp gjennom et mer avgrenset prosjekt; «Nye handlingsrom». Samlet sett har disse resultert i organisatoriske endringer og mer effektive arbeidsformer.

I tillegg har det vært et høyt fokus på ledelse og arbeidsgiverpolitikk, blant annet gjennom utviklingen av en ny arbeidsgiverpolitisk plattform, «Vi i Sarpsborg». Dette som en erkjennelse av at menneskelige ressurser er den viktigste innsatsfaktoren i alt endrings- og utviklingsarbeid.

I en situasjon med ressursknapphet er det en stor utfordring å sikre tilstrekkelig med ressurser til prioriterte tjenesteområder. Samtidig er det viktig at denne ressursknappheten ikke setter en stopper for tiltak som er viktige for utvikling av lokalsamfunnet. Dette dilemmaet nødvendiggjør en prioriteringsdiskusjon på flere nivåer – i tillegg til at det hele tiden må jobbes med å utnytte ressursene optimalt.

Det vil nærmest kontinuerlig være behov for fokus på en effektiv oppgaveløsning. Denne vil måtte handle om innsatsfaktorer som ledelse, arbeidsformer, intern samhandling og bruk av moderne teknologi. Parallelt, og tett knyttet til tema effektivitet, må det settes fokus på standard på tjenester og innbyggernes forventninger til kvalitet. Også dette byr på krevende avveininger. Det vil derfor være behov for å utvikle og vedlikeholde ulike former for innbyggerdialog, kommunikasjon og medvirkning.

Administrativ organisering var et sentralt tema i Handlingsrom 2016. Som følge av dette ble betydelige endringer

gjennomført. Organisering handler først og fremst om hensiktsmessighet ut fra de oppgaver som skal løses. På bakgrunn av de erfaringer organisasjonen nå har, kan det være behov for noen justeringer.

For å sikre et helhetlig grep omkring ovennevnte utfordringer, vil det være nødvending med tett oppfølging innad i organisasjonen. Det må sikres at rett fokus settes fra begynnelsen av og at ønskede tiltak kan gjennomføres som planlagt. Videre må det sikres en størst mulig grad av effektoppnåelse for å oppnå planlagt økonomisk balanse i perioden. Egne midler er derfor avsatt hos rådmannen til oppfølging av arbeidet.

Omstillingsarbeidet må skje innenfor det enkelte kommuneområde. Dette for å sikre størst mulig grad av gjennomføringskraft og realisme ved gjennomføringen av vedtatte tiltak.

Det legges opp til et arbeid med særlig vekt på fire fokusområder:

Ledelse og samhandling.

Sikre en effektiv ressursbruk gjennom best mulig samhandling, på tvers av organisatoriske skillelinjer.

Organisering

En vurdering av hvorvidt det er behov for endringer i den administrative organiseringen.

Prioritering og standard på tjenestene

Avklaring og tydeliggjøring av hvilken standard ulike tjenester skal ha.

Nye arbeidsformer

Innovasjon, andre måter å utføre oppgavene på og best mulig utnyttelse av teknologi.

Rådmannen organiserer arbeidet som et eget prosjekt. Ansattes organisasjoner involveres og sikres mulighet til å medvirke underveis i henhold til vanlig praksis. Konkrete resultater fra ovennevnte prosesser vil bli tatt inn i arbeidet med

budsjett og økonomiplan for 2015-18. I realiteten forutsetter dette at det må foretas konkrete avveininger av hvilke

tiltak som kan gjennomføres, hvilken effektiviseringsgevinst de har og i hvilket år.

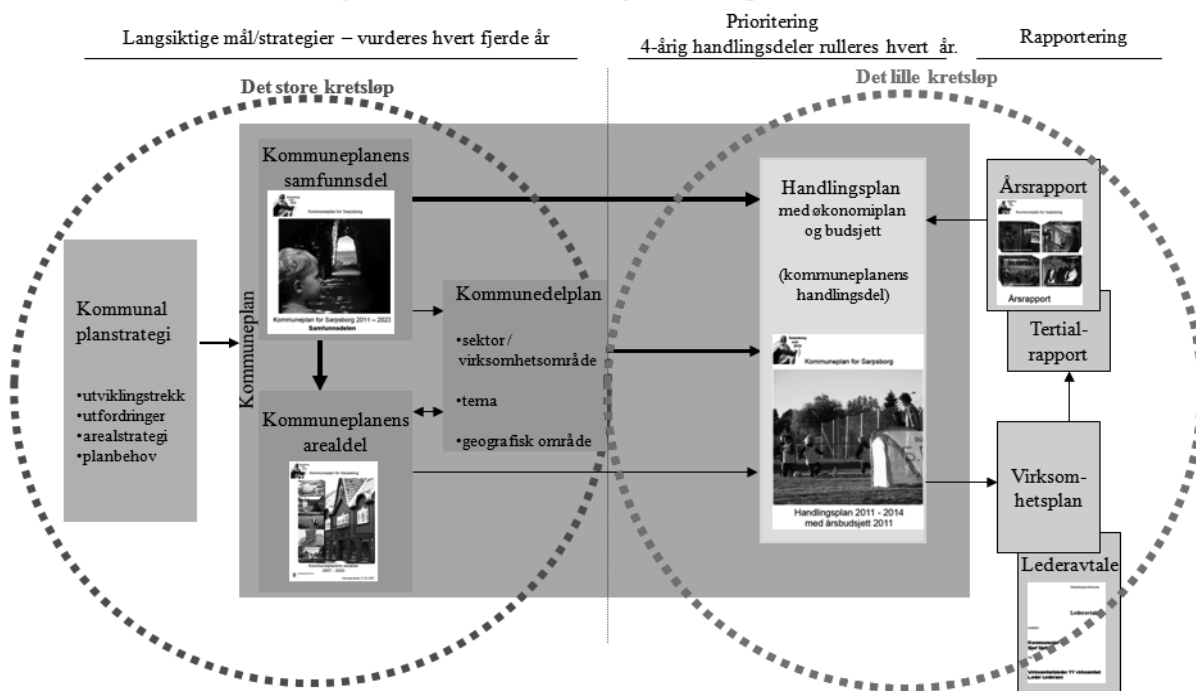
MÅL FOR KOMMUNEN

SAMFUNNSMÅL I HANDLINGSPROGRAMMET

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens overordnede styringsdokument. Den tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og

kommunen som organisasjon. Kommuneplanens samfunnsdel 2011-2023 ble vedtatt av bystyret 16. juni 2011. Den danner grunnlag for kommunens 4-årige handlingsplan og budsjett.

Plansystemet i Sarpsborg kommune

Sarpsborg er en by full av muligheter. Kort nevnes Inspiria, nytt sykehus på Kalnes som åpner 2015, tusenårsjubileet 2016 og det enorme samferdselsløftet kommunen er i ferd med å gjennomføre. Dette gir et godt grunnlag for å bygge et enda bedre og mer attraktivt kommunesamfunn.

Planen setter fokus på fire innsatsområder. Det er identitet, verdiskaping, levekår og miljø. Sarpsborgs visjon er: Sarpsborg – der barn og unge lykkes. Innenfor hvert innsatsområde er

det beskrevet overordnet mål. I tillegg til disse spesifiserer planen flere delmål (Slik vil vi ha det!) og strategier (Slik gjør vi det!).

Kommuneplanen er en langsiktig plan og alle målsetninger og strategier kan ikke prioriteres i denne handlingsplanperioden. I kapitlene som omhandler "Verdier og ledelse" beskriver hvert kommuneområde mål fra kommuneplanen som er førende for deres arbeid.

VISJON

Sarpsborg - der barn og unge lykkes

Identitet

Sarpsborgs innbyggere skal være stolte og engasjerte

Slik vil vi ha det!

- Sarpsborg skal oppleves som en kultur-, idretts- og aktivitetsby
- Sarpsborg skal ha spennende og allsidige jobbmuligheter
- Sarpsborg sentrum skal være attraktivt og levende
- Sarpsborg skal være en attraktiv by å bosette seg i for barnefamilier

Verdiskaping

Sarpsborg skal ha et allsidig og konkurransedyktig næringsliv med høy kompetanse og spennende jobbmuligheter

Slik vil vi ha det!

- Sarpsborg skal ha spennende og allsidige jobbmuligheter
- Næringslivet og kommunen skal være attraktiv for faglært arbeidskraft og arbeidskraft med høyere utdanning
- Næringslivet og kommunen skal tilby arbeid til alle grupper av arbeidssøkende

Levekår

Barn og unge skal motiveres til utdanning for å møte framtidens utfordringer.
Sarpsborg skal være en by som fremmer likeverd og inkludering

Slik vil vi ha det!

- Sarpsborg skal ha et helhetlig læringsløp med høy kvalitet fra barnehage til videregående skole
- Helsefremmende og forebyggende tiltak skal ha en sentral plass i arbeidet for å bedre levekår
- Innbyggerne skal ha mulighet til å leve et meningsfylt liv uavhengig av funksjonsevne
- Sarpsborg skal ha et variert kultur- og fritidstilbud for alle
- Levekårene skal bedres og levekårsforskjeller skal utjevnes
- Sarpsborg skal ha trygge, attraktive og levende bo- og nærmiljøer

Miljø

Alle i Sarpsborg skal være miljøbevisste og delta i en felles miljødugnad for framtida

Slik vil vi ha det!

- Sarpsborg skal ha miljøvennlige bo-, transport- og arbeidsforhold
- Sarpsborgsamfunnet skal ha lavt energiforbruk og bruke fornybar energi
- Sarpsborgsamfunnet skal produsere lite avfall og være gode på gjenvinning
- Sarpsborg skal sikre seg mot skadevirkninger som følge av klimaendringer
- Sarpsborg skal forvalte naturressursen på en miljøvennlig måte.

De fire innsatsområdene i kommuneplanen griper ofte inn i hverandre. Det er for eksempel sterke forbindelser mellom verdiskaping og levekår og temaene arbeid og bolig går igjen i flere av innsatsområdene.

Arbeid er viktig for den enkelte og tilgang på god arbeidskraft er viktig for næringslivet, kommunen og samfunnet som helhet. Levekårsrapporten fra 2012 viser at det er en sammenheng mellom utdanningsnivå, deltakelse i arbeidslivet

og levekår. Det er sentralt å ha fokus på utdanning og kompetansebyggende tiltak i egen befolkning og da særlig hos barn og unge. Barn og unge skal motiveres til utdanning for å møte framtidens utfordringer. Kommunens langsiktige innsats som ser helhetlig på læringsløpet fra barnehage til videregående skole fortsetter og planmessig arbeid med kvalitetsutvikling av barnehage og skole videreføres. Elevtallsveksten forsterker behovet for fokus på skolekapasitet og skolestruktur og ny plan for skole legges fram for sluttbehandling i 2014.

En utfordring de siste årene har vært lavt omfang av boligbygging. Boligpolitisk plattform som er under utarbeiding skal avklare hvilke virkemidler kommunen har for å påvirke boligbyggingen. En helhetlig boligpolitikk skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller, bedre levekårene og gjøre Sarpsborg til et attraktivt sted å bo. Arealplanen som er under utarbeidelse vil være et viktig virkemiddel for å tilrettelegge for ønsket boligutvikling.

Kampen om arbeidskraften vil forsterkes framover, særlig vil det bli rift om de med høyest kompetanse. Innenfor helse/sosial og utdanningsinstitusjonene har en allerede møtt rekrutteringsutfordringene. Denne utfordringen blir ikke mindre innenfor helseområdet gjennom den nye samhandlingsreformen som medfører overføring av mange nye oppgaver til kommunen. Det gir behov for både økt kompetanse og kapasitet.

Et godt arbeidstilbud er ofte ikke tilstrekkelig for å få ønsket arbeidskraft til å flytte til kommunen. I dag legger folk vekt på en rekke andre forhold enn kun arbeid. De er opptatt av stedskvaliteter som bolig, kultur- og fritidstilbud, trygt nærmiljø og gode oppvekstvilkår for barn og unge. Det siste har jo blant annet sammenheng med at det er de unge voksne som flytter mest. Skal næringslivet og kommunen være attraktiv for arbeidskraft må en med andre ord satse bredt.

Tusenårsjubileet står sentralt i denne handlingsplanperioden. Gjennom fokus på historie og identitet, miljø og involvering jobbes det for en synlig og vellykket tusenårsfeiring. Et mål er at Sarpsborgs attraktivitet skal øke, både som et sted å bo, et sted å jobbe og et sted å besøke.

Demografi

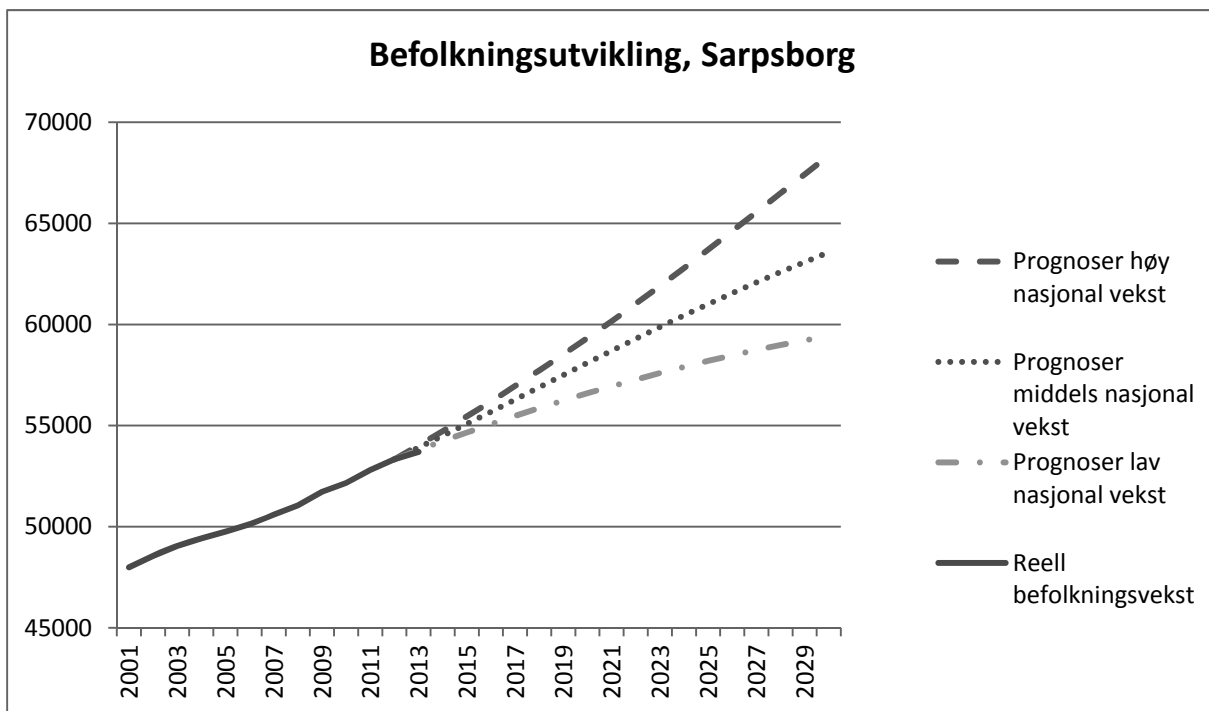
Per 01.01.13 hadde Sarpsborg 53 696 innbyggere. Sarpsborg ønsker å legge til rette for en sterk befolkningsvekst. Kommunen har en ambisjon om 1,2 % årlig vekst og dette tilsvarer høyalternativet i prognosene til statistisk sentralbyrå (SSB). En økt befolkning tilfører kommunen større aktivitet, nye impulser og høyere skatte- og rammetilskuddsinntekter, og bærer bud om en attraktiv kommune.

Befolkningsveksten har vært avtagende de tre siste årene. I 2010 økte den med 646 personer mens den i 2012 var på kun 363 personer. Første halvår 2013 har befolkningen økt med 315 personer og dette kan tyde på at den lave veksten i 2012 ikke vedvarer.

Gjennomsnittlig årlig vekst 2000-2012 var 475 personer. Til sammenlikning gir høyalternativet til SSB en årlig vekst på 556 personer i handlingsplanperioden mens middelalternativet gir 447 personer.

Mens tilflytting bidro vesentlig til befolkningsvekst første halvdel av denne perioden, har fødselsoverskudd fått noe større betydning de siste årene.

Det knytter seg stor usikkerhet til befolkningsutviklingen, ikke minst på grunn av skiftende konjunkturer som har betydning både for arbeidsmarkeds-situasjonen og boligbyggingen. Nytt sykehus på Kalnes kan bidra til sterkere vekst enn det SSB anslår og det er viktig at kommunen bl.a. gjennom ny arealplan tar høyde for en sterk vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå 2013

Aldersgruppene med størst relativ vekst i handlingsplanperioden er 6-12 år (barneskolebarn), 13-15 år (ungdomsskole) og 67-79 år. Aldersgruppen 6-12 år forventes å vokse jevnt i hele kommuneplanperioden som

strekker seg fram til 2023, mens ungdomstrinnet ikke vil ha tilsvarende vekst. Barnehagegruppen, 1-5 år forventes å vokse først fra 2016. «Eldreølgen» vil slå inn for fullt fra ca. 2025.

Mål for kommunen		
BRUKER	Resultat 2012	Ambisjon 2014
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet (se brukermål under hvert kommuneområde)		
MEDARBEIDER		
M.1. Attraktiv arbeidsgiver		
M.1.1. Søkere på stilling	18,7	>19
M.1.2. Turnover	10,2 %	<10,0 %
M.1.3. Antall lærlinger	61	67
M.1.4. Andel ansatte innvandrere	Ikke målt ¹	11,2 %
M.2. Utviklende arbeidsmiljø		
M.2.1. Medarbeiderundersøkelsen - samlet resultat ²	4,3	4,3
M.3. Redusert sykefravær		
M.3.1 Sykefravær totalt	8,7 %	8,4 %
M.4. Mindre uønsket deltid og vikarbruk		
M.4.1. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	78,4 %	81 %
M.4.2. Antall medarbeidere med stilling under 40 %	430	430
M.4.3. Andel midlertidige ansatte	9,71 % ³	9,5 %
ØKONOMI		
Ø.0 God kommuneøkonomi		
Ø.0.1 Netto driftsresultat ⁴	1,3 %	>0,5 %
Ø.0.2 Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter ⁵	69,8 %	<73,7 %
Ø.0.3 Disposisjonsfond (ikke formålsbestemt) ⁴	43,5 mill. kr	>50 mill. kr
Ø.0.4 Meravkastning kortsiktig likviditet ⁶	2,2 %	>0,6 %

¹ Måling juni 2011

² Måling per 2. tertial

³ Første gang målt oktober 2013

⁴ Gjelder kun kommunen

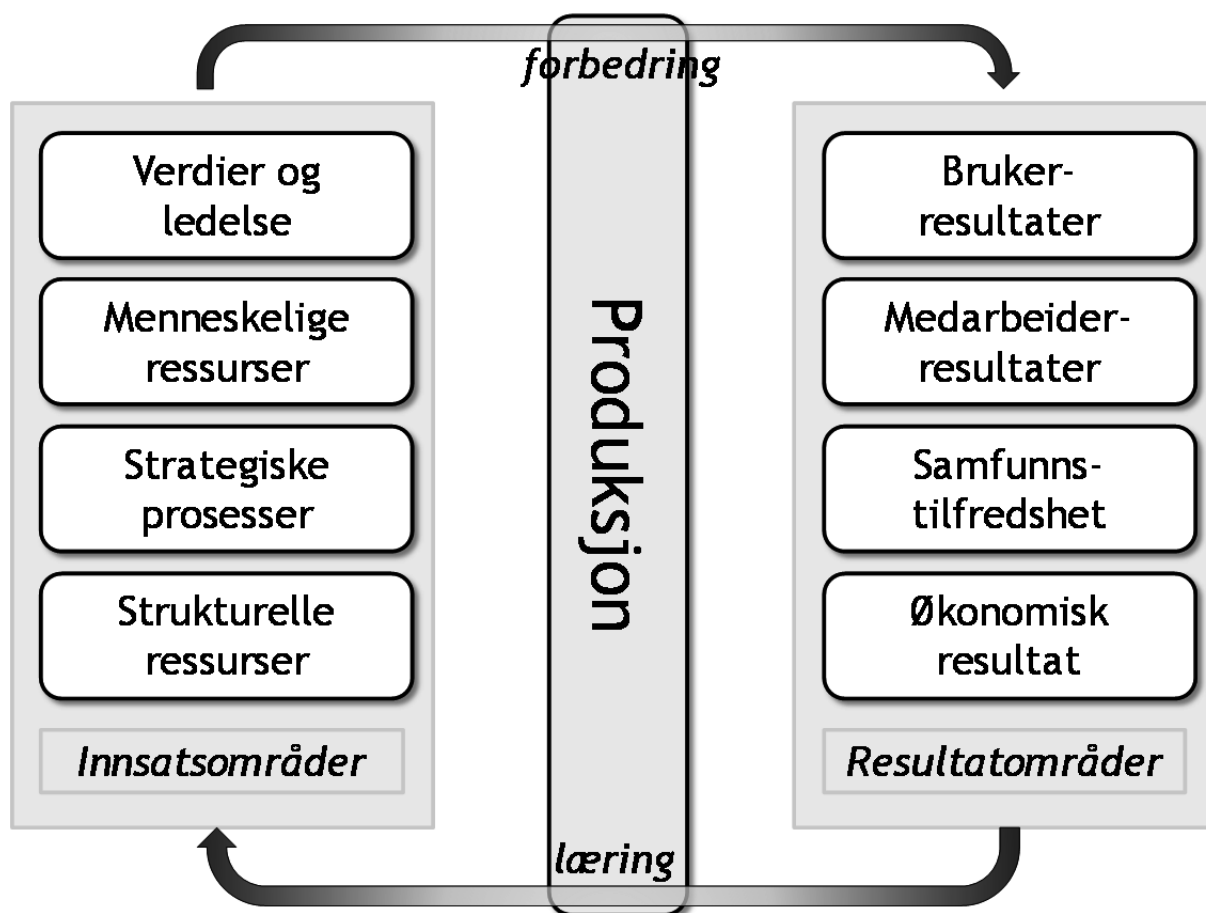
⁵ Gjelder Sarpsborg kommune som kommunekonsern, dvs. inklusiv kommunale foretak og andel av interkommunale selskaper hvor kommunen er medeier.

⁶ Meravkastning utover referanseindeks ST1X. Gjelder kun kommunen.

HELHETLIG STYRINGSMODELL

Sarpsborg kommune legger til grunn en helhetlig styringsmodell som et viktig element i styringssystemet. Modellen beskriver hele kommunens virksomhet i ni

nøkkelområder. Resultatene danner grunnlaget for refleksjon, læring og forbedring som igjen gir føringer for innsatsområdene.

Handlingsplan for 2014-2017 har en inndeling basert på helhetlig styringsmodell. Innsatsområder og resultatområder er beskrevet under hvert kommuneområde. Modellen skal være et verktøy til å styre mot ønskede resultater gjennom å vedta innsatsfaktorene, måle resultatene og gjennom styring over tid dreie innsatsen slik at målene for Sarpsborg kommune oppnås. Helhetlig styringsmodell skal bidra til bedre styring for politiske organer og for den enkelte leder.

Verdier og ledelse

De overordnede verdiene ligger i kommuneplanens samfunnsdel med visjonen om at Sarpsborg skal være en kommune der barn og unge lykkes. Dette gjenspeiles i de ulike strategiene i kommuneplanen med tilhørende

kommunedelplaner. Verdiene er førende for de øvrige innsatsfaktorene i modellen. De tjenestespesifikke målene fremkommer av måltavlene under hvert kommuneområde.

Det er etablert et overordnet verdiset, som kjennetegner hvordan kommunen skal framstå både ut mot innbyggerne og mellom de ansatte. Verdiene er:

- Framtidsrettet
- Åpen
- Respektfull
- Troverdige

Verdisettet er forankret i dokumentet "Vi i Sarpsborg – plattform for ledelse og medarbeiderskap". Denne plattformen ble vedtatt av Bystyret i september 2012 og legger sterke føringer for verdier og

ledelse i organisasjonen Sarpsborg kommune.

Menneskelige ressurser

Menneskelige ressurser består av medarbeiderne i kommunen og den kompetansen de innehar. Et viktig grunnlag for alt arbeid på dette feltet er verdisettet og det nye dokumentet "Vi i Sarpsborg – plattform for ledelse og medarbeiderskap". Plattformen legger viktige strategier for de tre områdene ledelse, medarbeiderskap og kompetanse. Det er et uttalt mål at Sarpsborg kommune skal ha nødvendig kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte framtidens utfordringer.

Strategiske prosesser

Strategiske prosesser er viktige for å fremme en ønsket utvikling av tjenester og samfunn. Denne delen er presentert i en oversikt over vedtatte planer, planer som skal utarbeides, samt prosjekter eller andre utviklingstiltak. Oversiktene presenteres for hvert kommuneområde.

Strukturelle ressurser

De strukturelle ressursene er et fellesbegrep på mer konkrete faktorer på økonomi og demografi som styrer resultatene til kommunen. Handlingsplanen beskriver dette i hovedsak i forhold til endringer i befolknings sammensetning og andre planforutsetninger. Her vil antall barn i grunnskolealder eller eldre over 80 år være viktig informasjon om ressursbehov i tjenestene. Dette avsnittet omfatter i tillegg de økonomiske ressursene knyttet til drift og investeringer.

Brukerresultater

Enhetene skal sette mål for gode tjenester i form av opplevd kvalitet. I tillegg er det valgt spesifikke mål innenfor de ulike kommuneområdene. Kvalitet måles gjennom brukerundersøkelser og andre statistiske data som KOSTRA m.m.

Medarbeiderresultat

Det er valgt ut fire viktige områder knyttet til medarbeiderresultater. På kommunenivå måles på indikatorer innenfor "attraktiv arbeidsgiver", mens det

på enhetsnivå måles på "utviklende arbeidsmiljø", "reduert sykefravær" og "mindre uønsket deltid og vikarbruk".

Samfunnstilfredshet

Samfunnsdelen i kommuneplanen fastsetter de overordnede mål for samfunnsutvikling i perioden 2011 – 2023. Planen har fire innsatsområder; identitet, verdiskapning, levekår og miljø. I Handlingsplan for 2014 – 2017 er det lagt vekt på å prioritere de viktigste målene og konkretisere disse i forhold til tiltak i 4-årsperioden. Årsmeldingen vil beskrive status i arbeidet for å nå disse målene.

Økonomisk resultat

Økonomisk resultat forteller om kommunens økonomiske stilling og utvikling. På kommunenivå måles det på netto driftsresultat, netto lånegjeld og disposisjonsfond i forhold til brutto driftsinntekter samt avkastning på finansielle plasseringer. På enhetsnivå måles det på avvik i forhold til tildelte budsjetttrammer.

Produksjon

Resultatene skapes i kommunens 56 enheter. Det rapporteres på de ulike resultatmålene gjennom tertial- og årsrapportering til plan- og økonomiutvalget og bystyret.

Forbedring og læring

I årets handlingsplan er det lagt vekt på færre mål, sterkere bruker- og samfunnsfokus i målene og færre målinger. I tillegg er noen mål gjennomgående for hele kommunen og alle tjenestene. Det er viktig at forankring og forbedring oppnås helt ut i alle ledd i tjenesteytingen og forvaltningen.

BYJUBILEET

FAKTA OG UTFORDRINGER

Prosjektet Sarpsborg 2016 har ansvar for å koordinere planlegging og gjennomføring av tusenårsjubileet. Gjennom fokus på historie og identitet, involvering og miljø, jobbes det for en vellykket og synlig tusenårsfeiring. I tillegg fokuseres det på målet om Sarpsborg som et bedre sted å bo, jobbe og besøke, før, i og etter 2016.

Nedsatt jubileumskomiteé har mandat til å forberede og gjennomføre tusenårsjubileet innenfor eget budsjett og handlingsprogram vedtatt av Bystyret. Komiteen skal foreta overordnede prioriteringer og strategivalg. Jubileumskomiteen består av representanter for ulike interessegrupperinger i Sarpsborg.

Det er i sak om nytt byselskap lagt opp til at Sarpsborg kommune skal yte et omfattende økonomisk bidrag til selskapet for aktiviteter i forbindelse med byjubileet. Dette er gjort ut fra en tro på at selskapet, som skal ha arrangement og opplevelser som et satsingsområde, vil være godt egnet til å stå for denne type aktiviteter. En forutsetning er at selskapet selv ønsker dette, og tar initiativ til aktivitet som kommunen finner det riktig å yte økonomisk bidrag til.

En stor del av dagens driftsressurs for byjubileet legges til byselskapet når dette er etablert. Kommunen vil likevel ha oppgaver tilknyttet byjubileet, og ha behov for egne ressurser på området.

Det viktigste suksesskriteriet for tusenårsjubileet er å sikre eierskap til jubileet i Sarpsborgsamfunnet slik at grupper og enkeltpersoner selv tar initiativ til satsninger fram mot 2016.

Mange av tiltakene i "Handlingsplan for tusenårsjubileet" vil ikke være realiserbare ved kun å basere seg på bidrag fra jubileets økonomiske ramme slik den er i dag. Videre må det sikres god sammenheng mellom kommunens egne

satsninger fram mot 2016 og de tiltakene som settes i gang i regi av jubileumskomiteen. Det må også jobbes for at andre, private og offentlige aktører, bidrar økonomisk og praktisk for å realisere målsettingene for jubileet. Jubileumsarbeidet skal være visjonært. Samtidig kreves et sterkt fokus på gjennomføringskraft i den neste perioden.

Forprosjekt, fra "knopp til blomst"

Første del av planleggingen av tusenårsjubileet var et forprosjekt. Forprosjektet hadde som mål å avklare jubileets ambisjonsnivå, jubileets profil, organisering av arbeidet med jubileet og de økonomiske rammene for planleggingen av arbeidet. Forprosjektets rapport ble presentert allerede i 2008. Følgende seks fokusområder ble identifisert; Byutvikling, Historie, Fest, Synliggjøring, Involvering og Miljø.

Jubileumsrapport, forslag fra faggrupper til jubileumskomiteen

I juni 2011 ble det satt ned faggrupper for hver av fokusområdene byutvikling, historie, fest og synliggjøring. Miljø og involvering inngår i alle aktiviteter. Faggruppene la fram en jubileumsrapport i desember 2012 som var et tidlig utgangspunkt for arbeidet med tusenårsjubileet.

Handlingsplan for tusenårsjubileet 2012-2016

De fire hovedprosjektene og delprosjektene i handlingsplanen er arbeidet frem på bakgrunn av faggrupperapporten. Jubileet er organisert gjennom fire hovedprosjekter: Kreativ byutvikling, historie, arrangementer og festligheter og stimuleringspott. I tillegg kommer kommunikasjon og markedsføring.

Kreativ byutvikling skal favne ulike tiltak som er med og bidrar til at byens befolkning ser mulighetsrommet for bruk og utvikling av egen by gjennom å fokusere på byens kvaliteter. Tiltakene handler ikke om store fysiske forbedringer,

men kan ta form av arrangementer, stunts/bruk og midlertidige løsninger. Her er sentrumsnære områder og ikke minst de historiske områdene i sentrum fokusområder. Inn under dette hovedprosjektet ligger for eksempel:

- Stedsans Sarpsborg, det vandrende byteateret vi fikk en smakebit av i 2013
- Utvikling av midlertidighet i byrommet som innebærer videre samarbeid med Olavsdagenes gjestekunst, stimulering til lignende prosjekter som sentrumsforeningens midlertidige vegg "Before I die..," synliggjøring av Sarpsborgs forbausende byrom i tiden frem mot og i 2016
- Arbeid med oppussingsdugnad: utvikling av et motivasjonsprosjekt for å stimulere til oppussing frem mot 2016

Historie – tre epoker; 1016 og Olavs by, sagbruks- og herregårdstiden og industriperioden er presentert i historisk publikasjon våren 2013. Publikasjonen er rammen for bruk av kunst, kultur og formidling fram mot 2016. Utover denne publikasjonen arbeides det blant annet med fylkeskommunen om deres prosjekt «Middelalderen i Østfold» – pilgrimsled og kirkesteder, Borgarsyssel og kommunen for øvrig om formidling ved Middelalderbyen Borg. I 2016 skal det utgis en publikasjon nr. 2; «Hendelser i 1000 år».

Arrangementer og festligheter – fra og med 06.04.13, da det var 1000 dager igjen til jubileet, telles det ned mot den store markeringen gjennom arrangementer og synlighet/annonsering i media. I 2013 ble det også gitt en smakebit av Stedsans Sarpsborg. Dette vil også gjennomføres i 2014 og planlegges gjennomført i 2015 og i stor skala i 2016. Utover dette planlegges nyttårsmarkeringer inn og ut av 2016, samt folkefest i Hafslundparken 29.07.16. I tillegg fylles kalenderåret med arrangementer i regi av ulike lag og foreninger. Det arbeides også med blant annet vinterfestival, musikkuke og utvikling av 1000 års kor og korps.

Stimuleringspott er en støtteordning nedsatt for å stimulere til utvikling av

prosjekter/ideer hos private, lag og foreninger som ønsker å bidra til markeringen i 2016, eller i tiden frem mot den. Tiltakene må være i tråd med jubileets verdier og kan falle inn under alle tre hovedprosjekter nevnt over. I 2013 avsatte jubileumskomiteen 0,5 mill. kr i potten, (jf. "Handlingsplan for tusenårsjubileet" på www.sarpsborg2016.no for komplett oversikt over delprosjekter og sist oppdaterte versjon).

Økonomi

Det er inngått samarbeid mellom Sarpsborg 2016 og Borgarsyssel. Borgarsyssel har ansatt en person til å jobbe med tusenårsjubileet. Sarpsborg 2016 finansierer 40 % av denne stillingen.

Ved opprettelsen av byselskapet er det planlagt overført 1,5 mill. kr på årsbasis fra byjubileets driftsmidler til selskapet. En forutsetning for dette er at byselskapet ønsker og ser seg i stand til å bygge opp en stab for gjennomføring av byjubileet.

Byjubileet er tidligere tilført et engangsbeløp på 10 mill. kr til gjennomføring av ulike satsinger. Det settes av ytterligere 10 mill. kr som kommunens finansiering av jubileets satsinger til og med 2016. Beløpet finansieres av fondsmidler som tidligere er avsatt til kulturhus.

Det forutsettes at dette beløpet dekker gjennomføringen av «Stedsans». Prioriteringen av midlene for øvrig vil bli avklart senere. Dette beløpet kommer i tillegg til de avsatte driftsmidlene og investeringer med egen finansiering.

Oppfølging av vedtatt handlingsplan, "jubileumsprosjekter", vil være hovedfokus i 2014, med fokus på gjennomføring. Dette gjelder også kommunens egne tusenårsprosjekter. Planlegging av årshjul for 2016, samarbeidsavtaler om initierte prosjekter, markedsplan og arbeid opp mot sponsorer vil bli prioritert. Arrangement i 2014 i regi av Sarpsborg 2016 er Stedsans Sarpsborg – en teatralisk byvandring i sentrum. Gjennomføringen vil legges til

Forbausende byfest, slik som i 2013. Tusenårsjubileet vil utover dette jobbe for å være synlig i medier og i bybildet gjennom samarbeid med lokalt kultur- og næringsliv jevnlig.

TUSENÅRSPROSJEKTER I KOMMUNAL REGI

Noen tiltak som ble foreslått i «jubileumsrapporten» av faggrupper, har blitt sortert ut som tusenårsprosjekter i kommunal regi. Disse prosjektene er ikke behandlet i tusenårsjubileets handlingsplan, og arbeidet med disse følger ordinært linjeansvar i kommuneadministrasjonen.

Følgende tiltak ble foreslått:

- Oppgradering av park/gangsti i området rundt fossen og byvollen
- Opprusting av Kulåsparken
- Opprusting av gågate
- Forskjønnelse ved innfartsårene og skilting til og i byen
- Belysning av byen fram mot/i 2016

Det er i tillegg andre pågående prosjekter som kommunen anser som sine tusenårssatsninger:

- Glengshølen, skateanlegg og opprusting

Oppgradering av park/gangsti i området rundt fossen og byvollen

Området er viktig i markeringen av byens 1000 år. Utfordringene i området er mange, avklaringer omkring veitrase og jernbaneutbygging påvirker og gjør store investeringer lite hensiktsmessige i tiden frem til 2016. Men området trenger en satsning. Her ble byen engang grunnlagt, her ligger fossen som har vært avgjørende

for grunnleggelsen, og som har vært Sarpsborgs landemerke og livsgrunnlag. Området bør forskjønnes og gjøres mer tilgjengelig, særlig med tanke på formidling av historie. Det er ikke avsatt egne midler til tiltaket, men det vil bli søkt løsninger for opparbeidelse i samarbeid med grunneierne.

Opprusting av Kulåsparken

Kulåsparken vil bli en sentral arena for aktivitet og arrangement i tiden fremover, spesielt i 2016. Det er viktig at amfi/scene ferdigstilles til 2016. Planleggingen av prosjektet er igangsatt. Kulåsparken bør synliggjøres som tusenårsprosjekt i fysisk framtoning. Det er avsatt totalt 15 mill. kr til formålet.

Opprusting av gågate

Byens sentrale byrom sammen med torget er et viktig bindeledd mot de historiske områdene ved fossen. Arbeidet er omfattende og allerede igangsatt. Totalt er det avsatt 50 mill. kr til formålet.

Oppgradering av innfartsårer og skilting til og i byen

Byen må markeres ved innfartsårene, slik at opplevelsen av å komme til Sarpsborg tydeliggjøres. Skilting til og i byen foreslås innarbeidet i hvert enkelt prosjekt nevnt over. En innfartsportal må være i tråd med verdier satt for jubileet og sees i sammenheng med identitet og omdømmearbeidet i kommunen. Det er avsatt 3 mill. kr til formålet.

Torsbekkdalen

Det er planlagt en oppgradering i Torsbekkdalen. Til dette prosjektet er det avsatt 2,0 mill. kr.

ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER

STATSBUDSJETTET 2014 OG DET ØKONOMISKE OPPLEGGET FOR KOMMUNESEKTOREN⁷

Statsbudsjettet for 2014 ble offentliggjort av Regjeringen Stoltenberg 17.10.13. Senere la den nye regjeringen Solberg fram sin tilleggsproposisjon. Etter forhandlinger med partiene KrF og Venstre ble det landet et endelig budsjettforlik om statsbudsjettet for 2014. Endringer i det økonomiske opplegget som følge av budsjettforliket er innarbeidet i handlingsplan 2014-2017.

Kommunesektorens inntekter i 2013

I forbindelse med offentliggjøring av statsbudsjettet (St.prp. nr. 1) 2014 er skatteanslaget for 2013 oppjustert med 1,8 mrd. kr i forhold til revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2013 som ble presentert i mai. Det innebærer mest sannsynlig en vekst i skatt og rammetilskudd (frie inntekter) utover det Sarpsborg kommune har lagt til grunn i revidert budsjett 2013. De faktiske virkningene for kommunen vil imidlertid først være kjent ved utgangen av året når den nasjonale skatteinngangen for hele året er klar.

Den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter anslås etter dette til 6,7 mrd. kr, tilsvarende 1,8 %. For de frie inntektene er realveksten anslått til 4,2 mrd. kr eller 1,4 %. I tråd med tidligere praksis får kommunene beholde de ekstra skatteinntektene på 1,8 mrd. kr i 2013, men merinntektene blir ikke tatt hensyn til ved beregning av veksten i frie inntekter for 2014.

Den samlede pris- og kostnadsveksten i kommunesektoren i 2013 er anslått til 3,0 %, som er samme anslag som i RNB 2013, men 0,3 % lavere enn forutsatt i statsbudsjettet for samme år. Kommunesektorens merutgifter knyttet til den demografiske utviklingen anslås å bli

0,6 mrd. kr lavere enn lagt til grunn i statsbudsjettet 2013.

Det økonomiske opplegget for 2014

Regjeringen Stoltenbergs forslag til statsbudsjett for 2014 er en oppfølging av de politiske prioriteringene som fremkom i RNB 2013 og Kommuneproposisjonen 2014 som ble lagt frem i mai 2013. Regjeringen fremholder at det økonomiske opplegget for 2014 legger til rette for fortsatt vekst i tjenestetilbudet i kommunesektoren. Arbeidet med omstilling og effektivisering av den kommunale virksomheten må fortsatt prioriteres, og aktivitetsnivået må tilpasses til inntektsrammene. Utover veksten i frie inntekter foreslås det særskilte tiltak innenfor et bredt spekter av kommunale tjenester. Tiltakene innenfor helse og omsorg, skole, barnehage og barnevern er så langt det er funnet rom for innarbeidet i budsjettet.

Kommunenes sentralforbund (KS) peker på at veksten i frie inntekter ikke dekker mer enn økte kostnader som følge av endringer i demografi, pensjon og andre automatiske kostnadsøkninger og at økte standarder og dekningsgrader i så fall må skje gjennom effektivisering av tjenestene.

Kommunesektorens inntekter i 2014

Kostnadsveksten i kommunesektoren i 2013 er anslått til samlet å utgjøre 3,1 %, hvorav lønnsveksten utgjør 3,5 % prisveksten for varer og tjenester 2,1 %.

Veksten i kommunesektorens samlede inntekter kan beregnes på to måter; fra anslått inntektsnivå i RNB 2013 eller fra anslag på regnskap 2013.

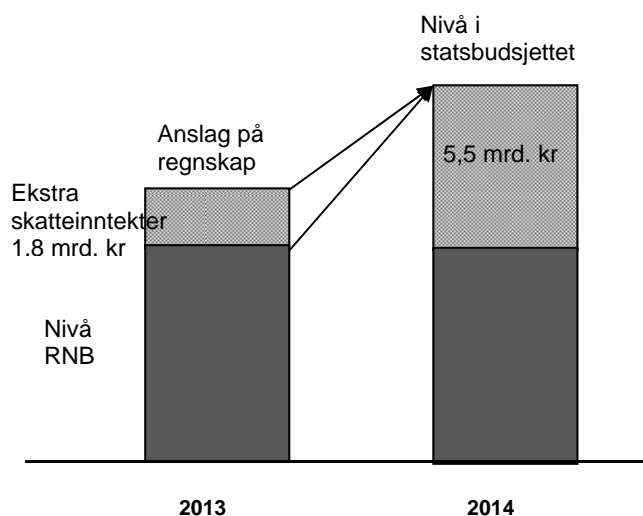
Basert på anslått inntektsnivå i RNB 2013 legges det opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 7,5 mrd. kr, tilsvarende 1,9 %. Av dette utgjør veksten i de frie inntektene 5,5 mrd. kr, hvorav 4,3 mrd. kr gjelder kommunene og 1,2 mrd. kr fylkeskommunene. Dette tilsvarer en realvekst i de frie inntektene på 1,7 %. Som nevnt vil midlene i første

⁷ Kommunesektoren består av kommuner og fylkeskommuner

rekke dekke økte kostnader knyttet til demografi (befolkningsvekst) og pensjon. I tillegg kompenseres kommunene over rammetilskuddet for en styrking av blant annet helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

I forhold til anslag på regnskap 2013, hvor det tas hensyn til at skatteanslaget er oppjustert med til sammen 1,8 mrd. kr, innebærer budsjettforslaget en reell økning i de samlede inntektene på om lag 5,6 mrd. kr. Av dette utgjør 3,6 mrd. kr frie inntekter. Som omtalt ovenfor får kommunene i sin helhet beholde alle merskatteinntekter i 2013, men de inngår ikke i grunnlaget for fastsettelse av de økonomiske rammene for kommunesektoren for 2014. Dette påvirker vekstanslaget.

Sammenhengen mellom vekst i frie inntekter i 2014 forhold til RNB 2013 og anslag på regnskap 2013 kan fremstilles slik:

Det opprinnelige forslaget til statsbudsjett for 2014 ga en beregnet vekst i oppgvekkorrigerede frie inntekter for Sarpsborg kommune på 112,2 mill. kr eller 4,5 %. Dette er over gjennomsnitt for landet på 4,1 % og Østfold på 4,2 %. Veksten i er regnet fra inntektsnivået i RNB 2013.

Skatteinntektens andel av kommunenes samlede inntekter er de siste årene redusert fra om lag 45 til 40 %. Det innebærer isolert sett en større

inntektsutjevning mellom skattesterke og skattesvake kommuner. Nivået videreføres i 2014. Sarpsborg kommune har skatteinntekter på i underkant av 80 % av landsgjennomsnitt og tilhører kategoriene "skattesvake kommuner".

Utover veksten i de frie inntektene foreslås det særskilte tiltak på et bredt spekter av kommunale tjenester. Dette gjelder blant annet:

- Reell reduksjon i maksimal foreldrebetaling i barnehage
- Opptrapping mot to barnehageopptak i året
- Etablering av valgfag for 10. trinn i ungdomsskolen
- Rentekompensasjonsordningene for skole- og svømmeanlegg og kirkebygg videreføres
- Utbygging av det kommunale barnevernet
- Tiltak mot barnefattigdom
- Investeringsstilskudd til etablering av heldøgns omsorgsplasser

Særskilte tiltak innenfor helse- og omsorgstjenesten

Det legges opp til en styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten med til sammen 180,0 mill. kr over rammetilskuddet. Tiltaket er i tråd med det regjeringen varslet i kommuneproposisjonen 2014.

Ordningen med investeringstilskudd til bygging og fornying av heldøgns omsorgsplasser videreføres og styrkes.

Regjeringen tar sikte på at kommunene fra 2016 får en lovpålagt plikt til å tilby øyeblikkelig hjelp døgnopphold. Tilbudet skal bygges opp over en fireårsperiode fram til plikten trer i kraft. Ordningen er tenkt finansiert med tilskudd fra Helsedirektoratet (50 %) og de regionale helseforetakene (50 %).

Det innføres redusert egenbetaling for beboere som mot sin vilje bor på dobbeltrom ved langtidsopphold i kommunal helse- og omsorgsintitustusjon. Kommunene kompenseres for mindreinntekten over rammetilskuddet.

Midlene til kapasitetsvekst innenfor kommunalt rusarbeid, som innlemmet i rammetilskuddet fra 2013, omgjøres til et øremerket tilskudd.

Særskilte tiltak innenfor skole

Regjeringen foreslår å videreføre ordningen med valgfag på ungdomstrinnet. 10. trinn omfattes fra høsten 2014. Kommunene kompenseres for økte utgifter over rammetilskuddet.

Ordningen med rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg videreføres. Sarpsborg kommune vil utnytte sin maksimale ramme i forbindelse med bygging av ny sentrumsskole.

Ordningen med gratis frukt og grønt på skoler med ungdomstrinn avvikles med virkning fra skoleåret 2014-2015.

Ordningen med én uketime kulturskoletilbud i skole/SFO i barnetrinnet avvikles med virkning fra skoleåret 2014-2015.

Særskilte tiltak for barn og unge

Maksimalprisen for foreldrebetaling for en heltids barnehageplass videreføres med kr 2 405 per måned.

Regjeringen trapper opp satsing på det kommunale barnevernet som ble påbegynt i 2011. Kommunene skal kunne søke om midler til 150 nye stillinger og til kompetanse- og samhandlingstiltak. Søknadene behandles av fylkesmannen. I tillegg foreslås en endring i barnevernloven som skal gi et mer profesjonalisert og tydeligere kommunalt forankret tilsyn med barn i fosterhjem.

Det foreslås at den kommunale egenandelen ved institusjonsplassering økes med en tredjedel. Økningen utgjør om lag 150 000 kr årlig per plass og medfører en ekstrautgift for kommunene på nærmere 4 mrd. kr. Kommunene er samlet sett kompensert for merutgiftene over rammetilskuddet etter kriteriene i inntektssystemet. Dvs. at utgiftskompensasjonen for den enkelte kommune ikke nødvendigvis tilsvarer de økte utgiftene for kommunen.

Det foreslås innført en kommunal medfinansiering på 10 % av utgiftene over innslagspunktet for statlig refusjon av utgifter til barneverntiltak for enslige mindreårige asylsøkere. Det vil kunne innebære en reduksjon i de statlige refusjonene på 120 mill. kr.

Det foreslås opprettet en nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom som har som mål å gi flere barn og unge muligheter til å delta i ferie- og fritidsaktiviteter.

Andre tiltak

Rentekompensasjonsordningen for rehabilitering av kirkebygg foreslås utvidet.

Lønns- og prisvekst

Lønns- og prisveksten i kommunal sektor⁸ er anslått til 3,1 % hvorav lønnsveksten er anslått til 3,5 % og prisveksten på varer og tjenester til 2,1 %. Regjeringens anslag er benyttet i kommunens budsjett for 2014.

Regjeringen har neppe noe ønske om å være lønns- og prisdrivende. Anslagene for lønns- og prisvekst har derfor ofte vært noe lavere enn den faktiske lønns- og prisveksten. Samtidig har staten hatt en tendens til anslå for lave skatteinntekter i økonomiske oppgangstider, men for høye i nedgangstider.

RENTEMARKEDET OG DE KOMMUNALE BUDSJETTER

Virkingen av endringer i rentenivået på de kommunale budsjetter blir generelt holdt utenom regjeringens forslag til inntektsrammer. Endringer i rentenivået kommer derfor som gevinst/tap utover de foreslåtte inntektsrammene. Endringer i renten har stor betydning for mange kommuners evne til å levere stabile og gode tjenester. Økt gjeldsbyrde i kommunene forsterker virkningene av renteendringer på de kommunale budsjettene.

⁸ Lønns- og prisveksten i kommunal sektor benevnes vanligvis som «den kommunale deflatoren».

De siste tiårenes globalisering av verdens finansmarkeder med fri flyt av kapital over landegrensene gjør at norske renter i stor grad påvirkes av rentenivået internasjonalt. Samtidig har gjentakende kriser i verdensøkonomien ført til hyppige og store endringer i renten i løpet av svært kort tid. Dette har i større eller mindre grad umiddelbar virkning på kommunenes

økonomiske handlingsrom og gjør det vanskelig å planlegge. Ved å binde renten på deler av innlån og plasseringer kan kommunen selv øke forutsigbarheten for sine fremtidige finanskostnader. Kommunen hadde per 2. tertial 2013 rentebinding på 66 % av samlet gjeld til investeringsformål.

ØKONOMIPLAN 2014 – 2017 MED DRIFTSBUDSJETT 2014

Sarpsborg kommunes driftsbudsjett for 2014 fremgår av budsjettskjema 1A og 1B, side 111-114.

KRAV TIL BALANSE OG REALISME I BUDSJETTET

Kommuneloven oppstiller to krav til de kommunale budsjetter:

- Budsjettet skal være i balanse
- Budsjettet skal være realistisk

Balansekravet innebærer at budsjetterte inntekter minst må dekke budsjetterte utgifter.

Realismekravet betyr at budsjettet skal bygge på realistiske anslag over inntekter og utgifter. Dette kravet kan ofte være vanskelig å forene med krav i gjeldende rettighetslovgivning som setter standarder for kvalitet og omfang på tjenestene til innbyggerne. Begge krav må være oppfylt for hvert enkelt budsjettår i økonomiplanperioden.

Fylkesmannen, som statlig tilsynsmyndighet, skal påse at kravene er oppfylt. Dersom budsjettet ikke oppfyller kravene kan fylkesmannen returnere budsjettet til bystyret med krav om at budsjettet behandles på nytt.

Økonomiplan for perioden 2014 – 2017 med årsbudsjett 2014 legges frem i balanse for det enkelte budsjettår slik kommuneloven krever.

ØKONOMISKE HOVEDUTFORDRINGER I PLANPERIODEN

Kommunenes inntekter

Kommunal sektor er tillagt viktige samfunnsoppgaver og har stor nasjonal og lokal betydning for både verdiskapning og sysselsetting. Kommunesektoren forvalter en betydelig del av de økonomiske ressursene i norsk økonomi. Målt i forhold til brutto nasjonalprodukt (BNP) for Fastlands-Norge utgjorde kommunesektorens inntekter 18 % i 2012. I forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi utgjorde kommunal sektor

samme år 15,2 %. Lokalt er kommunen ofte største arbeidsplass med et stort volum på innkjøp av varer og tjenester gjennom året. Kommunal sektors betydning for både verdiskapning og sysselsetting gjør sektoren til et velegnet virkemiddel i den statlige finanspolitikken⁹.

Et stabilt velferdstilbud til innbyggerne forutsetter at kommunene har stabile økonomiske rammebetingelser. Kommunenes inntekter, deres sammensetning og fordeling, bestemmes i det alt vesentlige av staten gjennom Stortingets årlige vedtak på statsbudsjettet. På denne måten styrer staten kommunen gjennom økonomiske virkemidler. Forutsigbarhet i de økonomiske rammebetingelsene gjør det enklere for kommunene å planlegge sin virksomhet, men samtidig små muligheter til å påvirke egne inntekter.

Skatt på personlig inntekt og formue, rammeoverføringer og øremerkede tilskudd utgjør de viktigste statlige inntektskilder. Disse inntektene utgjorde i 2012 til sammen ca. 70 % av kommunenes samlede inntekter og bestemmes i hovedsak av befolkningens størrelse, dens fordeling på aldersgrupper og i noen grad sosiale grupper som krever tjenester fra kommunen. De resterende 30 % består av brukerbetaling og andre salgs- og leieinntekter, overføringer fra andre, eiendomsskatt og finansinntekter som renter og utbytte fra aksjeselskaper hvor kommunene er eiere. Dette er inntekter som kommunene i noen grad kan påvirke selv.

Skatt på personlig inntekt og formue og rammetilskudd omtales ofte som kommunenes "frie inntekter". Med dette menes at kommunene fritt kan disponere disse inntektene innenfor rammen av gjeldende lov og forskrift. I virkeligheten er dette et ganske misvisende uttrykk da staten ikke bare bestemmer finansiering, men også i all hovedsak hvilke oppgaver

⁹ Finanspolitikken handler om statens inntekter og utgifter.

kommunene skal løse. Gjennom lover og regler tildeler staten kommunene oppgaver og fastlegger et minimum av standard (kvalitet) og omfang på de velferdstjenestene som tilbys. Dermed bestemmer staten også langt på vei kommunenes utgifter. På den ene siden gir dette avhengighetsforholdet til en rik stat kommunene stor grad av forutsigbarhet. På den annen side gir det lite rom for lokal inntektsfastsettelse og prioritering, som igjen kan være negativt for lokalpolitisk interesse og engasjement.

Så lenge staten bestemmer de økonomiske rammene for kommunene, blir kommunenes oppgave å tilpasse aktivitetsnivået til de rådende økonomiske forutsetninger. Staten er selv tydelige på dette. I omtalen av det økonomiske opplegget for kommunesektoren i statsbudsjettet for 2014 uttaler regjeringen:

«Kommunesektoren må forvalte ressursene på best mulig måte, slik at innbyggerne kan tilbys tjenester av god kvalitet. Arbeidet med omstilling og effektivisering av den kommunale virksomheten må ha høy prioritet. Kommuner og fylkeskommuner må ha god økonomistyring og tilpasse aktivitetsnivået til inntektsrammene».

Prinsipper for god økonomistyring

Kommuner som driver god planlegging, har effektiv drift og fortløpende evner å tilpasse aktivitetsnivået til inntektene har best forutsetninger for å lykkes med å utvikle en robust og sunn kommuneøkonomi over tid. En robust og sunn kommuneøkonomi er en avgjørende forutsetning for å nå målet om «tjenester av god kvalitet». For å understøtte en slik utvikling vedtok bystyret i sak 58/12 seks prinsipper for god økonomistyring i Sarpsborg kommune:

- Kommunens langsiktige planlegging skal ha mål om en bærekraftig økonomisk utvikling som ivaretar nåtidens behov uten å stå i veien for at fremtidige generasjoner klarer å ivareta sine (generasjonsprinsippet).
- Det skal over driftsbudsjettet årlig avsettes et beløp som egenkapital i årets/fremtidige investeringer. Beløpet

skal minimum tilsvare forventet utbytte til kommunen fra eierskap i selskaper, og ikke være under 0,5 prosent av budsjetterte brutto driftsinntekter for kommunen.

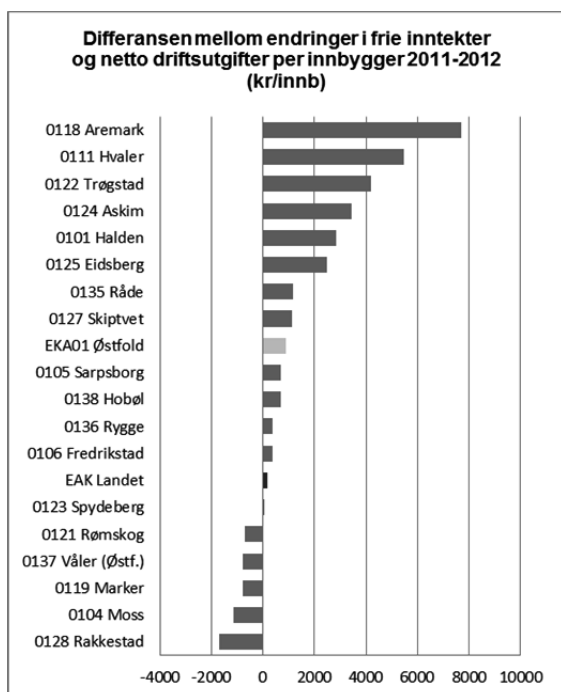
- Kommunen skal til enhver tid ha et disposisjonsfond på minst 50 mill. kr som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd. Beløpet kommer i tillegg til de fondsavsetninger som er knyttet til over-/underskudd på enhetene.
- Kommunen skal ha en lånegjeld som ikke overstiger gjennomsnittet for norske kommuner og samtidig ivaretar generasjonsprinsippet.
- Kommunens økonomiplan for de fire neste årene skal ses i lys av det investerings- og driftsbehov kommunen vil ha i et perspektiv på inntil 8 år.
- Kommunen skal ha myndiggjorte enhetsledere med ansvar for og myndighet til å disponere tildelte driftsrammer.

Ubalanse mellom driftsinntekter og - utgifter

Utfordringene for mange kommuner er å finne en balanse mellom inntekter og utgifter som over tid gir kommunen mulighet for å opprettholde et stabilt velferdstilbud ovenfor befolkningen. Årene 2003 – 2006 var preget av sterk vekst i kommunenes inntekter som et resultat av økt statlig satsing på kommunal sektor i kombinasjon med skatteinntekter utover det budsjetterte som følge av høy økonomisk aktivitet i både privat og offentlig sektor. Samtidig økte også utgiftene kraftig. Allikevel var veksten i frie inntekter i perioden 2003 – 2006 større enn økningen i netto driftsutgifter, men i 2007 snudde den positive utviklingen og forholdet mellom frie inntekter og utgifter ble ytterligere forverret i 2008. Dette gjaldt også for Sarpsborg kommune som for perioden 2005-2009 var blant de tre kommunene i Østfold med størst misforhold mellom vekst i frie inntekter og netto driftsutgifter per innbygger. I sum utgjorde dette om lag 100,0 mill. kr i løpet av 5-årsperioden. I 2010 bedret dette seg betydelig. Sarpsborg kommune var da

blant de kommunene i Østfold med størst positiv differanse mellom vekst i frie inntekter og netto driftsutgifter. Når netto driftsutgifter vokser mer enn de frie inntektene blir kommunen mer avhengig av andre inntekter som eiendomsskatt, konsesjonskraftinntekter, finansinntekter m.m. eller bruk av oppsparte midler (disposisjonsfond) for på kort sikt å opprettholde aktivitetsnivået.

Figuren nedenfor viser utviklingen i forholdet mellom frie inntekter og netto driftsutgifter i perioden 2011-2012. Utviklingen er svakt positiv for Sarpsborg kommune etter å ha vært svakt negativ for fra 2010 til 2011. Dette forteller at vi igjen er tilbake i en situasjon hvor frie inntekter øker noe mer enn netto driftsutgifter. Figuren viser relative endringer. Dvs. at den ikke forteller noe om kommunens samlede inntekter var tilstrekkelig for å dekke kommunens drifts- og finansutgifter for året. For eksempel gikk Halden kommune med et betydelig regnskapsmessig underskudd i 2012 til tross for at de hadde en positiv utvikling i forholdet mellom frie inntekter og netto driftsutgifter per innbygger.

Kilde: Østfold Analyse/KOSTRA

Tiltak for bedre balanse mellom inntekter og utgifter

Den svakt positive utviklingen i forholdet mellom frie inntekter og netto driftsutgifter er et helt nødvendig skritt i riktig retning for

å sikre en sunn kommuneøkonomi og et økonomisk handlingsrom som gir forutsetninger for et stabilt tjenestetilbud over tid. Økte renter og avdrag som følge av store investeringer gjør det nødvendig at veksten i netto driftsutgifter forblir lavere enn veksten i frie inntekten også i årene fremover.

I likhet med Sarpsborg har også et flertall av de øvrige Østfold-kommunene større vekst i frie inntekter enn netto driftsutgifter per innbygger i perioden 2011-2012 etter at utgiftene i mange kommuner vokste mer enn inntektene fra 2010 til 2011.

Sarpsborg kommune var tidlig ute i forhold til mange andre kommuner med å gjennomføre omstillingstiltak etter en negativ utvikling i kommuneøkonomien i årene 2007 og 2008. Prosjektene Handlingsrom 2016 og Nye handlingsrom har bidratt til å redusere driftsutgiftene og har gitt ønsket effekt på de fleste områder. Dette har vært et viktig bidrag til at Sarpsborg kommune også i 2013 ser ut til å ende opp med et årsresultat rundt 0, mens flere av de øvrige bykommunene i Østfold varsler et forventet underskudd på årsbasis.

Tiltakene gjennom Handlingsrom 2016 og Nye handlingsrom har ikke vært, og vil heller ikke i 2014 eller årene fremover, være tilstrekkelig for å oppnå balanse mellom inntekter og utgifter i driftsbudsjettet. Det har derfor vært nødvendig å legge inn flere nye innsparingstiltak i økonomiplan for perioden 2014-2017 for å opprettholde balanse i kommuneøkonomien. Videre intiteres et nytt omstillingsarbeid med fokusområdene ledelse og samhandling, organisering, prioritering og standard på tjenestene samt nye arbeidsformer.

Netto driftsresultat

Et regnskapsmessig overskudd i kommunal sammenheng måles vanligvis ved netto driftsresultat, som er årets resultat før netto avsetninger til fond og investeringsformål. Bare gjennom et positivt netto driftsresultat kan det skaffes tilveie tilstrekkelig med egenkapital til fremtidige investeringer og samtidig bygges opp økonomiske «buffer» som kan benyttes til dekning av et eventuelt

merforbruk på driftsbudsjettet som ikke er planlagt.

Kommunenes sentralforbund (KS) og Kommunal og regionaldepartementet (KRD) anbefaler et netto driftsresultat på minimum 3 %. Måltallet er satt for at kommunen skal ha en så stor egenfinansieringsgrad av sine investeringer at ikke gjelden målt som andel av brutto driftsinntekter øker over tid. Et netto driftsresultat på 3,0 % tilsvarer om lag 100 mill. kr i Sarpsborg kommune. Måltallet på 3,0 % bør ses på som noe kommunen bør søke å nærme seg på lengre sikt. Det er varslet at måltallet vil bli noe nedjustert etter at momskompensasjon fra investeringer i sin helhet vil bli inntektsført i investeringsregnskapet fra og med 2014. Dette reduserer lånebehovet.

Det er i 2014 budsjettert med et positivt netto driftsresultat på 61,2 mill. kr tilsvarende 1,8 %. Av dette utgjør inntekter fra momskompensasjon 61,0 mill. kr, som kommunen er pålagt å inntektsføres i driftsregnskapet med overføring til investeringsregnskapet og dermed ikke kan disponeres til det formål kommunen selv måtte ønske.

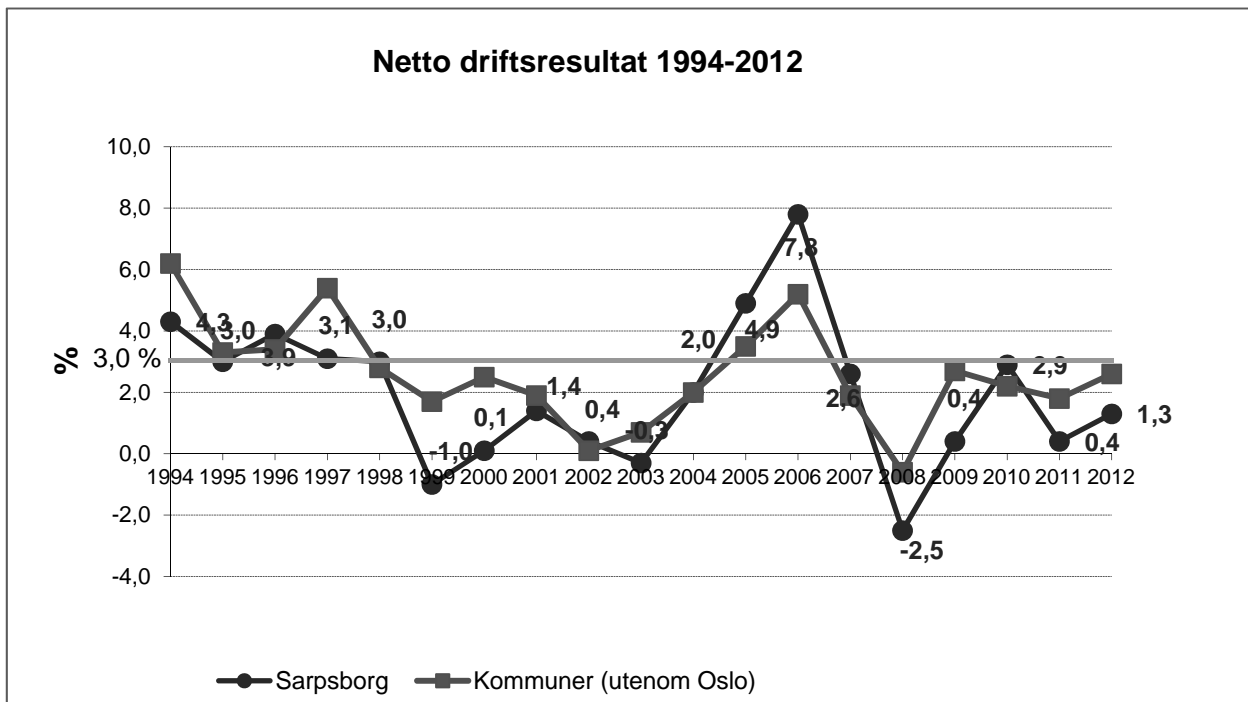
Det er i 2014 budsjettert med en avsetning til disposisjonsfond på 7,6 mill. kr mot 15,1 mill. kr i 2013. For øvrige år i planperioden er det avsatt 20,0 mill. kr årlig, som er i tråd med prinsippene for god økonomistyring vedtatt av bystyret.

Til tross for at det fram til 2013 ikke er budsjettert med avsetninger (sparing) til fremtidige drifts- og investeringsformål, viser figuren på neste side at kommunen i de fleste av årene siden 1994 allikevel har hatt et positivt netto driftsresultat, men bare unntaksvis over 3 %.

Et netto driftsresultat regelmessig på under 3 % vil gjøre at nødvendige investeringer må skyves frem i tid. Alternativt må det foretas så store låneopptak at gjeldens andel av brutto driftsinntekter gradvis vil øke. Ved økt lånegjeld vil de løpende rente- og avdragsutgifter i driftsbudsjettet også øke. Dermed blir det mindre igjen til tjenesteproduksjon.

Mens sterk økonomisk vekst, god skatteinngang og økt satsing på kommunal sektor fra regjeringens side bidro til et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 4,3 % for perioden 2004 – 2007, viste regnskapet for 2008 et negativt resultat på -2,5 %. For 2009 og 2010 var det igjen en klar resultatforbedring, mens netto driftsresultat i 2011 og 2012 var relativt svakt med henholdsvis 0,4 og 1,3 %.

Utfordringen er at et positivt netto driftsresultat ikke har vært et resultat av planlagt sparing, men skyldes god økonomistyring i kombinasjon med økte inntekter eller lavere utgifter enn budsjettert.

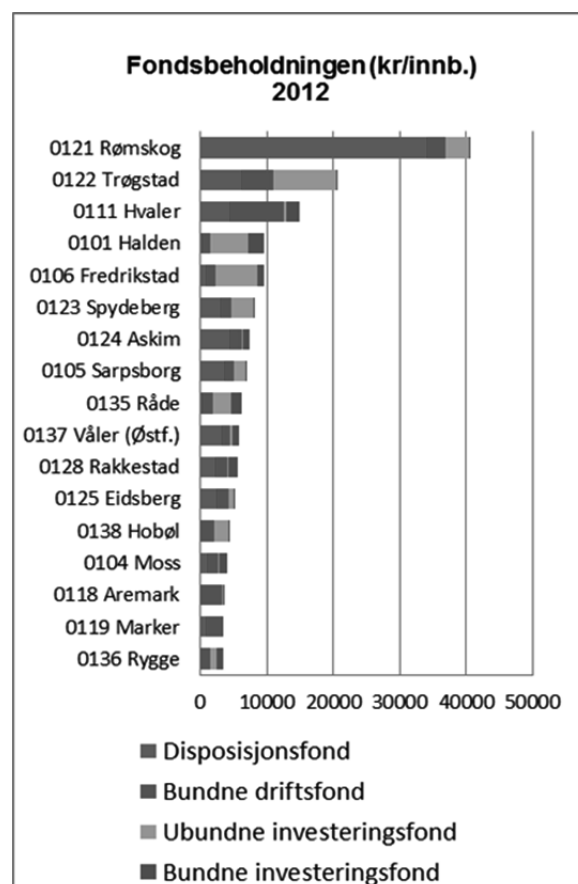

Kommunens disposisjonsfond

Kommunens fondsbeholdning består av driftsfond og investeringsfond. Fond kan være bundne (avsatt til bestemte formål) eller ubundne. Ubundne driftsfond omtales vanligvis som disposisjonsfond. Disposisjonsfond kan brukes til både drifts- og investeringsformål, mens investeringsfond kun kan brukes til investeringsformål. Disposisjonsfond kan altså både fungere som en buffer mot svingninger i driftsinntektene og som egenkapital i investeringsprosjekter.

Per 31.12.12 utgjorde kommunens disposisjonsfond 189,8 mill. kr. Det er omtrent på samme nivå som ved utgangen av 2011 og tilsvarer 5,7 % av kommunens brutto driftsinntekter, som er noe i overkant av gjennomsnittet for landet. Av samlet disposisjonsfond var 74,1 mill. kr avsatt til overskuddsfond for enhetene i tråd med gjeldende reglement for over- og underskudd.

Figuren til høyre viser status for både bundne og ubundne fond per innbygger ved utgangen av 2012 for kommunene i Østfold.

Disposisjonsfondet ble gjennom behandling av regnskapet for 2012 styrket med 15,1 mill. kr, som følge av et regnskapsmessig mindreforbruk. Beløpet ble i sin helhet avsatt til disposisjonsfond for enheter med mindreforbruk i 2012.

følge av bevilgninger gjennom året og det forhold at enhetene i løpet av 2013 forventer å bruke om lag 19 mill. kr av egne overskuddsfond, forventes en reduksjon i kommunens samlede disposisjonsfond ved utgangen av 2013 sammenlignet med 2012.

Den delen av disposisjonsfondet som ikke er avsatt til bruk for enhetene eller til formål bestemt av bystyret selv, er tilnærmet oppbrukt. Dette skyldes i stor grad at midlene har vært brukt til å finansiere oppreisning i eldre barnevernssaker, endret periodisering av variabel lønn og nedgraving av høyspentkabel ved Inspiria. Utgifter til disse postene har beløpt seg til over 100 mill. kr.

Det er en stor utfordring at disse fondsmidlene er brukt opp. Det er derfor nødvendig å styrke den «frie» delen av disposisjonsfondet for å oppfylle bystyrets målsetting om 50 mill. kr som buffer for et eventuelt driftsunderskudd. En slik buffer er også nødvendig for over tid å kunne etterleve reglementet for over- og underskudd. Dette kan gjøres ved omdisponering av midler avsatt til bestemte formål og/eller gjennom et positivt årsresultat. Bystyret kan på et hvilket som helst tidspunkt omgjøre tidligere vedtak om bruk av disposisjonsfond som ikke allerede er disponert.

10 mill. kr. fra fondsmidler som tidligere er avsatt til kulturhus omdisponeres til fond for byjubileet. Plan- og økonomiutvalget gis fullmakt til å disponere midlene.

Det er for 2014 planlagt brukt 0,6 mill. kr av disposisjonsfond til dekning av kommunal egenandel til tiltak under boligsosialt utviklingsprogram og 0,5 mill. kr i tilskudd til formidlingsbygget Kraka ved Borgarsyssel Museum.

For å kunne sikre tilstrekkelig egenfinansiering i fremtidige investeringer, og derved begrense veksten i kommunens lånegjeld, vil det fortsatt være behov for å styrke kommunens disposisjonsfond. Slik sett er en budsjettert avsetning på 20,0

mill. kr over hvert av årene i økonomiplanperioden 2015-2017 helt nødvendig, men ikke tilstrekkelig for å stanse gjeldsveksten, sett i lys av det omfattende investeringsprogrammet det legges opp til i økonomiplanperioden.

På ubundne investeringsfond var ved utgangen av 2012 avsatt 97,1 mill. kr. Disse midlene kan kun brukes til investering, men formålet kan bystyret selv bestemme.

Økt gjeldsbyrde

Investeringer i kommunene blir i økende grad lånefinansiert. Det kan pekes på flere årsaker til denne utviklingen:

- Svake netto driftsresultat
- Reduserte fondsbeholdninger
- Høyt demografitrykk
- Statlige programmer
- Lave renter

Høyt investeringsvolum uten tilstrekkelig egenkapital har medført en betydelig økning i kommunenes lånegjeld det siste tiåret. Vanligvis måles kommunenes gjeldsbelastning som forholdet mellom brutto driftsinntekter og netto lånegjeld¹⁰. Netto lånegjeld som andel av driftsinntektene er nå historisk sett svært høy. Renter og avdrag legger dermed beslag på en økende andel av kommunenes inntekter, selv om dagens lave rentenivå bidrar til å holde utgiftsveksten nede. Denne utviklingen gir grunn til bekymring og kan ikke fortsette over lang tid.

Figuren på neste side viser at netto lånegjeld som andel av brutto driftsinntekter har økt betydelig siden 2003. Som vist i figuren har Sarpsborg kommune ikke spesielt høy netto lånegjeld i forhold til landsgjennomsnittet og kommunegruppe 13¹¹, men tallene forteller at vi frem mot 2010 langsomt har nærmet

¹⁰ Netto lånegjeld er lånegjeld eksklusiv pensjonsforpliktelse, lån til videre utlån og ubrukte lånemidler. Tallene gjelder kommunen som konsern, dvs. kommunen inklusiv kommunale foretak (KF) og interkommunale selskaper (IKS) for å korrigere for ulik organisering av tjenestene.

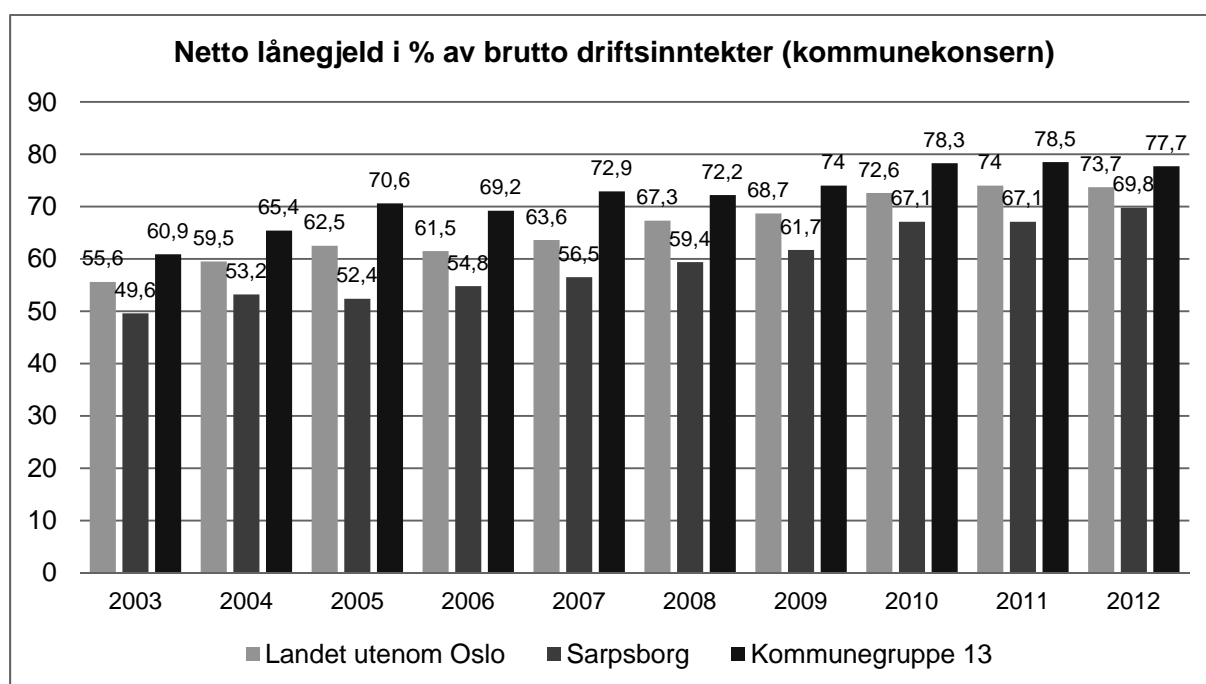
¹¹ Alle kommuner er inndelt i kommunegrupper ut fra prinsippet "mest sammenlignbare".

oss landsgjennomsnitt. At gjeldsveksten flatet ut i 2011 var ikke et trendbrudd, men skyldes først og fremst at investeringsvolumet i 2011 var noe lavere enn forutsatt i budsjettet samtidig som endringene i reglene for inntektsføring av momskompensasjon fra investeringer i noen grad bidro til å redusere lånebehovet. Kommunen har fortsatt et stort etterslep på investeringer fra tidligere år finansiert med lån som det korrigeres for ved beregning av netto lånegjeld. Tallene viser at kommunen er innenfor det vedtatte målet om at kommunen skal ha en lånegjeld som ikke overstiger gjennomsnittet for norske kommuner. Om gjeldsveksten er i tråd med prinsippet om en bærekraftig økonomisk utvikling som ivaretar nåtidens behov uten å stå i veien for at fremtidige generasjoner klarer å ivareta sine (generasjonsprinsippet), kan ikke besvares med et klart ja eller nei i dag. Det må ses over en lengre tidshorisont. At kommunens gjeldsbyrde svinger over tid må forventes. Spørsmålet er om det etter hvert vil etablere seg et mer permanent skift i gjeldskurven hvor kommunenes lånegjeld i fremtiden også vil svinge, men da innenfor et høyere intervall enn det vi ser ut fra gjeldsutviklingen de siste 10 årene.

For å kunne vurdere konsekvensene av økt lånegjeld, er det av stor betydning å

vite hvordan kommunens lånegjeld er sammensatt. Samtidig kan ikke lånegjelden ses uavhengig av hva kommunen totalt sett har av inntekter per innbygger og hvor stor del av disse inntektene som er nødvendig for å dekke «faste kostnader» ved tjenesteytingen. For kommuner med inntekter under landsgjennomsnittet slik som Sarpsborg kan vi anta at en større andel av inntektene vil gå med til å drifte et lovpålagt tjenestetilbud enn i kommuner med høyere inntekter. Slik sett vil Sarpsborg ha dårligere forutsetninger for å betjene en høy lånegjeld enn kommuner med høye inntekter.

Alle kommuner har lån til investeringer innenfor vann, avløp og renovasjon. Dette er såkalte selvkostområder hvor innbyggerne i prinsippet betaler kommunenes lånekostnader. Vekst i denne delen av lånegjelden vil altså i prinsippet bety en tilsvarende inntektsøkning for kommunen til dekning av renter og avdrag. Videre har kommunene lån til investeringer i skoler, sykehjem og kirkebygg hvor staten bidrar med kompensasjonsordninger som dekker deler av kommunenes renteutgifter og i enkelte tilfeller også avdragsutgifter. Det finnes i dag ikke tilgjengelig statistikk som gjør det mulig å korrigere for dette ved sammenligning av kommunenes lånegjeld.

Sarpsborg kommune har i 10-årsperioden økt sin lånegjeld relativt sett mer enn både landet utenom Oslo og kommunegruppe 13 (mest sammenlignbare kommuner).

Med det ambisiøse investeringsprogrammet det legges opp til i de nærmeste fire årene kan vi forvente at gjelden målt som andel av brutto driftsinntekter vil fortsette å øke og at kommunen om noen år har en gjeldsgrad på linje med gjennomsnittet for andre kommuner. Det vil gi økte eller betydelig økte rente- og avdragsutgifter avhengig av fremtidig renteutvikling og legge ytterligere press på kommunens driftsøkonomi utover i planperioden.

Momskompensasjon fra investeringer

Ordningen med generell momskompensasjon ble innført i 2004. Formålet var å nøytralisere virkningene av merverdiavgiftslovgivningen og dermed skape en mer likeverdig konkurransesituasjon mellom kommunal egenproduksjon og kjøp av varer og tjenester fra private leverandører.

Momskompensasjon kommer fra kjøp av varer og tjenester til både drifts- og investeringsformål. Muligheten til å inntektsføre momskompensasjon fra investeringer som er lånefinansiert har vært kritisert siden ordningen ble innført da det i praksis innebærer at kommunene lånefinansierer driftsutgifter tilsvarende kompensasjonens størrelse. Dette bryter med kommunelovens § 50 om at kommunen kun kan ta opp lån til investeringer i bygninger, anlegg og varige driftsmidler til eget bruk. I likhet med de fleste andre kommuner valgte Sarpsborg kommune opprinnelig å inntektsføre kompensasjonen i driftsregnskapet uten å avsette beløpet til fond eller benytte det til investeringsformål i budsjettåret. Årsaken var at kommunene samlet sett på tidspunktet for innføring av ordningen fikk et tilsvarende trekk i rammetilskuddet. Dermed mistet kommunene driftsinntekter.

Etter at reglene ble endret med en overgangsperiode på 5 år må all momskompensasjon fra investeringer fra og med 2014 inntektsføres i investeringsregnskapet. For Sarpsborg

kommune, som har benyttet inntekten til å finansiere driftsformål, har endringen betydd en gradvis innstramning av driftsrammene. For 2014 er momskompensasjon fra investeringer anslått til 61,0 mill. kr. På den annen side sparer kommunen renter og avdrag da en mindre del av investeringene må lånefinansieres. Den umiddelbare effekten av sparte renter og avdrag på driftsbudsjettet er imidlertid langt mindre enn bortfallet av momskompensasjon slik at nettovirkningen på driftsbudsjettet er en merkbar innstramning over den aktuelle femårsperioden.

BUDSJETTETS INNTEKTSSIDE

Skatt og rammetilskudd

Skatt og rammetilskudd utgjør til sammen om lag 65 % av kommunenes samlede inntekter¹² og fastsettes hvert år av staten gjennom Stortingets vedtak på statsbudsjettet. Skatt og rammetilskudd omtales ofte som kommunenes frie inntekter og inngår sammen med naturressursskatt i inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner. Formålet med inntektssystemet er å utjevne forskjeller i kommunenes forutsetninger for å kunne tilby et likeverdig tjenestetilbud uavhengig av bosted. Fordelingen av de frie inntektene mellom kommunene bestemmes i hovedsak av befolkningens størrelse, dens fordeling på aldersgrupper og i noen grad sosiale grupper som krever tjenester fra kommunen.

Som følge av endringer i inntektssystemet de siste årene er skatteinntektenes andel av de frie inntekter redusert til fordel for rammetilskudd. En økning av rammetilskuddets andel av de frie inntektene bidrar til å utligne inntektsforskjeller mellom skattesterke og skattesvake kommuner. Samtidig blir kommunene mindre sårbare for individuelle svingninger i skatteinntektene, men vil fortsatt være eksponert for risiko knyttet til endringer i det nasjonale skattenivået. Sarpsborg kommune tilhører de skattesvake kommunene med skatteinntekter på om lag 78 % av

¹² Basert på KOSTRA 2012.

landsgjennomsnittet per innbygger. Lavere inntektsnivå enn landsgjennomsnittet virker negativt inn på Sarpsborg kommunens muligheter til å tilby sine innbyggere likeverdige tjenester sammenlignet med gjennomsnittet for landet.

Skatt og rammetilskudd utgjør om lag 78 % av budsjetterte driftsinntekter i 2014. Hva inntektene faktisk blir har derfor stor betydning for kommunens samlede inntekter. Samtidig betyr det at kommunen er sårbar for eventuelle svingninger i disse inntektene. Så lenge Sarpsborg kommune har skatteinntekter på under 90 % av landsgjennomsnittet gjør den sterke utjevningen i inntektssystemet mellom kommuner med egen skatteinngang under og over landsgjennomsnittet per innbygger at kommunen først og fremst vil rammes av en merkbart inntektssvikt dersom det nasjonale skatteinivået faller under det som er forutsatt i statsbudsjettet.

Staten har tidligere slått fast at kommunene beholder både mer- og mindreinntekter i forhold til det samlede nivået for skatt som fastsettes i statsbudsjettet. Erfaringene de siste ti årene er at den nasjonale skatteveksten så godt som hvert år er blitt oppjustert i forhold til skatteanslagene gitt i statsbudsjettet, senest for 2013. Dette har gjort at mange kommuner har hatt større vekst i skatt og rammetilskudd samlet sett enn forutsatt i sine budsjetter. I KS sine prognoser for skatt og rammetilskudd¹³ blir kommunene oppfordret til å utarbeide egne prognoser basert på egen lokalkunnskap om befolkningsutvikling m.m. Dette er vanskelig og innebærer alltid en risiko dersom skatteanslaget settes for høyt.

Basert på den historiske utviklingen i nasjonal skatteinngang og kunnskap om virkningene for skatt og rammetilskudd i egen kommune, er skatteanslaget for 2014 oppjustert med 10,1 mill. kr i forhold til det nivå som fremkommer av

¹³ KS sin prognosemodell bygger på de samme forutsetningene som staten, men variabler i modellen kan manipuleres av kommunen selv ut fra kunnskap om lokale forhold som påvirker inntektene.

statsbudsjettet. Til sammen er skatt og rammetilskudd etter dette satt til 2 578,0 mill. kr. For årene 2014-2017 er det budsjettert med en årlig realvekst i de frie inntektene (skatt og rammetilskudd) på til sammen 1,0 %, tilsvarende om lag 26 mill. kr årlig i forhold til forutsetningene i statsbudsjettet for 2014.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten ble økt for alle typer eiendommer både i 2010, 2011 og 2013. I økonomiplan 2013-2016 ble det signalisert en ytterligere opptrapping i eiendomsskatten med 15,0 mill. kr fra 2014. Dette for i størst mulig grad å kunne videreføre dagens tjenestetilbud til innbyggerne og samtidig finansiere en større andel av de store investeringene kommunen står overfor i planperioden med løpende inntekter.

Satsen for næring/verk og bruk økes med 0,3 promille til 7,0 promille, som er det maksimale skatteøren etter Lov om eiendomsskatt. For bolig og fritidseiendommer økes satsen med 0,55 promille, til 4,0 promille.

Til sammen øker eiendomsskatten i 2014 med 18,5 mill. kr i forhold til opprinnelig budsjett 2013, hvorav 3,0 mill. kr skyldes vekst i skattegrunnlaget. Resterende del av skatteøkningen fordeles med 12,6 mill. kr på bolig og 2,9 mill. kr på næring/verk og bruk. Eiendomsskatten i 2014 vil etter dette utgjøre 160,5 mill. kr. Det legges ikke opp til ytterligere økning for perioden 2015 – 2017.

Eiendomsskatt på enebolig på 120 m ² (kr/år)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Moss	4 900	4 900	6 160	6 160	5 880
Rygge	5 200	5 220	5 200	5 075	5 500
Fredrikstad	4 450	3 000	2 300	5 000	5 100
Sarpsborg	2 700	2 700	3 313	3 827	3 827
Halden	1 850	4 875	3 750	3 750	3 200
Råde	--	--	3 320	3 320	3 320
Hobøl	2 740	2 340	2 340	2 740	2 740

Kilde: Østfold Analyse/KOSTRA

Tabellen ovenfor viser sammenlignbare tall for årlig eiendomsskatt på en

gjennomsnittlig enebolig på 120 m² i årene 2008-2012¹⁴ for utvalgte kommuner i Østfold. For den aktuelle boligtypen viser tallene at Sarpsborg kommune i 2012 hadde en eiendomsskatt som ligger 900 kr under gjennomsnitt for de tre øvrige bykommunene i oversikten. En økning av skattøren for bolig- og fritidseiendommer fra 3,45 til 4,0 promille betyr at eiendomsskatten for en enebolig på 120 m² vil øke fra om lag kr 4 100 til kr 4 750.

Tall fra Østfold Analyse viser at Sarpsborg har lave gebyrer (sett under ett) for vann, avløp og renovasjon sammenlignet med de andre kommunene i Østfold i 2012. Gebyrene på VAR-området økes samlet sett for en enebolig med stipulert forbruk på 200 m³ med 5,7 % i 2014. Kommunen kan over tid ikke kreve høyere gebyrer for vann, avløp, renovasjon og feiing enn selvkost for tjenestene. Fondsavsetninger innenfor VAR-området kan kun brukes til å dekke et merforbruk på drift innenfor selvkostområdet og ikke som egenkapital i investeringer.

I motsetning til VAR-gebyrer er det ikke merverdiavgift på 25 % på eiendomsskatt. Skatten tilfaller derfor i sin helhet kommunen.

Konsesjonskraft

Kommunen kjøper konsesjonskraft til selvkost og selger den videre til markedspris. Konsesjonskraft kan ses på som en kompensasjon for de naturverdier en kommune må avstå til storsamfunnet i forbindelse med en kraftutbygging. Inntektene er budsjettert til 1,8 mill. kr, som er på linje med den faktiske inntekten i 2013. Det er foreløpig ikke inngått avtale om salg av konsesjonskraft for 2014. Det hefter derfor noe usikkerhet ved inntektsanslaget. Kraftprisen er på budsjetteringstidspunktet noe høyere enn på samme tidspunkt i fjor.

Momskompensasjon på investeringer

Samlet momskompensasjon fra investeringer er budsjettert til 61,0 mill. kr. Fra og med 2014 overføres beløpet til investeringsbudsjettet i sin helhet slik

regelverket forutsetter. En mer- eller mindreinntekt i momskompensasjon fra investeringer vil fra og med 2014 ikke ha direkte konsekvenser for kommunens driftsbudsjett eller årsresultat.

Momskompensasjon på driftsutgifter budsjetteres og inntektsføres på den enkelte enhet.

Statstilskudd flyktninger

Statstilskuddet til flyktninger er satt til 40,5 mill. kr for hvert år i hele planperioden og forutsetter at Sarpsborg kommune i 2014 mottar 60 nye flyktninger og anslagsvis 20 familiegjenforeninger. Kommunen har blitt anmodet av IMDi (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) om å ta imot 170 nye flyktninger over en 3-års periode fra 2014. Bystyret har i sak om «Bosetting av flyktninger 2014-2016» besluttet å motta inntil 60 nye flyktninger inkludert enslige mindreårige i 2014 og inntil 110 i perioden 2015-2016. Ved endringer i antall flyktninger påvirkes både inntekts- og utgiftssiden i budsjettet.

Kompensasjonstilskudd – renter og avdrag

Kompensasjon for renter og avdrag til bygging av sykehjemsplasser, omsorgsboliger og opprustning av skoler og kirkebygg må ses i sammenheng med budsjetterte renter og avdrag. Rentekompensasjonen følger Husbankens flytende rente. Budsjettet er satt til 13,0 mill. kr i 2014 og 15,0 mill. kr årlig fra 2015. Det er da forutsatt at det søkes og innvilges rentekompensasjon fra 2015 for Husbankens rentekompensasjonsordning for skole- og svømmeanlegg. Ubenyttet investeringsramme på 115 mill. kr vil bli benyttet i forbindelse bygging av ny sentrumsskole.

Ressurskrevende tjenester

Det er budsjettert med 69,0 mill. kr i statlig tilskudd til ressurskrevende tjenester. Tilskuddet er et estimat basert på budsjetterte utgifter til ressurskrevende tjenester i 2014. Det virkelige tilskuddet basert på kommunens faktiske utgifter for året vil først være kjent og komme til utbetaling i 1. halvår 2015. Tilsvarende vil avvik mellom estimat og faktisk utbetaling

¹⁴

for kostnader i 2013 påvirke regnskapsresultatet for 2014.

FINANSINTEKTER OG -UTGIFTER

Renter, avdrag og avkasting på finansielle plasseringer

I henhold til kommunelovens § 50 pkt. 7 kan gjenstående løpetid for kommunens samlede gjeldsbyrde ikke overstige den veide levetiden for kommunens anleggsmidler ved siste årsskifte. Bestemmelsen legger til grunn at nedbetaling på kommunens investeringslån minst må skje i takt med det beregnede verditapet på anleggsmidlene. Etter denne endringen i kommuneloven, en gradvis forverring av kommuneøkonomien og større fokus på styring av kommunens finansportefølje, er det blitt vanlig at årlige avdrag i budsjettet settes lik minste tillatte avdrag. For 2014 er minste tillatte avdrag beregnet til om lag 144,0 mill. kr basert på anslag for gjeld og bokført verdi av anleggsmidlene per 01.01.14. Med investeringsprogrammet det legges opp til i økonomiplanperioden er avdragene beregnet å øke gradvis til om lag 168,0 mill. kr i 2017.

De internasjonale finansmarkedene har siden finanskrisen i 2008 vært preget av stor uro. Krisen har vist seg å bli mer langvarig enn mange hadde forestilt seg. Årsaken er at krisen er utløst av store strukturelle skjevheter i økonomien i mange land. Mens krisen i 2008 først og fremst dreide seg om banker og andre finansinstitusjoner som gikk eller sto i fare for å gå konkurs, har bekymringene etter hvert blitt knyttet til om det samme kan skje med nasjonalstater med store gjeldsforpliktelser slik som Hellas, Italia, Spania med flere. Disse landene har gjennom flere år finansiert store deler av sitt velferdstilbud til innbyggerne gjennom lån.

Så langt har Norge, med sin velordnede nasjonaløkonomi og med store verdier plassert i utlandet gjennom statens pensjonsfond, i liten grad vært påvirket av krisen. Som en stor råvareeksportør er vi imidlertid svært sårbare for svingninger i prisene på en rekke råvarer som olje, fisk

og metaller. Det har i det siste vært særlig bekymring knyttet til utviklingen i oljeprisen, som er helt avgjørende for norsk velferd. Et markert fall i oljeprisen vil ha store ringvirkninger for norsk økonomi både når det gjelder næringslivets inntjening, sysselsetting og statens inntekter og muligheter til å finansiere dagens velferdsordninger.

Alt i alt er det grunn til å frykte at Norge etter hvert vil få merke følgene av den internasjonale konjunkturedgangen i større grad enn det som har vært tilfellet så langt.

Finansiell uro betyr vanligvis lav vekst og en ekspansiv pengepolitikk med tilførsel av kapital fra sentralbankene og lave renter for igjen å øke produksjon og sysselsetting. Lav rente vil isolert sett være positivt for kommunen, mens lavere produksjon og økt arbeidsledighet vil påvirke skatteinntekter og utgifter til for eksempel sosialhjelp negativt. Budsjetterte renteutgifter i planperioden er basert på en sannsynlig utvikling i pengemarkedsrenten på tidspunktet for utarbeidelse av budsjettet. For 2014 er det lagt til grunn en rente på kommunens låneportefølje på 3,9 %. For resten av planperioden er det forutsatt en rente på 3,5 %. Det er da tatt hensyn til at kommunen for tiden har en gjennomsnittlig rentebinding på sin låneportefølje (durasjon) på 4,7 år med en vektet gjennomsnittlig rente rett i overkant av 4,0 %. På lengre sikt må vi forvente at renten skal tilbake til et normaleie på mellom 4,5 og 5,0 %, men i den kommende 4-årsperiode er det mye som taler for en fortsatt lav rente. Norges Banks prognose er at den såkalte styringsrenten¹⁵ overfor bankene gradvis skal øke fra slutten av 2013 og utover mot 2017. Styringsrenten regnes som «gulvet» i rentemarkedet og har vanligvis stor betydning for bankenes rentesetting i det korte pengemarkedet.

¹⁵ Renten på bankenes innskudd i Norges Bank.

Ved inngangen til 2014 vil gjeld knyttet til investeringer i fast eiendom, maskiner og annet utstyr utgjøre i overkant av 2,9 mrd. kr. Samtidig har kommunen om lag 1,0 mrd. kr plassert i bank, verdipapirer og lignende som, sett i sammenheng med gjeldsporteføljen, reduserer nettovirkningene av en renteøkning. Med det investeringsvolumet det legges opp til i økonomiplanperioden er det beregnet at gjelden vil vokse til rundt 3,4 mrd. kr ved utgangen av 2017 (2013-priser). I tillegg kommer Husbankens videreformidlingslån (Startlån) hvor mottatte renter og avdrag i prinsippet dekker kommunens lånekostnader.

Kombinasjonen av økt gjeld og redusert innskudd og plasseringer er anslått å øke

netto finanskostnader (eksklusiv aksjeutbytte) med om lag 55,0 mill. kr fra 2013 og frem til 2017. Den isolerte virkningen av dette er at tilsvarende mindre kan brukes til drift. Det er i beregningen lagt til grunn at kommunens beholdning av likvide midler i bank og verdipapirer vil bli redusert fra vel 1,0 mrd. kr i 2013 til omlag 500,0 mill. kr i 2017 etter hvert som lånte midler knyttet til tidligere vedtatte investeringsprosjekter brukes opp og summen av fondsmidler antas å bli redusert i forhold til dagens nivå.

Tabellen nedenfor viser de forutsetninger som økonomiplanen bygger på hva gjelder utvikling i renter, avdrag og avkastning på finansielle plasseringer.

Investeringslån	Bud. 2014	Bud. 2015	Bud. 2016	Bud. 2017
Rentesats - lån	3,90 %	3,50 %	3,50 %	3,50 %
Avdrag investeringslån	144,1	162,1	167,8	168,4
Renteutgifter investeringslån	137,1	149,9	146,7	146,2
Rentesats - plassering	4,00 %	4,00 %	4,00 %	4,00 %
Renteinntekter	33,0	29,0	24,0	24,0
Markedets renteforventning (1)	1,80 %	2,32 %	2,82 %	3,18 %

(1) Basert på 3 mnd. NIBOR som er renten på lån mellom norske banker.

Kommunen har også store pensjonsmidler i KLP hvor avkastningen påvirkes av renteutviklingen. Her er lav rente over tid ensbetydende med lav avkastning, som normalt vil kreve høyere premieinnbetalinger fra kommunen for å dekke opp for fremtidige pensjonsutbetalinger. Samtidig med lav rente har lønnsveksten vært høy. Dette er en svært uvanlig og ugunstig utvikling som bidrar til å øke pensjonskostnadene ytterligere.

Gjeld og plasseringer forvaltes i henhold til kommunens finansreglement. Det betyr blant annet at bystyret har bestemt at kommunen til enhver tid skal ha deler av sin gjeldsportefølje bundet til fast rente. Bystyret har vedtatt å avvikle alle plasseringer i langsiktige finansielle aktiva innenfor et nærmere fastsatt tidsrom. Kommunen har per 2. tertial 2013 kun 14,5 mill. kr som langsiktige finansielle aktiva.

Plan- og økonomiutvalget har vedtatt å utrede et nytt prinsipp for rentestyring av kommunens lånegjeld. Prinsippet innebærer at kommunen tar større egenrisiko i gjeldsforvaltningen samtidig som det bygges opp fondsavsetninger for i større grad å tåle svingninger i de årlige renteutgiftene. En egen sak med forslag til endringer i gjeldende finansreglement vil bli fremmet for bystyret.

Aksjeutbytte

Det er budsjettert med et årlig utbytte på 19,0 mill. kr fra Østfold Energi AS og 1,2-1,3 mill. kr fra Skjebergkilens Marina AS for hvert år i hele økonomiplanperioden. Dette er på nivå med 2013. På grunn av endringer i energimarkedene er framtidsutsiktene for norsk vannkraftproduksjon mindre oppløftende enn på flere år. Dette vil kunne få negative konsekvenser på det årlige utbytte fra Østfold Energi AS i årene fremover og dermed påvirke de forutsetningene som økonomiplanen bygger på.

Avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Satsene for avgifter, gebyrer og egenbetalinger for 2014 fremgår av sidene 97-110 i plan- og budsjettdokumentet. De fleste av satsene er videreført med et påslag på 6,0 %, som er 3,0 prosentpoeng høyere enn forventet lønns- og prisvekst i kommunesektoren på 3,0 %.

Enkelte satser avviker fra dette:

- Gebyrene for vann, avløp, renovasjon og feiing økes samlet sett med 5,7 % for en standard enebolig med stipulert forbruk på 200 m³ og en boenhet. Gebyrdringene har de siste fire årene vært som følger:

Gebyrdring 2009-2014:	%
2009-2010	1,94
2010-2011	0,34
2011-2012	1,01
2012-2013	5,00
2013-2014	5,75
Gjennomsnittlig årlig økning i perioden 2009 - 2014	2,79

Gebyrene for en standard bolig med stipulert vannforbruk på 200 m³ og en boenhet vil etter dette utgjøre:

Gebyr beskrivelse	2013	2014
Vanngebyr, fast	kr 703	kr 752
Vanngebyr per 200m ³ , variabelt	kr 1 925	kr 2 060
Avløpsgebyr, fast	kr 764	kr 815
Avløpsgebyr per 200m ³ , variabelt	kr 2 325	kr 2 481
Renovasjonsgebyr, fast	kr 1 025	kr 1 038
Renovasjonsgebyr variabelt (130 liter)	kr 780	kr 790
Feiegebyr	kr 388	kr 428
Årlig gebyr	kr 7 909	kr 8 363
Økning i gebyr fra 2013 til 2014		5,7 %

- Gebyrene for byggesaksbehandling øker i gjennomsnitt med 10 %.
- Gebyr for behandling av private reguleringsplaner økes med 30-40 %. I tillegg innføres gebyr for utbyggingsavtaler og forlengelse av planvedtak.
- De statlig vedtatte satsene for foreldrebetaling i barnehage videreføres med kr 2 405 per måned for en heltids

barnehageplass. Graderte betalingssatser i forhold til inntekt og søskenmoderasjon forblir uendret.

BUDSJETTETS UTGIFTSSIDE

Lønns- og prisvekst

Det er i budsjettet lagt til grunn en forventet lønns- og prisvekst (kommunal deflator) på 3,0 %, som gir en prisvekst på 2,0 % og en lønnsvekst på 3,5 %. Dette er i samsvar med forutsetningene i statsbudsjettet for 2014.

Lønnsrammene er på toppen av dette justert med om lag 10 mill. kr. Dette skyldes økte helgetillegg gitt gjennom lønnsoppgjøret for 2012, som særlig har gitt utslag innen kommuneområde helse og sosial. Denne kostnadsøkningen er hovedårsaken til at flere av enhetene innen kommuneområdet har varslet bruk av oppbygde fondsmidler for å kunne gå i balanse i 2013. Justeringen av lønnsrammene bidrar således til bedre samsvar mellom enhetenes budsjetter og faktisk kostnadsvekst.

Pensjon

Kommunens pensjonskostnader øker. En historisk sett uvanlig situasjon med en kombinasjon med høy lønnsvekst og svært lav rente gir sterk økning i både premieinnbetalinger og årlige pensjonskostnader som føres i kommuneregnskapet. I tillegg øker både premieinnbetalinger og kostnader som følge av Stortingets beslutning om at pensjonen skal levealderjusteres og Arbeidsrettens dom av 21.06.13. Dommen slår fast at grensen i hovedtariffavtalen (HTA) på 14 timer gjennomsnittlig arbeidstid for medlemskap i tjenestepensjonsordningen er i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av at arbeidstaker arbeider deltid, jf. arbeidsmiljøloven § 13-1.

Samtidig øker det årlige avviket mellom det kommunen betaler til KLP/SPK¹⁶ og det kommunen er pliktig til å kostnadsføre i driftsregnskapet. Avviket mellom disse to størrelsene betegnes premieavviket.

¹⁶ KLP = Kommunal Landspensjonskasse, SPK = Statens Pensjonskasse

Tidligere ble premieinnbetalingene utgiftsført i kommuneregnskapet. Dermed oppsto det ingen differanser.

Premieavviket er i virkeligheten en utsatt kostnad som vil bli belastet kommuneregnskapet en gang frem i tid. Ved utgangen av 2014 er det akkumulerte premieavviket i Sarpsborg kommune anslått til om lag 246 mill. kr. På landsbasis utgjør premieavviket per i dag om lag 28 mrd. kr. Årets premieavvik amortiseres (utgiftsføres) med 1/10 årlig i de påfølgende 10 år¹⁷. Kommunal- og regionaldepartementet har nylig sendt på høring et forslag om reduksjon i amortiseringstiden fra 10 til 5 eller 7 år. Dersom forslaget blir gjennomført vil det bety en raskere inndekning av premieavviket over driftsregnskapet enn tilfellet er i dag.

I tillegg til den regnskapsmessige virkningen har også premieavviket en pengevirkning tilsvarende det akkumulerte premieavviket. For Sarpsborg kommune betyr det at kommunens likviditet ved utgangen av 2014 vil være tappet for om lag 246 mill. kr uten at beløpet har en tilsvarende utgiftsside i driftsregnskapet.

For interne budsjetteringsformål ble det i 2013 benyttet en pensjonssats på 12,7 % for lærere (Statens Pensjonskasse) og 14,5 % på alle øvrige ansatte (Kommunal Landspensjonskasse) uavhengig av pensjonsordning. Satsene for SPK økes til 13,2 % i 2014 mens satsene for KLP oppjusteres til 15,4 % for å fange opp økte pensjonskostnader i 2014. Den budsjettmessige virkning av økte pensjonssatser inklusiv arbeidsgiveravgift er beregnet til 13,7 mill. kr.

Driftsbudsjett for kommuneområdene

Tiltakene gjennom Handlingsrom 2016 og Nye handlingsrom er i det alt vesentlige videreført som planlagt i 2014 og utover i planperioden. På samme måte som i 2013 har det i tillegg vært nødvendig å legge inn flere nye innsparingstiltak for å balansere

¹⁷ Fram til og med 2011 ble premieavviket fordelt over 15 år. Amortisering over 10 år i stedet for 15 innebærer at avviket "nedbetales" raskere med større, årlige kostnadsføringer i driftsregnskapet enn tidligere.

budsjettet i 2014. Økonomiplan for 4-årsperioden viser at det med stor sannsynlighet vil være nødvendig med ytterligere tiltak for å balansere budsjettet i årene fremover. Kommunen står overfor store driftsutfordringer, særlig innenfor helse og sosial, hvor et økende antall eldre vil gjøre det nødvendig å trappe opp innsatsen innenfor omsorgssektoren i årene fremover.

Samtidig har investeringsnivået over flere år vært høyt. Dette forventes å vedvare ut planperioden. Renter og avdrag vil derfor legge beslag på en stadig større del av kommunens driftsinntekter, både som følge av store investeringer med tilhørende vekst i lånegjelden, men også som følge av forventninger om økt rente over tid.

Forutsatt stabilitet i den norske økonomien, er det grunn til å anta at nivået på statens overføringer til kommunesektoren i årene fremover vil dekke kommunens økte utgifter knyttet til befolkningsvekst, pensjon og særskilte statlige satsinger, men ikke særlig mer. Dette gjør at det i de nærmeste årene fortsatt vil være behov for omstilling og effektivisering av kommunens samlede virksomhet.

I sum er det innarbeidet tiltak som innebærer effektivisering eller redusert aktivitetsnivå på til sammen 86 mill. kr i 2014. Samtidig har det vært behov for å styrke enhetenes budsjetter på enkelte prioriterte områder. Særlig gjelder dette innenfor barnevern. Til sammen utgjør kostnads-/kapasitetsvekst og økte utgifter som følge av statlige føringer utover lønns- og prisvekst 91 mill. kr. Videre er det lagt inn økte inntekter utover ordinær lønns- og prisvekst på til sammen 8 mill. kr utover økningen i eiendomsskatt og økte gebyrer innenfor selvkostområdet¹⁸. Det vises for øvrig til kapittelet ovenfor om hovedgrepene i handlingsplan 2014-2017.

Behov for ytterligere innsparinger

Økonomiplanen for 2014-2017 viser et innsparingsbehov for årene 2015-2017 utover det som er innarbeidet i form av

¹⁸ Vann, avløp, renovasjon og feiing.

konkrete tiltak i planperioden. Det samlede innsparingsbehovet som ikke er konkretisert fordeler seg slik:

Tall i mill. kr

2015	2016	2017
51,1	59,44	69,1

Dette fremkommer i budsjettet ved at det for hvert av de tre årene er lagt inn en et tilsvarende beløp som reduksjon av budsjettrammen til rådmannen.

At driftsutgiftene i årene fremover må reduseres har lenge vært kjent og er i tråd med handlingsplan for de siste to årene. Tiltak gjennom prosjektene Handlingsrom 2016 og Nye handlingsrom samt andre utgiftsreduksjoner og inntektsøkninger må til sammen bidra til å balansere budsjettene for kommende år.

De viktigste driftsendringene med fordelte netto driftsrammer per enhet fremgår under omtalen av hvert kommuneområde. For øvrig vises det til budsjettskjema 1B på side 113 i budsjettdokumentet hvor driftsrammene for alle enheter, kommuneområder og kommunen samlet fremkommer.

INVESTERING OG FINANSIERING

INVESTERINGER I ØKONOMIPLANPERIODEN

Investeringer med finansiering for perioden 2014-2017 fremgår av budsjettskjema 2A, side 115.

Investeringer i bygg, anlegg, maskiner og utstyr utgjør 1 892,2 mill. kr i hele økonomiplanperioden målt i 2014-priser. Av dette utgjør investeringer innenfor VAR-sektoren 355,0 mill. kr. Det samlede investeringsvolumet i planperioden er økt med 184,6 mill. kr sammenlignet med økonomiplan 2013-2016 målt i løpende priser. Av sum investeringer i planperioden gjelder 739,4 mill. kr 2014. Tabellen nedenfor viser samlet investeringsvolum fordelt på hvert av kommuneområdene i økonomiplanperioden:

Investeringsområde:	2014	2015-2017
Helse og sosial:	182,0	208,3
Oppvekst:	262,8	264,2
Samfunn, økonomi og kultur:	89,0	103,5
Kommuneområde HR:	18,9	44,8
Teknisk:	186,7	532,0
Sum investering	739,4	1 152,8

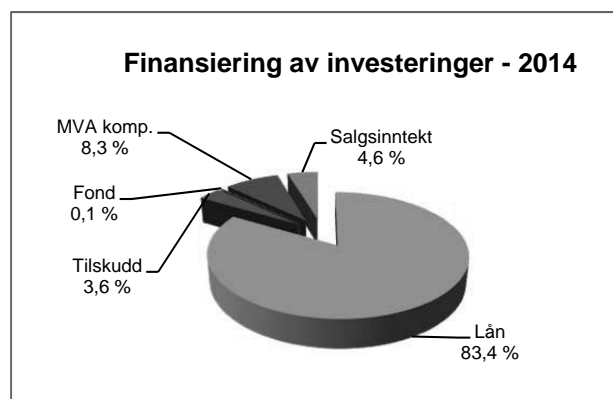
Sammenlignet med perioden 2014-2016 i handlingsplan 2013-2016 er investeringsutgiften økt med til sammen 356,2 mill. kr. For 2014 er investeringene økt med 158,9 mill. kr. De største økningene i planperioden er innenfor omsorg (kjøp og rehabilitering av Sarpsborg sykehus), oppvekst (ny sentrumsskole og barnehager) og teknisk (vann/avløp). Deler av utgiftsveksten skyldes justering for lønns- og prisvekst fra 2013. Oppdaterte og mer fullstendige beregninger av investeringer innen oppvekstområdet viser en relativt sterk kostnadsøkning for planlagte barnehagebygg og ny sentrumsskole siden 2012. Et stramt entreprenørmarked i Sarpsborg, hvor det nye Østfold-sykehuset på Kalnes legger beslag på store deler av kapasiteten i det lokale markedet, medfører prisvekst.

En mer detaljert oversikt over investeringene i fireårsperioden fremkommer av budsjettskjema 2B på side 116-119 i handlingsplanen. I tillegg er de viktigste investeringene omtalt under det enkelte kommuneområde i dokumentet.

DE ØKONOMISKE FORUTSETNINGENE FOR INVESTERINGSBUDSJETTET

Finansiering

Figuren nedenfor viser hvordan investeringene i 2014 er planlagt finansiert.

83,4 % av investeringene er forutsatt finansiert med lån. Det er på samme nivå som i 2013 og innebærer en høy grad av lånefinansiering. Resten er momskompensasjon på investeringer, salgsinntekter og tilskudd. Momskompensasjon fra kjøp av varer og tjenester til investeringsformål inngår fra og med 2014 i sin helhet i investeringsbudsjettet. Dette bidrar til å redusere lånebehovet. Utover momskompensasjon er det ikke planlagt med avsetninger over driftsbudsjettet som bidrar til egenkapital i årets investeringer. Det er imidlertid avsatt 20,0 mill. kr over driftsbudsjettet som egenkapital i fremtidige investeringer.

Egenkapitalinnskuddet i KLP, som tidligere har vært finansiert med driftsinntekter, finansieres på samme måte som i 2012 og 2013 med bruk av ubundet investeringsfond. Beløpet er anslått til 7,2 mill. kr.

For å finansiere de store investeringene i økonomiplanperioden, er det forutsatt en økning i eiendomsskatten på 18,5 mill. kr i 2014, hvorav 15,0 mill. kr relaterer seg til en økning i skattesatsene for både bolig og næring/verk og bruk.

Mål for netto lånegjeld som andel av brutto driftsinntekter

Bystyret vedtok i sak 58/12 om prinsipper for god økonomistyring i Sarpsborg kommune et mål om at netto lånegjeld som andel av brutto driftsinntekter (gjeldsgraden) ikke skal overstige gjennomsnitt for norske kommuner. Gjeld som andel av driftsinntektene sier indirekte noe om kommunens muligheter til å betjene gjelden med løpende driftsinntekter. Samtidig gir det en indikasjon på hvor eksponert kommunen er for endringer i rentenivået. Målet bør ikke ses på som en absolutt grense, men mer som et langsiktig normtall gjelden kan svinge omkring over tid.

Ved utgangen av 2012 var gjeldsgraden for norske kommuner (utenom Oslo) 73,7 %, som er en marginal reduksjon fra 2011. Med det investeringsprogrammet det er lagt opp til i planperioden vil lånegjelden vokse raskere enn driftsinntektene. Netto lånegjeld¹⁹ økte fra 61,7 % ved utgangen av 2009 til 67,1 % ved utgangen av 2011 og videre til 69,8 % per 31.12.12. Med et planlagt investeringsvolum på om lag 1,9 mrd. kr i perioden 2014-2017 er det overveiende sannsynlig at gjeldsgraden vil fortsette å øke frem mot slutten av planperioden. Dersom gjelden som andel av brutto driftsinntekter skal holdes på dagens nivå, må gjennomsnittlig årlige investeringer i planperioden begrenses til om lag 350,0 mill. kr årlig eller ca. 1,4 mrd. kr i 4-årsperioden, så fremt ikke andelen egenkapital i investeringene øker utover dagens nivå.

¹⁹ Gjelder netto lånegjeld for kommunen som konsern, dvs. kommunen inkl. kommunale foretak og interkommunale selskaper.

Konsekvenser for driftsbudsjettet

Økt lånegjeld, eventuelt i kombinasjon med økt rente, vil gjøre at renter og avdrag vil legge beslag på en stadig større del av kommunens driftsinntekter. Mindre kan dermed brukes til drift. Økt egenfinansiering i form av et positivt netto driftsresultat er eneste måten kommunen fremover kan klare å opprettholde et tilstrekkelig tempo i fornyelse av anleggsmidlene uten at gjelden som andel av netto driftsinntekter øker ytterligere. Dette er utfordrende å gjennomføre i en situasjon med økt press på tjenestene som følge av økte brukerbehov kombinert med stramme økonomiske rammer.

Rentekompensasjon

Kommunen kan motta rentekompensasjon for å bygge nye skoleanlegg, rehabilitere eller ruste opp eksisterende anlegg. Ordningen innebærer at staten gjennom Husbanken i utgangspunktet vil dekke kommunens rentekostnader på lån til skoleformål innenfor dagens ubenyttet ramme på 115,0 mill. kr. Rammen vil bli benyttet i forbindelse med utbygging av ny sentrumsskole. Ved en rente på 2,0-4,0 % vil staten dermed dekke 2,3-4,6 mill. kr av kommunens årlige renteutgifter de første årene, avhengig av den til enhver tid flytende renten i Husbanken.

Det er viktig å være klar over at ordningen med rentekompensasjon forutsetter nedbetaling av lånet over 20 år, mens kommunens praksis med beregning av årlig minimumsavdrag etter reglene i kommuneloven innebærer at kommunen nedbetaler et lån knyttet til investeringer i skolebygg over 40 år. Det oppstår derved over lånets nedbetalingstid et økende gap mellom det kommunen betaler i renter og den kompensasjon kommunen mottar fra staten. De siste 20 årene av lånets løpetid vil ikke kommunen motta noen rentekompensasjon i de hele tatt. Når staten benytter en slik incentivordning for å gjennomføre ønsket statlig politikk, er det altså viktig å ha klart for seg at virkningen av incentivordningen trappes ned dobbelt som raskt som den faktiske reduksjonen i lånegjelden.

Lån med rentekompensasjon påvirker gjeldsgraden på samme måte som annen gjeld hvor kommunen selv må dekke finanskostnadene fullt ut.

Salg av kommunale eiendommer

Det er budsjettert med salg av fast eiendom på til sammen 87,5 mill. kr i økonomiplanperioden, herunder salg av eiendommer som i dag tilhører Borg Næring og Eiendom AS (BNE). Selskapet eies 100 % av Sarpsborg kommune. Bystyret har tidligere vedtatt at selskapets eiendommer skal overdras til Sarpsborg kommune for en bedre samordning av kommunens eiendomsforvaltning. Transaksjonene forventes gjennomført i løpet av 2013.

Det vil bli fremmet egne politiske saker i forbindelse med eiendomssalg. Ved lavere salgsinntekter enn budsjettert må inntektsbortfallet erstattes med lån, overskudd på løpende drift eller bruk av fond, såfremt investeringene skal gjennomføres som planlagt.

Selvfinansierende investeringer

Selvfinansierende investeringer er investeringer innenfor vann, avløp, renovasjon og feiing hvor tjenestene, etter nærmere fastsatte regler, ikke kan overskride selvkost. At investeringene er selvfinansierende betyr at kommunens drifts- og finanskostnader knyttet til investeringene dekkes ved gebyrinntekter. Også disse investeringene påvirker gjeldens andel av brutto driftsinntekter. Selvfinansierende investeringer utgjør nærmere 370 mill. kr i økonomiplanperioden, hvorav 77,8 mill. kr i 2014. Et oppsett over selvkost, gebyrinntekter og bruk/avsetning til fond fremgår av tabell på side 120-121 i plan- og budsjettdokumentet.

Momskompensasjon på investeringer

Momskompensasjon på investeringer må, som tidligere nevnt, inntektsføres i sin helhet i investeringsregnskapet fra og med

2014. Beløpet er anslått til 61,0 mill. kr i 2014. Inntektsføring av momskompensasjon i investeringsregnskapet reduserer lånebehovet tilsvarende.

Startlån

Startlån er Husbankens låneordning for vanskeligstilte. Ordningen administreres av kommunene. Det er budsjettert med et årlig låneopptak på 130,0 mill. kr i 2014 med en økning på 10,0 mill. kr hvert år frem til 2017. Dette representerer en vesentlig opptrapping av utlånene i forhold til nivået i 2012 på 110,0 mill. kr, og er i tråd med handlingsplan 2013-2016.

Ordningen med Startlån ble innført i 2003. Mange som ellers ville falt utenfor boligmarkedet har gjennom Startlån fått en mulighet til å skaffe seg egen bolig. Ordningen innebærer imidlertid større risiko for kommunen enn den gamle ordningen med etableringslån fordi kommunen har et større ansvar enn tidligere for å dekke tap ved mislighold.

Startlån som boligsosialt virkemiddel bidrar sammen med tiltak i regi av det kommunale hjelpeapparatet til å løse mange vanskelige saker. Gode og trygge boforhold står ofte helt sentralt i arbeidet med å finne gode løsninger for de berørte.

Som et supplement til Startlån mottar kommunen boligtilskudd til bruk overfor særlig vanskeligstilte. En andel av Husbankens boligtilskudd kan normalt avsettes til tapsfond som buffer mot tap på Startlån og bidrar dermed til å redusere kommunens tapsrisiko.

Samlet utlån ved utgangen av 2013 vil utgjøre om lag 500 mill. kr. Dette er en økning på om lag 80 mill. kr fra året før. Bystyret fikk i sak 46/10 en gjennomgang av bruken av Startlån i Sarpsborg kommune og Komité for helse og sosial vedtok i sak 13/11 reviderte retningslinjer for tildeling av Startlån.

KOMMUNEOMRÅDE HELSE OG SOSIAL

FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET

Enhet	Fakta	Utfordringer
Bolig og omsorg	<p>Plan, utvikling og utredning av tjenester.</p> <p>Kjøp, innleie, vedlikehold og forvaltning av kommunalt disponerte boliger og Husbankens låne- og støtteordninger, bistand til etablering og oppfølging i bolig.</p> <p>Avlastning, støttekontakt, omsorgslønn, brukerstyrt personlig assistanse, ASVO-plasser og krisesenter. Kontroll av salgs- og skjenkebevillinger.</p> <p>Nøkkeltall 2013: Antall kommunalt disponerte boliger: 1 010 Utlån av Startlån (mill kr): 120 Brukere av støttekontakttjenesten: 315 Mottakere av avlastning: 140 Mottakere av omsorgslønn: 163 Antall brukere av krisesenteret (2012): 58</p>	<p>Gjøre flere i stand til å etablere seg og beholde egen bolig.</p> <p>Ungdom som trenger oppfølging ved etablering.</p> <p>Boliger til rusavhengige.</p> <p>Midlertidige boliger til bostedsløse.</p> <p>Flere gruppe- og nettverksbaserte tiltak som alternativ til individuell støttekontakt.</p> <p>Tilrettelegge for familieomsorg ved økt bruk av omsorgslønn og andre familiestøttende tjenester.</p>
Helse	<p>Plan og utvikling herunder samhandlingsreformen, velferdsteknologi og helseinformatikk.</p> <p>Helsehus, inkludert friskliv, demensteam, diabetespoliklinikk, klinisk blikk.</p> <p>Kvalitet og kompetanse, herunder opplæring, dokumentasjon, internkontroll, klager og avvik, pasientforløp.</p> <p>Forebyggende helsearbeid, herunder miljørettet helsevern, smittevern, kriminalitetsforebygging, folkehelse.</p> <p>Tildeling heldøgns plasser.</p> <p>Legevakt, herunder legekantor og vaksinekontor.</p> <p>Legetjenester, herunder fastleger, sykehjemsleger, fengselshelse.</p> <p>Helseberedskap og kriseteam.</p> <p>Nøkkeltall 2012: Henvendelser legevakt: 42 383 Konsultasjoner demensteam: 243 Antall årsverk sykehjemsleger: 6,5</p>	<p>Konsekvenser av samhandlingsreformen</p> <p>Utvikling av Helsehuset</p> <p>Elektronisk informasjonsutveksling</p> <p>Rekruttere og beholde helsepersonell</p> <p>Samhandling</p> <p>Forebygge utvikling av sykdom</p>
Forebyggende tjenester	<p>Helsestasjon (0-6 år), jordmortjeneste, svangerskapskontroll, skolehelsetjeneste i barne-/ungdoms- og videregående skoler.</p> <p>Helsestasjon for ungdom (13-20 år) og Herkules (helsestasjon for gutter), Barne- og familieteamet (0-19 år), Utekontakten (13-23 år), Home-Start, fysioterapitjeneste barn/voksne, avtalefysioterapeuter og ergoterapitjeneste barn/voksne.</p>	<p>Tidlig intervensjon overfor barn og unge</p> <p>Frafall av elever i videregående skole</p> <p>Flere gruppe- og nettverksbaserte tiltak som alternativ til individuell oppfølging.</p>

	<p>Nøkkeltall 2012:</p> <p>Avtalefysioterapeuter (hjemler): 24</p> <p>Kommunale fysioterapeuter (hjemler): 13,5</p> <p>Konsultasjoner jordmor: 2 318</p> <p>Konsultasjoner helsestasj. (0-6 år): 12 075</p> <p>Konsultasjoner barne- og familieteamet (nye barn): 199</p> <p>Helsestasjon for ungdom 2 057</p>	
Kompetansesenter rus og psykisk helse	<p>Psykiatritjenester, miljøarbeidertjenester, aktivitets- og rehabiliteringssenter, oppsøkende rus- og psykiatriteam, rustjenester, legemiddelassistert rehabilitering (LAR).</p> <p>Nøkkeltall 2012 (brukere):</p> <p>Psykiatritjenesten: 376</p> <p>Psykiatrisk dagsenter og sysselsetting: 104</p> <p>Treffpunkt aktivitetssenter: 157</p> <p>Rustjenesten inkl. LAR og lavterskel helsestasjon: 350</p> <p>Ettervern: 53</p> <p>Oppsøkende rus og psykiatri: 591</p> <p>Miljøarbeidertjenesten: 30</p>	<p>Barn og unge i familier med rusmisbruk</p> <p>Økning i etterspørsel etter tjenestene.</p> <p>Gruppe- og nettverksbaserte tiltak som alternativ til individuell oppfølging.</p>
Kjøkken og kantine	<p>Matproduksjon, utkjøring av varmmat, catering og kantine.</p> <p>Nøkkeltall pr. mnd. 2013 (porsjoner):</p> <p>Produksjon varmmat: 20 130</p> <p>Utkjøring av varmmat til hjemmeboende: 4 890</p>	<p>Få flere hjemmeboende til å benytte tilbudet om varmmat.</p>
NAV sosial	<p>Økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning, økonomisk rådgivning, bosetting av flyktninger, introduksjonsordningen, kvalifiseringsprogrammet, rådgivning i videregående skole og fengsel.</p> <p>Nøkkeltall 2012 (mottakere):</p> <p>Økonomisk sosialhjelp: 1 638</p> <p>Økonomirådgivning: 335</p> <p>Introduksjonsstønad: 98</p> <p>Kvalifiseringsprogrammet: 99</p>	<p>Ungdom med behov for tjenester.</p> <p>Levekårsforskjeller</p> <p>Øke andelen i arbeid og aktivitet etter introduksjonsprogrammet.</p> <p>Bortfall av arbeidsavklaringspenger som følge av 4-års regel.</p>
Omsorgstjenester	<p>Heldøgnsplasser (sykehjem og bofellesskap), hjemmesykepleie, praktisk og personlig bistand, barnebolig og dagsenter.</p> <p>Nøkkeltall 2013:</p> <p>Sykehjemsplasser: 418</p> <p>Bofellesskap: 150</p> <p>Hjemmetjenester (brukere): 1 500</p> <p>Dagsenterplasser: 86</p> <p>Plasser i barnebolig: 6</p> <p>Trygghetsalarmer: 702</p>	<p>Utskrivningsklare pasienter i sykehus</p> <p>Hjelp i hjemmet for å redusere antall sykehusinnleggelses og behov for heldøgnsplasser.</p> <p>Etablering av nytt omsorgssenter på Valaskjold.</p> <p>Avansert medisinsk behandling i hjemmetjenesten og i sykehjem.</p> <p>Avlastning og tilrettelegging for hjemmeboende personer med demens.</p>

		Urolige demente Brukere med sammensatt sykdomsbilde.}
Boveiledning	<p>Bofellesskap med heldøgns bemanning, aktivitetstilbud, ambulerende tjenester og avlastning</p> <p>Nøkkeltall 2013:</p> <p>Boliger i bofellesskap: 115</p> <p>Brukere av aktivitetstilbud: 84</p> <p>Brukere av uteteamet: 68</p>	<p>Kapasiteten i bofellesskap, aktivitetstilbud og ambulante tjenester til multifunksjonshemmede og psykisk utviklingshemmede.</p> <p>Åpningstid og fleksibilitet i aktivitetstilbudene</p>

INNSATSOMRÅDER

Verdier og ledelse

Sarpsborg skal være en by som fremmer likeverd og inkludering. Ledelse skal fremme brukerfokus, helhetstenkning, samarbeid og dialog.

Helsefremmende og forebyggende tiltak skal ha en sentral plass i arbeidet for å bedre levekår. Innbyggerne skal ha mulighet til å leve et meningsfullt liv uavhengig av funksjonsevne. Levekårene skal bedres og levekårsforskjeller skal utjevnes. Sarpsborg skal ha trygge, attraktive og levende bo- og nærmiljøer.

Kommunedelplan for pleie- og omsorgstjenester 2007-2016 baserer seg på verdier som trygghet, medvirkning, livsutfoldelse, hjelp til selvhjelp og verdighet. Målsettingen er at innbyggere i Sarpsborg kan leve et verdig liv. Familieivaretagende tiltak vektlegges. Kompetanse og læring skal stå i fokus for forbedring av tjenestene. Gjennom råd, veiledning, motivasjon og annen bistand ønsker kommunen å hjelpe innbyggerne til å se sin egen verdi og til å finne, bruke og utvikle sine muligheter.

Strategiske prosesser

Strategisk prosess	De viktigste resultatene i 2014	De viktigste resultatene 2015-2017
Vedtatte planer		
Kommunedelplan for pleie- og omsorgstjenester (2007-2016)	32 sykehjemsplasser og 48 boliger i bofellesskap ved Valaskjold omsorgssenter er tatt i bruk.	
Behovsanalyse av bo- og aktivitetstiltak til personer med psykisk utviklingshemning og autisme ved utflytting til egen bolig (2010-2016)	Bygging av 12 boliger på Kløvningsten til psykisk utviklingshemmede er gjennomført.	12 nye boliger ved Kløvningsten er tatt i bruk. 12 nye boliger på Værn er tatt i bruk. Nye lokaler for aktivitetstilbud er etablert.
Kommunedelplan for mangfold og inkludering (handlingsdel 2011-2016)	Tiltak i planen er iverksatt.	Handlingsdelen er rullert.
Planer som skal utarbeides		
Plan for helse- og omsorgstjenestene	Arbeidet med kommunedelplan (2014-2025) helse- og omsorgstjenestene er igangsatt.	Kommunedelplan (2014-2025) helse- og omsorgstjenestene er vedtatt. 4-årige handlingsplaner er vedtatt innenfor prioriterte områder.
Prosjekter/enkelt saker		
Husleie i boliger med inntektsregulert husleie	Saken er vedtatt og husleieøkning er iverksatt fra 2. halvår.	Helårvirkning av husleieøkning.
Utleieboliger på Bodalsjordet	Utbyggingen av 12-15 utleieboliger er vedtatt.	Boligene er etablert og tatt i bruk.
Boliger til bostedsløse	10 modulbaserte boliger er etablert.	Permanente boliger til bostedsløse skal være etablert.
Krisesenteret	Samarbeid med andre kommuner er vurdert.	
Hverdagsrehabilitering	Pilotprosjekt er igangsatt.	Hverdagsrehabilitering er innført som ny metode i hjemmetjenesten.
Velferdsteknologi	Pilotprosjekt E-senior er gjennomført og evaluert.	Handlingsplan for velferdsteknologi er vedtatt og tiltak iverksatt.
Nytt helsehus	Legevakten er flyttet inn i nye lokaler i helsehuset. 6 rehabiliteringsplasser, 6 øyeblikkelig-hjelp-plasser og 19 korttidsplasser er flyttet til nytt helsehus. Øvrig innhold i helsehuset er vedtatt.	Helsehuset er i drift med alle vedtatte funksjoner.

Familiesentre	Nye familiesentre er etablert i tilknytning til helsestasjonene.	Flere barn og familier får tidlig hjelp
Helhetlig forebygging	Forprosjekt helhetlig forebygging for barn og unge er gjennomført.	Hovedprosjekt helhetlig forebygging for barn og unge er gjennomført.

Andre planforutsetninger

Befolkningen er forventet å øke med ca. 1,2 % årlig. En stor del av befolkningsøkningen er tilflytting av personer fra vestlige og ikke-vestlige land. Aldersgruppen 67-79 år forventes fortsatt å øke fra 2014. Den store økningen av eldre over 80 forventes fra 2025.

Det må utvikles en helhetlig boligpolitikk for å utjevne sosiale forskjeller, bedre levekårene og gjøre Sarpsborg til et attraktivt sted å bo. Å bo trygt og godt er en sentral del av velferdspolitikken. Integrering og inkludering av innvandrere må ha stort fokus i perioden. Tjenestene må bidra til økt kvalifisering og yrkesdeltakelse.

Kommunen må legge til rette for positive helsevalg og sunn livsstil, forebygge sykdom og fremme gode oppvekstvilkår.

Samhandlingsreformen stiller store krav til utvikling av kommunehelsetjenesten. Reformen medfører overføring av mange nye oppgaver. Mer behandling og rehabilitering skal skje i kommunen. En målsetting i reformen er å videreutvikle det forebyggende helsearbeidet for å bedre helsen i befolkningen og redusere behovet for helsetjenester.

Det er behov for økt kompetanse, kapasitet og flere medarbeidere innenfor kommunale helse- og omsorgstjenester.

Økonomi

De økonomiske rammene stiller krav til omstilling, innsparing og vurdering av om kommuneområdet inntekter kan økes. Dette vil også innebære redusert standard på deler av tjenestene. De økonomiske utfordringene vil ytterligere øke i løpet av 4-årsperioden.

Drift

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde helse og sosial					
Enhet bolig og omsorg	9,09	8,30	6,60	5,50	4,70
Enhet helse	119,74	123,05	124,25	124,25	124,25
Enhet forebyggende tjenester	47,33	50,40	47,00	47,00	47,00
Enhet kompetansesenter rus og psykiatri	49,67	48,47	48,47	48,47	48,47
Enhet kjøkken og kantine	11,23	11,14	10,54	10,54	10,54
NAV sosial	138,80	149,98	150,38	150,38	150,38
Omsorgstjenester	526,49	563,06	562,91	583,41	610,91
Boveiledning	224,32	241,28	255,51	259,56	273,75
Kommunesjef helse og sosial	1,57	1,63	1,63	1,63	1,63
Sum kommuneområde helse og sosial	1 128,24	1 197,30	1 207,28	1 230,73	1 271,62

De viktigste driftsprioriteringene

Tall i mill. kr.

Viktigste endringer	2014	Kommentarer
Økte husleieinntekter	- 4,6	Gjelder nye omsorgsboliger, overgangsbolig og justering av husleie i bofellesskapene.
Bortfall av husleieinntekter	3,7	Reduserte husleieinntekter som følge av riving av Jacob Hilditch gate, samt utsatt oppstart av Valaskjold omsorgssenter og boliger på Kløvningsten.
Omsorgslønn	1,0	Styrkes som følge av flere brukere.
Bo- og aktivitetstilbud til nye brukere	11,1	Nye omsorgs- og aktivitetstiltak for yngre utviklingshemmede/funksjonshemmede brukere.
Økte egenandeler	- 2,45	Forventet merinntekt av vederlagsbetalingen i sykehjem. Ny statlig forskrift om redusert betaling for personer i dobbeltrom på sykehjem fra 1. juli gir 0,6 mill. kroner i reduserte inntekter i 2014.
Økte gebyr for transport til dagaktiviteter	- 0,35	Gebyr for transport til dagaktiviteter settes til kr 60 per dag for alle brukergupper
Gebyr for trygghetsalarm	- 0,26	Gebyr for trygghetsalarm utvides til også å gjelde beboere i bofellesskap
Rusfritt hus	- 0,5	Prosjektstilling knyttet til Rusfritt hus videreføres ikke.
Ny teknologi	- 1,2	Spares ved innføring av ny teknologi.
Generelle innsparinger	- 1,9	Innsparinger ved Enhet bolig og omsorg, Enhet helse og Enhet kjøkken og kantine.
Forebyggende tjenester	0	Det er innarbeidet en reduksjon i tjenesten fra 2015 med 3,4 mill. kroner.
Rus og psykisk helse	0	Det er forutsatt at kommunen blir tilført 3,4 mill. kroner i øremerkede midler for å videreføre nåværende drift av tjenestene.
NAV – introduksjonsstønad	10,0	Skal ta i mot 60 nye flykninger i 2014 pluss familiegjenforeninger. Må ses opp mot økt integreringstilskudd fra staten.
NAV – arbeidsavklaringspenger	0	Foreløpig uavklart hvilke merkostnader dette vil innebære. Dekkes av ubenyttet fond til erstatning for eldre barnevernssaker i 2014.
NAV – Generell reduksjon	- 3,4	Generell reduksjon av økonomisk sosialhjelp.
Helsehuset	3,0	Etablering av 6 nye korttidsplasser i påvente av nytt helsehus. Dekkes av avsatte fondsmidler til samhandlingsreformen.
Valaskjold omsorgssenter	33,1	Må ses opp mot innsparing i heldøgntilbudet med 23,1 mill. kr. Bofellesskapsdelen er redusert med 12 mill. kr i forhold til opprinnelige planer.
Reduksjon i heldøgntilbud	- 23,1	Innsparing i HP 2013-2016 med effekt fra 2014. Må ses i sammenheng med oppstart av Valaskjold omsorgssenter og omstrukturering av heldøgntilbudet.

Hverdagsrehabilitering	0,8	Innføring av ny metodikk i omsorgstjenestene med vekt på mestring og hjelp til selvhjelp.
Overgangsbolig	0,5	Andel av prosjekt med statlige tilskuddsmidler. Tiltak for utsatt ungdom som trenger bistand og oppfølging ved etablering.

Enhet bolig og omsorg

Husleieinntektene øker med totalt 4,6 mill. kr i 2014. 1 mill. kr av dette er forventet inntektsøkning fra boliger med inntektsregulert husleie. Dette legges frem som egen sak.

Inntektene fra vederlagsbetalingen i sykehjem er forventet å øke med 2,45 mill. kr som følge av økte pensjoner hos beboerne. Ny statlig forskrift om redusert betaling for personer i dobbeltrom på sykehjem fra 1. juli gir 0,6 mill. kroner i reduserte inntekter i 2014, økende til 1,2 mill. kroner i 2015.

Det er innarbeidet lik betaling for transport for alle brukergrupper og forventet merinntekt utgjør 0,35 mill. kr. Det betyr at gruppen utviklingshemmede betaler samme gebyr som eldre.

Prosjektstillingen knyttet til Rusfritt hus videreføres ikke. Driften søkes ivaretatt av boligkontaktene med redusert ressursinnsats.

Enhet helse

Det er fortsatt knyttet usikkerhet til økonomien i Samhandlingsreformen. Kostnadene til medfinansiering ser ikke ut til å bli redusert og kommunen tilføres ikke midler for å utvikle kommunale tjenester i tråd med reformen.

I statsbudsjett for 2014 er det lagt opp til en økning til sykehusene på 2,4 mrd. kr. Dette vil gi økte kommunale utgifter til medfinansiering uten at dette er kompensert i kommunehelsetjenesten.

Nytt helsehus skal etableres ved Sarpsborg sykehus. I 2014 flytter legevakten, 6 rehabiliteringsplasser, 6 øyeblikkelig-hjelp-plasser og 19 korttidsplasser til det nye helsehuset. Videre utvikling av helsehuset skjer fram mot 2017.

I påvente av flytting etableres 2 nye øyeblikkelig-hjelp-plasser og 4 korttidsplasser ved nåværende helsehus. Dette har en kostnadsramme på 3 mill. kr, som finansieres av avsatte fondsmidler til Samhandlingsreformen.

Diabetes- og sårpoliklinikken videreføres da den er tilnærmet selvfinansierende. Friskliv (0,5 mill. kr) og poliklinisk fysioterapi (0,4 mill. kr) videreføres midlertidig i 2014 ved bruk av enhetens fond.

Enhet forebyggende tjenester

Det er i statsbudsjettet lagt inn en styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten tilsvarende 1,8 mill. kr for Sarpsborg. Dette bidrar til å videreføre tjenestene på samme nivå som i 2013. Fra 2015 er det innarbeidet en innsparing på 3,4 mill. kroner. Reduksjonen innebærer store krav til omstilling og redusert standard på deler av tjenesten.

Enhet rus og psykisk helse

Det er forutsatt at kommunen blir tilført 3,4 mill. kroner i øremerkede midler for å videreføre nåværende drift av tjenestene.

Enhet NAV

Forventede merkostnader til sosialhjelp knyttet til bortfall av statlige arbeidsavklaringspenger (4-års regel) i 2014 er foreløpig ikke lagt inn. Det er stor usikkerhet knyttet til kostnadene. For 2014 kan merutgifter dekkes av ubenyttet fond på ca. 3 mill. kr til erstatning for eldre barnevernssaker. Kommunen skal ta i mot 60 nye flyktninger i 2014 pluss familieegjenforeninger. Kostnad på 10 mill. kr dekkes inn ved økt integreringstilskudd. Det er innarbeidet en generell reduksjon av økonomisk sosialhjelp på 3,4 mill. kr. Reduksjon av unge mottakere av økonomisk sosialhjelp er et prioritert mål.

Omsorgstjenester

Valaskjold omsorgssenter driftes fra februar/mars 2014 og gir 32 nye sykehjemsplasser og 48 omsorgsboliger i bofellesskap. Dette medfører at 64 flere beboere på langtidsopphold får enerom og at kapasiteten på plasser i bofellesskap økes.

Parallelt med oppstart av Valaskjold omsorgssenter avvikles driften ved Vartun bosenter og de 20 beboerne overføres til Valaskjold. Resterende plasser i bofellesskapet tilbys eldre over 80 år med behov for heldøgns omsorg.

Omsorgstjenestene har et innsparingskrav på 23,1 mill. kr i 2014. Dette er løst ved at beboerne på Vartun overflyttes Valaskjold omsorgssenter og det blir en lavere bemanning ved de resterende 28 bofellesskaps plassene. Det er usikkert om oppgavene kan løses innenfor den økonomiske rammen.

Kjøp av Sarpsborg sykehus og etablering av nytt helsehus innebærer at bygging av 32 nye sykehjemsplasser ved Haugvoll og 48 omsorgsboliger i bofellesskap på Bodalsjordet utsettes til etter planperioden.

Det startes et prosjekt med fokus på hverdags-rehabilitering som legger vekt på at den enkelte skal bli mest mulig selvhjulpen, kombinert med tilrettelegging av egen bolig. Metodikken planlegges i første omgang innført i bofellesskapet på Valaskjold omsorgssenter og hjemmetjenesten i Tune.

Boveiledning

Det er innarbeidet 11,1 mill. kr til aktivitets- og døgntiltak for nye brukere med utviklingshemning og funksjonshemninger. Noen av tiltakene er startet opp i 2013 og får helårsvirkning fra 2014.

Drift av 12 boliger på Kløvningsten er forskjøvet fra august 2014 til januar 2015.

Drift av 12 boliger på Værn er forskjøvet fra 2016 til 2017.

Investering

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde helse og sosial					
Enhet bolig og omsorg					
Boligsosial handlingsplan/årsplan		15,00	15,00	15,00	15,00
Oppruste søsterbolig ved sykehuset til boliger				3,00	12,00
Sum enhet bolig og omsorg		15,00	15,00	18,00	27,00
Omsorgstjenester					
Inventar og utstyr		3,00	3,00	3,00	3,00
Nytt sykehjem og bofellesskap Valaskjold	219,20	5,80			
Rivning gamle Haugvoll					6,00
Nødstrøm sykehjem	3,20	2,20	0,30		
Kjøp av sykehuset		97,40			
Rehabilitering og oppgradering av sykehuset	5,00	25,00	60,00	30,00	
Haugvoll sykehjem	168,00	6,00			
Avdelingskjøkken	9,00	1,60			
Sum omsorgstjenester	404,40	141,00	63,30	33,00	9,00

	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Enhet kompetansesenter rus og psykisk helse					
Villa Tindlund psykiatriboliger	25,50	4,50			
Sum omsorgstjenester	25,50	4,50	0,00	0,00	0,00
Boveiledning					
12 boliger i bofellesskap Værn	1,00		10,00	32,00	
12 boliger i bofellesskap Kløvningsten	24,00	16,00			
Aktivitetssenter for psykisk utviklingshemmede	0,50	5,50	1,00		
Sum boveiledning	25,50	21,50	11,00	32,00	0,00
Sum kommuneområde helse og sosial	455,40	182,00	89,30	83,00	36,00

De viktigste investeringsprioriteringene

Enhet bolig og omsorg

Det er innarbeidet 15 mill. kr årlig til boligsosiale formål i HP-perioden. Erstatningsboliger for Jacob Hilditch gate (12-15 stk Bodalsjordet) finansieres med disse midlene.

Opprusting av søsterboligen ved sykehuset til boliger er lagt inn med 15 mill. kr og er planlagt ferdigstilt i løpet av 2017.

Omsorgstjenester

På grunn av overtagelse av Sarpsborg sykehus til nytt helsehus, er bygging av 32 nye sykehjemsplasser ved Haugvoll og 82 omsorgsboliger i bofellesskap (eldre) forskjøvet til etter planperioden.

97,4 mill. kr er innarbeidet til kjøp av sykehuset. Til rehabilitering og oppgradering av bygget er det satt av 120

mill. kr. Det forventes tilskudd fra Husbanken til kjøp og rehabilitering av sykehuset.

Boveiledning

12 boliger til utviklingshemmede vil bli ferdigstilt på Kløvningsten i løpet av 2014.

Ytterligere 12 boliger til utviklingshemmede på Værn er innarbeidet med 42 mill. kr og planlagt ferdigstilt i 2017.

Totalt 7 mill. kr er avsatt til etablering av aktivitetssenter for utviklingshemmede i Skogholtet, med ferdigstillelse i 2015.

Investeringstilskudd

I følge statsbudsjettet for 2014 vil investeringstilskuddet være kr 1 586 750 pr. plass i sykehjem og kr 1 298 250 pr. omsorgsbolig i bofellesskap.

RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET

Måltavle kommuneområde helse og sosial		
MEDARBEIDER	Resultat	Ambisjon 2014
M.2. Utviklende arbeidsmiljø		
M.2.1. Medarbeiderundersøkelsen - samlet resultat	4,3	4,4
M.3. Redusert sykefravær		
M.3.1 Sykefravær totalt	9,9 %	8,3 %
M.4. Mindre uønsket deltid og vikarbruk		
M.4.1. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	69,4 %	70 %
M.4.2. Antall medarbeidere med stilling under 40 %	379	360
M.4.3. Andel midlertidige ansatte	11,6 %	10,5 %
ØKONOMI		
Ø.2. God økonomistyring og effektiv ressursutnyttelse		
Ø.2.1 - Avvik regnskap - budsjett (2012)	1,2 %	0 %
BRUKER (resultat pr. 31.8.2013)		
Enhet bolig og omsorg		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1. Antall individuelle planer, fellesregistrering hele kommunen (1.1.-31.8.2013)	361	360
B.2 Gode levekår		
B.2.1 Antall bostedsløse (husstander) ²⁰ (1.1.-31.8.2013)	62	<50
B.2.2. Antall bostedsløse (husstander) som er bosatt med bistand fra boligkontaktene (1.1.-31.8.2013)	61	>90
B.2.3 Antall innvilgede startlån (1.1.-31.8.2013)	118	180
B.2.4 Antall innvilgede boligtilskudd (1.1.-31.8.2013)	30	50
B.2.5 Andel som får "fritid med bistand" og gruppetiltak som alternativ. til individuell støttekontakt (1.1.-31.8.2013)	35 %	35 %
B.2.6 Gjennomsnittlig botid på krisesenteret (døgn) (Gjennomsnitt 3 siste tertial)	26	20
Enhet helse		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Antall klager legevakt (1.1.-31.8.2013)	6	< 10
B.1.2 Antall ledige listeplasser hos fastleger	1 170	> 1 000
B.1.3 Antall overliggerdøgn for utskrivingsklare pasienter fra sykehuset (1.1.-31.8.2013)	14	< 20
B.1.4 Antall innleggelser i kommunale "øyeblikkelig hjelp senger" (1.1.-31.8.2013)	48	300

²⁰ Bostedsløse husstander i følge Husbankens definisjon (ikke registrert med varig bopel).

Enhet forebyggende tjenester		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet helsestasjon (skala 1-6) (neste i 2014)	4,8	4,9
B.2 Godt oppvekstmiljø for barn og unge		
B.2.1 Øke foreldrekompetanse, antall deltakere på kurs (1.1.-31.8.2013)	172	200
Enhet kompetansesenter rus og psykisk helse		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet (Skala 1-4) (neste i løpet av 2013)	3,2	3,3
B.2 Helhetlig og samordnede tjenester		
B.2.1 Antall brukere med individuelle planer (1.1.-31.8.2013)	96	130
B.2.2 Antall søknader (1.1.-31.8.2013)	672	700
Enhet kjøkken og kantine		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet - hjemmeboende, bofellesskap og sykehjem (skala 1-4) (neste 2015)	3,5	
B.1.2 Antall porsjoner varmmat levert til hjemmeboende pr. måned	4 900	4 900
Enhet NAV sosial		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet (skala 1 – 6) (Årlig)	4,6	4,7
B.1.2 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid på økonomisk sosialhjelp (uker) (siste 3 mnd)	1,9	< 2
B.2 Gode levekår		
B.2.1 Andel av alle mottakere av økonomisk sosialhjelp som er under 25 år (per 31.8.13)	25 %	< 20 %
B.2.2 Andel mottakere med økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde (per 31.8.13)	67 %	< 60 %
B.2.3 Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-24 år (måneder) (1.1.-31.8.2013)	5,1	5,0
B.2.4 Andel flyktninger i arbeid eller aktivitet etter endt introduksjonsprogram (siste 12 mnd.)	67 %	67 %
Omsorgstjenester		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet sykehjem/bofellesskap brukere (skala 1-4) (neste i løpet av 2013)	3,1	3,3
B.1.2 Opplevd kvalitet sykehjem/bofellesskap pårørende (skala 1-4) (neste i løpet av 2013)	3,1	3,3
B.1.3 Opplevd kvalitet hjemmetjeneste (skala 1-6) (neste i 2015)	5,2	5,3

B.1.4 Dagsenter for demente (skala 1-6) ny (i løpet av 2013)	-	5,0
Boveiledningstjenester		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet, pårørende (skala 1-6) (neste 2015)	4,9	5,0
B.2 Helhetlig og samordnede tjenester		
B.2.1 Andel brukere med gjennomført ansvarsgruppe (1.1.-31.8.2013)	39 %	80 %

KOMMUNEOMRÅDE OPPVEKST

FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET

Enhet	Fakta	Utfordringer
Utvikling oppvekst	<p>Ansvar for plan, strategi og utviklingsoppgaver innenfor oppvekstområdet. Enheten jobber i nær tilknytning til administrativ og politisk ledelse.</p> <p>Pedagogisk fagsenter er et ressurs- og kompetanse-senter for ansatte i skole og barnehage.</p> <p>Arbeidsgiveransvar for to utviklingsveiledere som arbeider inn mot skoleeiere og skoleledere ved ungdomsskoler i alle kommuner i Østfold (2014-2017).</p>	<p>Tilsynsmyndighet og likeverdig økonomisk behandling, ikke-kommunale barnehager.</p> <p>Utviklingsoppgaver; alle skoler i kommunal satsing om «Vurdering for læring». Kvalitetssikre og kontrollere tiltak for gjesteelever i andre kommuner.</p> <p>Kvalitetsvurderinger i skole og barnehage.</p> <p>Implementere Handlingsprogram IKT i barnehager og skoler.</p> <p>Internkontroll og prosedyrer innen kommuneområdet.</p> <p>Videreføre utviklingsarbeid på barnehage- og skoleområdet med nordiske vennskapsbyer.</p> <p>Systematisere og profesjonalisere tilsyn med barn i fosterhjem i egen kommune.</p>
Barnehager	<p>Andel barn med barnehageplass 1 – 5 år per 15.12.2012 er 85,3 %</p> <p>Alle barn med rett til barnehageplass har fått tilbud.</p> <p>Søknader etter frist som ikke er gitt barnehageplass pr 01.10.2013: 0 – 2 år: 75, 3 – 5 år: 42</p>	<p>Driftseffektive barnehager.</p> <p>Mangfold i barnehagetilbudet.</p> <p>Ivaretagelse av kravet om at alle som har rett til barnehageplass får tilbud. Utbygging av kommunale barnehageplasser.</p>
Grunnskole	<p>Tall per 01.10.2013: 4479 elever på barnetrinn og 1974 elever på ungdomstrinn</p> <p>1516 elever i SFO</p>	<p>Forventet elevtallsvekst vil fortsatt utfordre kapasiteten ved skolene. Skolebygg bør rehabiliteres for å øke kapasiteten og gi fleksible skolebygg som legger til rette for sambruk og varierte arbeidsformer.</p> <p>Reduserte rammer krever fortsatt omstillingsarbeid for å ivareta kvaliteten i opplæringen. Ved nedbemanning må skolene sikre nødvendig kompetanse i personalet. Omorganisering av enhet Norsksenteret og enhet spes.ped tiltak vil utfordre disse enhetenes samarbeid med grunnskolene.</p>
Norsksenter	<p>Enhet Norsksenter organiserer særskilt språkopplæring for flerspråklige barn og elever i barnehage og grunnskole. Enheten har også ansvar for eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne og for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for</p>	<p>Norsksenteret som et ressurscenter for skoler og barnehager i den flerspråklige opplæringen.</p> <p>Kompetanse på kartlegging, og veiledning av ressurspersoner i</p>

	<p>voksne innvandrere etter introduksjonsloven.</p> <p>Tall per 01.10.2013: 300 voksne får opplæring i norsk og samfunnskunnskap 35 voksne får ordinær grunnskoleopplæring</p>	<p>enhetene innenfor det flerspråklige fagfeltet.</p>
PPT	<p>Enhet PPT har som primære oppgaver å drive organisasjons- og kompetanseutvikling for å legge opplæringa bedre til rette for barn og elever med særlige behov samt å utarbeide sakkyndig vurdering av barn og elever der loven krever dette.</p> <p>Mottatt totalt 217 henvisninger i 2012. Førskole; 75, Barneskole; 91 Ungdomsskole; 37 Voksne; 14</p> <p>Antall aktive saker per 01.10.2013 er 571 fordelt på: førskolebarn; 90, barneskole; 279 ungdomsskole; 185, voksne; 17</p>	<p>Hovedfokus for 2014 er å være mer tilgjengelig ute i barnehage og skole. Kompetansesamlinger for pedagogisk personale.</p> <p>Systemrettet arbeid.</p>
Enhet spesialpedagogiske tiltak	<p>Enhet spesialpedagogiske tiltak organiserer spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehage og opplæringen ved grunnskolens forsterkede avdelinger og alternative opplæringsarenaer.</p> <p>Tall per 01.10.2013: 391 elever i grunnskolen har spesialundervisning etter enkeltvedtak.</p> <p>55 elever i forsterket avdeling eller på alternativ læringsarena. 55 førskolebarn har spesialpedagogisk hjelp 12 elever er tilknyttet audioavdeling på heltid eller deltid. 14 voksne får spesialundervisning på grunnskolens område.</p>	<p>Flere barn med spesialpedagogisk behov i førskolealder.</p> <p>Det er behov for bedre tilrettelegging av arealer som sikrer mulighet for å gi spesialpedagogisk hjelp til barn som ikke er i barnehage.</p> <p>Flere søkere til voksenopplæringen. Økt behov for undervisningsarealer til voksenopplæring.</p>
Barnevern	<p>Enhet Barnevern har som primæroppgave å sikre barns- og unges oppvekstvilkår. Barnevernet har en rekke ulike tiltak å sette inn ved behov. De fleste av dem frivillige tiltak i familien. Barnevernet kan imidlertid også, ved rettslig avgjørelse, bli tilkjent omsorgen for barn.</p> <p>Tall pr. 31.12.2012: 324 barn med hjelpetiltak 106 barn med omsorgstiltak</p>	<p>Antall bekymringsmeldinger øker generelt og spesielt knyttet til ufødte og nyfødte barn.</p> <p>Fokus på tidlig intervensjon opprettholdes ved å være deltager på barnas arena i barnehage og skole Økt bruk av familiesenter/ endringstiltak for å gi barn/unge muligheter til å bo hjemme. Legge til rette for at barn/unge fortrinnsvis plasseres i egen kommune ved behov for plassering utenfor hjemmet. Iverksette samarbeidsprosjekt med Fredrikstad om utsatte barn i skolen.</p>

INNSATSOMRÅDER

Verdier og ledelse

Kommuneområde oppvekst leverer tjenester etter lov om barnehager (barnehagetilbud i private og kommunale barnehager), etter opplæringsloven (grunnskole, SFO, spesial-pedagogiske tiltak for voksne, spesialpedagogiske tiltak i barnehage, eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne), etter introduksjonsloven (opplæring i norsk og samfunns-kunnskap for voksne minoritetsspråklige), og etter barnevernsloven med tiltak for utsatte barn.

Kommuneplanen fremholder nødvendigheten av planmessig arbeid for bedring av levekårene i Sarpsborg kommune. Virkemidler i slik levekårsforbedring er bl.a. at;

- Kommunen skal ha full barnehagedekning.
- Sarpsborgskolen skal bidra til at barn og unge opplever mestring og motiveres til videre utdanning.
- Barn skal sikres en stabil oppvekst og rask hjelp – tidlig innsats.

Gjennom Oppvekst- og utdanningspolitisk plattform har bystyret besluttet at det skal legges stor vekt på faglig utvikling av skoler og barnehager. Bystyrets vedtak innebærer en forsterking av det generelle kravet om at opplæringen skal tilpasses den enkelte elevs ferdigheter og forutsetninger.

Endret ressursgrunnlag forutsetter ytterligere forsterket fokus på omlegging av arbeidsmåter, metoder og organiseringsformer i tjenesteområdene.

Strategiske prosesser

Strategisk prosess	De viktigste resultatene i 2014	De viktigste resultatene 2015-2017
Vedtatte planer		
Oppvekst- og utdanningspolitisk plattform	<p>Kvalitetsvurderinger i barnehager og skoler viser forbedret kvalitet på tjenestene i barnehage og grunnskole.</p> <p>Kvalitetsvurderingene viser klar forbedring av skolenes evne til å gi tilpasset opplæring.</p> <p>I samarbeid med Østfold Fylkeskommune gjennomføres Prosjekt «Resultatoverføring mellom forvaltningsnivåer» for å sikre bedre overgang mellom grunnskole og videregående skole.</p> <p>«Skolevandring» som metode for ledelse tett på praksis videreføres og utvikles.</p> <p>«Vurdering for læring» videreføres til alle kommunens skoler med utgangspunkt i deltakerskolenes erfaringer fra satsingen i 2012-2013.</p> <p>«Barnehagevandring» som redskap for ledelse tett på praksis utvikles.</p> <p>«Gjenbrukssentral» etter Reggio Emilia-tenkning opprettes ved pedagogisk fagsenter. «Verdiløst» materiale samles og gjenbrukes av barnehager i ulike aktiviteter.</p>	<p>Kvalitetsvurderingene i barnehager og skoler viser en ytterligere kvalitetsforbedring.</p> <p>Barnehagene fremstår som gode arenaer for lek, læring, utforskning og medvirkning.</p> <p>Resultater i nasjonale prøver og eksamensresultater er klart forbedret.</p> <p>Frafall i videregående skole er redusert og flere elever fullfører og består videregående opplæring.</p> <p>Kommunen har etablert et godt fungerende samarbeid med Østfold fylkeskommune om forbedring av grunnleggende ferdigheter.</p> <p>De nye barnehagene har elementer fra Reggio Emilia filosofien inn i sine planer.</p>
Kommunedelplan for barnehageområdet 2011- 2023	<p>Ny barnehage Tindlund og ny barnehage Sandbakken ferdigstilles og tas i bruk. Bygging av ytterligere 3 barnehager har startet etter vedtatte føringer i «Nye fleksible kommunale barnehager i Sarpsborg – Prinsipper for utforming av bygg og uteområde, funksjons og arealplan.</p> <p>Oppstart av språkgruppe for minoritetsspråklige førskolebarn uten plass i barnehage.</p>	<p>4 barnehager; Vestvold, Hafslundsøy, Sentrum og Søndre Skjeberg/Guslundåsen ferdigstilt og tatt i bruk.</p> <p>Videreført språkgruppe for minoritetsspråklige førskolebarn uten plass i barnehage.</p>

Kommunedelplan for skolefritidsordningen 2013 – 2025	Vedtekter for SFO er revidert og vedtatt.	Skolefritidsordningen er en del av et helhetlig opplæringstilbud. Høyere andel av personalet i SFO har barnefaglig kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte framtidens utfordringer.
Handlingsprogram for IKT i skoler og barnehager	IKT betraktes som grunnleggende ferdighet. Enhetene gjennomfører løpende utviklingsarbeid innenfor området. Ressurser avsettes for å sikre implementering i barnehager og skoler.	De grunnleggende investeringene er gjennomført. IKT har en naturlig plass som grunnleggende ferdighet innenfor alle fag.
Planer som skal utarbeides		
Kommunedelplan for skolekapasitet og skolestruktur	Kommunedelplan for skolestruktur og skolekapasitet er vedtatt	Det er foretatt beslutninger om den samlede skolestrukturen i kommunen og det er identifisert investeringsbehov knyttet til fremtidig skoleutbygging. Kapasitetstiltak for skoler med størst elevtallsvekst er iverksatt.
Handlingsprogram for kompetanse i barnehagen (2014-18)	Handlingsprogrammet er vedtatt.	De ansatte i barnehagesektoren har nødvendig kompetanse for å løse dagens oppgaver og møte framtidens utfordringer gjennom følgende satsningsområder: - Pedagogisk ledelse - Danning og kulturelt mangfold - Et godt språkmiljø for alle barn - Barn med spesielle behov
Prosjekter/enkelt saker		
Etablering av oppvekstbolig (videreføring av arbeid med «barneby» i egen regi)	Etablering av oppvekstbolig i egen kommune er utredet.	
Familiesenter	En arena for tiltaksutvikling med fokus på foreldrefunksjoner og forebyggende hjelpetiltak i hjemmet er videreført i egnede lokaler.	Barn/unge har fått en bedre hverdag og barnevernet oppnår færre plasseringer utenfor hjemmet. Kostnadsveksten reduseres.
Ny sentrumsskole	Bygging av ny sentrumsskole har startet.	Ny sentrumsskole er ferdigstilt og tatt i bruk.

<p>REELL Regionalt Entreprenöriellt Livslångt Lärande.</p>	<p>I perioden 2013 –2014 er Sarpsborg kommune deltaker i et forprosjekt sammen med Kungsbacka kommune innen rammen for EU's Interreg.</p> <p>Forprosjektet, som forventes å gå over i hovedprosjekt(er), utgår fra fire ulike tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - metoder og verktøy - partnerskap/samarbeide utdanning og omverden - synergieffekter - analyse 	<p>Hovedprosjektet/prosjektene vil framstå utfra dialogene med de ulike partene, og sammen med representanter fra enhetene/ næringslivet.</p> <p>Partnere i Sverige og Norge, og også forhåpentligvis Danmark knyttes til hovedprosjekt.</p>
<p>Verbalvedtak i bystyret</p>	<p>Innenfor spesialpedagogiske tiltak prioriteres et mobilt team som kan bistå skolene, herunder forsterkede avdelinger, med spesialkompetanse ved behov.</p>	
<p>Verbalvedtak i bystyret</p>	<p>Det opprettes en saksordførersak i administrasjonsutvalget om vikarbruk i grunnskolen.</p>	

Andre planforutsetninger

Demografi

Prognoser fra SSB viser fortsatt vekst i barnetallet i Sarpsborg. Basert på middels nasjonal vekst er det forventet en økning fra 2013 til 2017 på 331 barn. Dette tilsvarer en økning på 3,2 % og er høyere enn i 2012, hvor forventet vekst i barnetallet over en fireårsperiode var 2,3 %.

Barnetall 0-5 år viser en økning på 87 barn, fra 3 820 i 2013 til 3 907 i 2017.

Elevtallet i aldersgruppa 6-12 år viser en økning på 234 elever, fra 4 534 til 4 768 i samme tidsrom.

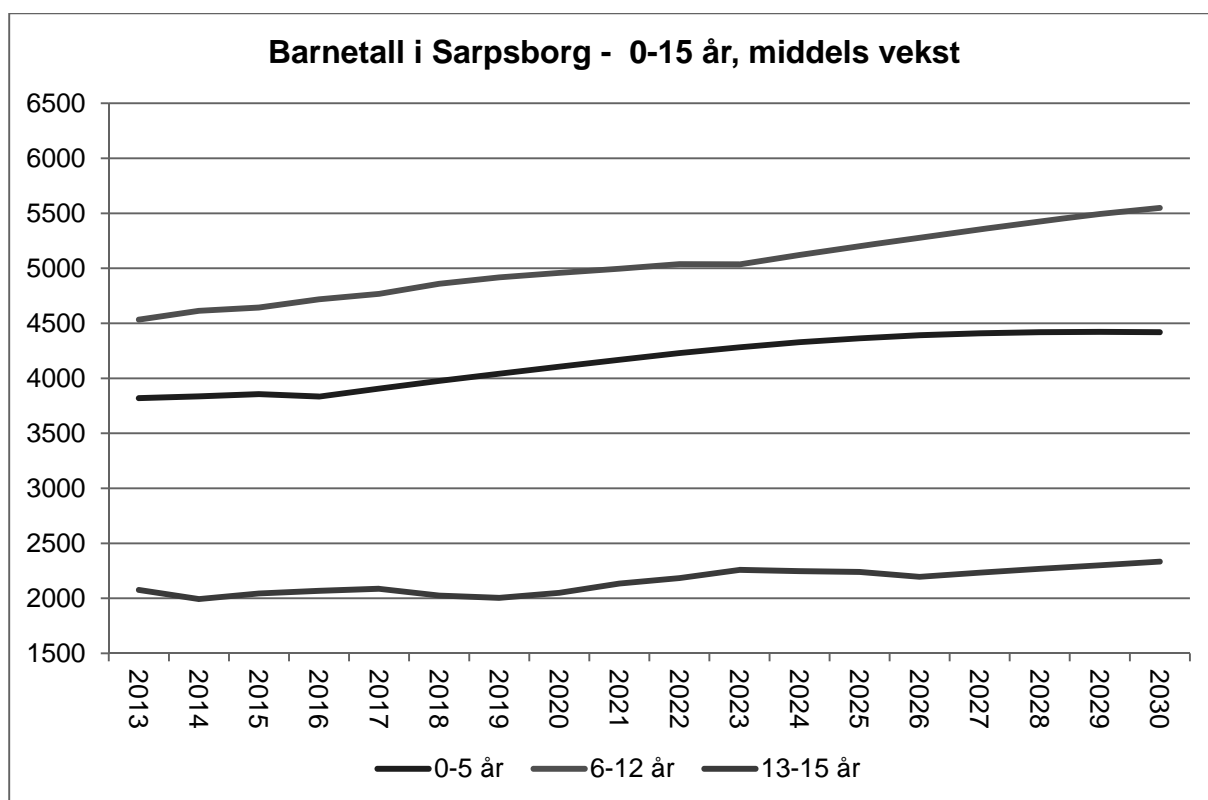
Elevtallet i aldersgruppa 13-15 år viser en økning på 10 elever, fra 2 076 til 2 086 i samme tidsrom.

Tallene er for 2013 ikke brutt ned på kretsnivå.

Elevtallsveksten forsterker behovet for fokus på kapasitetsutvidelser og vurdering av fremtidig skolestruktur. Bruk av opptaks- og utjevningsområder og fokus på driftseffektive skoler vil også være virkemidler her.

Sarpsborg kommune innfrir retten til barnehageplass for barnehageåret 2013-2014. Planlagt og igangsatt utbygging de neste årene vil ivareta det fremtidige behovet for plasser slik at kommunen vil innfri retten.

Det forutsettes at kommunens planmessige arbeid med kvalitetsutvikling av tjenestetilbudet innen oppvekstområdet videreføres. Tidlig innsats og tidlig inngripen gjennom tverrfaglig samarbeid og innsats vil være av stor betydning i en tid med redusert ressurstilfang.

Økonomi

Drift

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde oppvekst					
Enhet utvikling	277,91	294,60	300,96	297,66	296,86
Enhet PPT	12,38	12,90	12,90	12,90	12,90
Enhet barnevern	75,88	93,50	93,50	93,50	93,50
Barnehager	71,14	76,33	81,42	83,67	85,47
Skoler (inkl Enhet norsksenteret og Enhet spes. ped. tiltak)	503,13	515,54	515,88	517,96	517,80
Kommunesjef oppvekst	1,67	1,73	1,73	1,73	1,73
Sum kommuneområde oppvekst	942,11	994,61	1006,40	1007,43	1 008,27

De viktigste driftsprioriteringene

Tall i mill. kr.

Viktigste endringer	2014	Kommentarer
Grunnskole – generelt kutt	-8,42	Et generelt kutt i grunnskolen vil resultere i bemanningsreduksjon. Ved nedbemanning må skolene sikre nødvendig kompetanse i personalet. Det er et mål i alle kutt å skjerme elevene i størst mulig grad.
Omorganisering av skyssordning	-3,0	Det forventes innsparing på skoleskyss med taxi. Østfold fylkeskommune skal fra 2013 dekke en del av kostnadene ved slik skyss for elever som ikke går på nærskolen. Dette videreføres i 2014.
Redusert tilskudd ikke-komm barnehager pga nye eff. kommunale barnehager	-3,20	Innføring av ny bemanningsnorm, utbygging og omorganisering i kommunale barnehager
Økt pris SFO	-0,9	SFO-prisene økes med 3 % ut over generell prisvekst (dvs. 6 % til sammen).
Økt tilskuddsprosent ikke-kommunale barnehager	10,1	Økt offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager fra 96 til 98 % fra august 2014.
Økt nasjonal kapitalsats til ikke-kommunale barnehager.	2,6	Større utgifter enn forventet da satsen går utover normal lønns- og prisvekst som benyttet tidligere år.
Økt tilskudd ikke-komm barnehager pga økte pensjonssatser	2,50	Økte utgifter til pensjon i kommunale barnehager.
Rammeøkning barnevern	12,0	Barnevernet har økte utgifter til plassering, advokat og tolkebistand. Økning i barnevernets ramme forventes å dekke kostnadene knyttet til dette.
Rammeøkning barnevern	3,7	Redusert statlig andel på kostnad til institusjonsplasser gir økt kommunal egenandel.

Barnehage

Bystyrets vedtak gjennom HP 2012 – 2015 og HP 2013-2016 danner grunnlag for en storstilt barnehageutbygging som vil

medføre mer effektiv drift i de kommunale barnehagene samtidig som det etableres flere nye barnehageplasser i kommunen.

Nye driftseffektive barnehager på Tindlund og Sandbakken åpner 2014. Skoghollet legges ned og plassene flyttes inn i nye Tindlund. Midlertidige plasser for Hafslundsøy og Vestvold barnehager ivaretas i de midlertidige lokalene som Sandbakken har benyttet.

Ny bemanningsnorm er innført i de barnehagene hvor det er mulig. De små barnehagene møter store utfordringer med flere barn og lavere personaltetthet.

I tilleggspolisjon til statsbudsjett 2014 er det vedtatt å øke tilskudd til ikke-kommunale barnehager fra 96 til 98% fra 1.8.2014.

I tilleggspolisjon til statsbudsjettet for 2014 er det lagt føringer for å videreføre dagens ordning med lovfestet rett til barnehageplass fra født innen 01.09 til født innen 01.11. Forslag om utvidet rett og to årlige hovedopptak er sendt ut på høring. En slik ordning vil by på store økonomiske og organisatoriske utfordringer for kommunen. De økonomiske konsekvensene er ikke beregnet.

Sarpsborg kommune har lagt KLPs beregning av reelle utgifter til pensjon i kommunale barnehager til grunn ved beregning av tilskudd til ikke-kommunale barnehager.

Grunnskole, SFO og voksenopplæring

Det må fortsatt legges betydelig vekt på omstillingsarbeid innenfor grunnskoleområdet.

Det er foretatt en vurdering av ulike innsparingstiltak på grunnskoleområdet for 2014. Innsparingstiltakene er knyttet til omorganisering av tjenester og effektivisering av drift.

Det generelle kuttet for grunnskolen i 2014 er på nær 8,5 mill. kr.

Grunnskolen må forberede reduksjoner ut over i perioden enten som ren nedbemanning eller som følge av strukturelle endringer.

Valgfag på ungdomstrinnet videreføres. Dette innføres trinnvis over tre år, ferdig skoleåret 2014/2015. Ordningen finansieres over rammetilskudd. Intensjonen er å legge til rette for en mer praktisk skoledag for elevene.

Tre-årig forsøk med økt lærertetthet for enkelte ungdomsskoler videreføres. I Sarpsborg kommune omfattes to skoler; Kruseløkka ungdomsskole styrkes med 5 lærerstillinger, Tindlund ungdomsskole styrkes med 3 lærerstillinger. Dette finansieres med øremerkede midler. Det skal vurderes om økt lærertetthet gir bedret læringsresultat for berørte skoler.

Grunnskolen har utfordringer med skolebygg som i liten grad legger til rette for effektiv og fleksibel drift.

Omstillingsarbeidet ved Norsksenteret forventes å fortsette.

Det må søkes å finne nye arbeidsformer og samarbeidsformer på det flerspråklige feltet i Sarpsborgskolen, for å: gi rett tilbud - med rett kompetanse - til rett tid - til rett målgruppe.

Suksessfaktorer i omstillingsarbeidet vil blant annet være: Kompetanseheving av lærere og ledere innenfor det flerspråklige fagfeltet.

SFO-prisene økes med 3 % ut over generell prisvekst (dvs 6 % til sammen).

Barnevern

I følge Prop.106L er det foreslått endringer i barnevernloven. Av nye oppgaver er det blant annet foreslått at barnevernet skal ha et særskilt ansvar for unge lovbrøyttere som sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff og oppfølging etter endt soning.

Lovendring av 13.06.2013 i Barnevernloven § 4-22 medfører at barnevernets tilsynsansvar for barn i fosterhjem overføres til en annen egnet kommunal instans. Intensjonen med endringen er å styrke tilsynet med barn i fosterhjem gjennom et mer profesjonalt

og tydelig kommunalt forankret tilsynsansvar.

Barnevernet har så langt mottatt statlig tilskudd til totalt 6 stillinger. I tillegg er det gitt statlige midler til kompetanse- og samhandlingstiltak innenfor områdene;

- Utsatte barn i skolen, (samarbeidsprosjekt med Fredrikstad kommune)
- Kompetanseheving innenfor; utredning, kartlegging og nettverksarbeid.
- flerkulturell tilnærming og samhandling med traumatisert ungdom
- systematisk evaluerende praksis, samarbeid med KS

Til tross for økt satsning på tidlig intervensjon og økt forebyggende arbeid i hjemmet, blir flere barn plassert utenfor hjemmet. Barnevernet har økte utgifter til plassering, advokat og tolkebistand. Økning i Barnevernets ramme for 2014 forventes å dekke kostnadene knyttet til dette.

I tillegg er det i statsbudsjettet for 2014 varslet 30 % økning på egenandeler for institusjonsplasser samt økte utgifter til enslige mindreårige asylsøkere. I dagens situasjon vil dette gi ytterligere økte driftsutgifter for barnevernet på 3,7 mill kr., som er hensyntatt i budsjett 2014.

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde oppvekst					
Skoler					
Handlingsprogram IKT skoler og barnehager	20,50	0,50	0,50	3,50	3,50
Ny sentrumsskole (Sandesundveien)	28,50	150,00	113,20	2,00	
Kapasitetstiltak skole generelt	17,00	12,00	12,00	12,00	
Sum skoler	66,00	162,50	125,70	17,50	3,50
Barnehager					
	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Lekeapparater (barnehager)	1,00		0,50	0,00	0,50
Rehabilitering av barnehager	6,0		3,00		
Barnehage sentrum	2,0	16,00	39,00	1,00	
Nybygg Vestvold barnehage	2,0	6,50	11,50		
Barnehage Tindlund	17,0	30,00	1,50		
Barnehage Hafslundsøy	1,6	11,40	32,50	1,00	
Permanent barnehage Sandbakken	22,0	27,60	1,00		
Ny barnehage Skjeberg Guslundåsen	2,0	7,00	24,00	2,00	
Midlertidig barnehage Hafslundsøy	0,0	1,00			
Sandbakken barnehage-midlertidig	4,2	0,80			
Sum barnehager	57,80	100,30	113,00	4,00	0,50
Sum kommuneområde oppvekst	123,80	262,80	238,70	21,50	4,00

De viktigste investeringsprioriteringene

Barnehage

Investeringsbudsjettet er preget av en offensiv satsing på barnehageutbygging.

Bystyrets vedtak om bygging av nye barnehager står ved lag, men er justert i forhold til nye fremdriftsplaner. Etter

revidert plan skal nye barnehager på Hafslundsøy, Sentrum og Vestvold åpne i 2015. Søndre Skjeberg/Guslundåsen er tenkt åpnet snarest mulig.

Midlertidig Sandbakken barnehage ligger i dag på en tomt som har dispensasjon til bruk for barnehage. Dispensasjonen kan ikke videreføres. Flytting og videre bruk av bygget må vurderes.

Ut fra forventet boligbygging på vestsiden av Glomma bør det vurderes å bygge ny barnehage vest i kommunen mot slutten av perioden.

Grunnskole, SFO og voksenopplæring
Bygging av ny sentrumsskole er under arbeid, og antas ferdigstilt i juni 2015 for et elevtall på 550 elever.

Elevtallsprognosene tilsier behov for kapasitetsøkning på grunnskoleområdet årlig i handlingsplanperioden og det er behov for å foreta en planmessig omgjøring av skoleanlegg med sikte på

større fleksibilitet og driftseffektive organiseringsformer i grunnskolen.

Ny kommunedelplan for skolekapasitet og skolestruktur i Sarpsborg kommune basert på nye elevtallsprognoser og kommuneplanens arealdel vil gi grunnlag for vurderinger om framtidig behov for skolekapasitet.

Planen vil også vurdere gjeldende arealnorm og effektivisering basert på fleksibel bruk av undervisningsarealet.

Det vil i løpet av 2014 bli utredet driftsmuligheter og kostnadsoverslag for utvidet bruk av Ullerøy leirskole.

Barnevern

Det er i tidligere HP innvilget investeringsmidler til å videreutvikle familiesenter. Rammen antas å være tilstrekkelig.

Utredningsarbeid i forhold til oppvekstbolig i egen kommune gjøres i 2014.

RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET

Måltavle kommuneområde oppvekst		
MEDARBEIDER	Resultat	Ambisjon 2014
M.2. Utviklende arbeidsmiljø		
M.2.1. Medarbeiderundersøkelsen - samlet resultat (T2)	4,3	4,4
M.3. Redusert sykefravær		
M.3.1 Sykefravær totalt (2012)	8,2 %	7,2 %
M.4. Mindre uønsket deltid og vikarbruk		
M.4.1. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse (T2)	80,8 %	85 %
M.4.2. Antall medarbeidere med stilling under 40 % (T2)	44	20
M.4.3. Andel midlertidige ansatte (T2)	9,52 %	9,2 %
ØKONOMI		
Ø.2. God økonomistyring og effektiv ressursutnyttelse		
Ø.2.1 - Avvik regnskap - budsjett (2012)	-1,4 %	0 %
BRUKER		
Enhet PPT		
B.2 Barn og unge mestrer - PPT		
B.2.1 PPT antall nye henvisninger (pr.31.08.13)	127	< 128
B.2.2 PPT sakkyndige tilrådinger med anbefaling om rettighet	Ny	-
B.2.3 PPT fristoversittelse behandlingstid	3,9%	0 %
Enhet barnevern		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet - Barnevern (2011)	4,7	-
B.2 Tidlig innsats		
B.2.1 Fristoversittelse undersøkelse (T2-13)	2,5 %	0 %
B.2.2 Hjelpetiltak i hjemmet	302	310
B.2.3 Barn under omsorg	109	100
B.2.4 Antall plasseringer utenfor Sarpsborg kommune	52	50
B.3 Gode levekår		
B.3.1 Andel barn med undersøkelse ifht. antall innbyggere 0 -17 år (2012)	3,0 %	2,9 %
B.3.2 Andel barn med barnevernstiltak ifht. innbyggere 0-17 år	3,6 %	3,6 %
Barnehagene i Sarpsborg		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Opplevd kvalitet – Barnehage (skala 1-6)	5,1	5,2
B.2 Barn og unge mestrer		

B.2.1 Antall igangsatte tiltak for språkutvikling ²¹	Ny	20
B.3 Et utviklende læringsmiljø		
B.3.1 Andel gjennomførte barnesamtaler ²²	Ny	100 %
B.3.2 Trivsel ²³	Ny	3
Grunnskole, SFO og voksenopplæring		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1.2 Opplevd kvalitet - Skole ²⁴ (skala 1-5)	3,9	4,5
B.1.1.2 Opplevd kvalitet - SFO (skala 1-6)	4,6	4,7
B.2 Barn og unge mestrer - Barneskole		
B.2.1 Leseferdighet 5. trinn (skala 1-3)	1,9	2,1
B.2.2 Regneferdighet 5. trinn	1,8	2,1
B.2.3 Motivasjon for læring (7.trinn) (skala 1-5)	4,3	4,6
B.2 Barn og unge mestrer - Ungdomsskole		
B.2.4 Grunnskolepoeng (2012)	38,1	39,1
B.2.5 Eksamensresultat, skriftlig (karakter 1-6)	3,2	3,5
B.2.6.1 Leseferdighet 8. trinn (skala 1-5)	2,9	3,0
B.2.6.2 Leseferdighet 9. trinn	3,3	3,4
B.2.7.1 Regneferdighet 8. trinn	2,8	3,1
B.2.7.2 Regneferdighet 9. trinn	3,2	3,3
B.2.8 Motivasjon for læring (10.trinn)	3,9	4,3
B.2.9 Overgang til VG opplæring	97,6 %	98 %
B.2 Mestring - Voksenopplæring		
B.2.10.1 IMDI test muntlig	85 %	90 %
B.2.10.2 IMDI test skriftlig ²⁵	64 %	65 %
B.3 Et utviklende læringsmiljø (7 og 10 trinn)		
B.3.1 Trivsel med lærerne 7. trinn (skala 1-5)	4,2	4,5
B.3.2 Mobbing 7 trinn - (1=Bra - 5=Dårlig)	1,4	1,0
B.3.3 Veiledning i fagene 7. trinn	3,3	4,0
B.3.4 Trivsel med lærerne 10. trinn	3,9	4,2
B.3.5 Mobbing 10 trinn - (1=Bra - 5=Dårlig)	1,3	1,0
B.3.6 Veiledning i fagene 10. trinn	3,1	3,8

²¹ Gjennomsnitt barnehageenheter

²² Andel 3-5 åringer

²³ 3 – 5 åringer, skala 1 – 3 hvor 3 er best

²⁴ Foreldreundersøkelsen, området "Dialog og medvirkning" - Utdanningsdirektoratet

²⁵ Norsk og samfunnskunnskap voksne minoritetsspråklig

KOMMUNEOMRÅDE SAMFUNN, ØKONOMI OG KULTUR

FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET

Enhet	Fakta	Utfordringer
Enhet økonomi	<p>Har sammen med Enhet plan og samfunnsutvikling et overordnet ansvar for utvikling og implementering av kommunens plan-, styrings- og rapporteringssystem.</p> <p>Koordinerer kommunens plan- og budsjettarbeid.</p> <p>Er støttefunksjoner overfor kommuneområder og enheter, spesielt innenfor økonomi og innkjøp.</p> <p>Avlegger regnskap.</p> <p>Forestå kommunens finansforvaltning.</p> <p>Overordnet ansvar for internkontroll.</p>	<p>Opprettholde kompetanse, kvalitet og omfang på enhetens støttefunksjoner overfor kommuneområdene.</p> <p>Fortsette effektiviseringen av kommunens økonomi- og virksomhetsstyring, innkjøp og internkontroll ved å ta i bruk nye moduler i eksisterende IKT-systemer.</p> <p>Fortsette effektivisering av regnskapsproduksjonen for å kunne håndtere et stadig økende bilagsvolum.</p>
Kemner	<p>Avlegge regnskap for skatt og påse at skatter og krav som blir utlignet/fastsatt innkreves og at tiltak mot skatte- og avgiftsunndragelse iverksettes. Herunder sikring av riktig fakturering og innføring av kommunale krav.</p>	
Plan og samfunnsutvikling	<p>Har sammen med Enhet økonomi et overordnet ansvar for utvikling og implementering av kommunens plan-, styrings- og rapporteringssystem.</p> <p>Utarbeide politiske styringsdokumenter/planer innenfor samfunnsområdet.</p> <p>Utarbeide prognoser, statistikk, bruker- og samfunnsundersøkelser.</p> <p>Har ansvar for belønningsavtale med staten og Bypakke Nedre Glomma.</p> <p>Utarbeide arealplaner, inkludert sentrumsplan. Saksbehandle områdeplaner og detaljplaner</p> <p>Følge opp vannforskriften gjennom deltakelse i prosjekt Vannområde Glomma sør. Utarbeide vannforvaltningsplan.</p>	<p>Videreutvikle og implementere kommunens plan- og styringssystem. Bidra til at styringssignalene i kommuneplanens samfunnsdel og planstrategi legges til grunn i kommunens plan- og utviklingsarbeid.</p> <p>Ha god oversikt over viktige samfunnsutviklingstrekk, herunder befolkningsutvikling, næringsutvikling, levekår, miljø og folkehelse.</p> <p>Sikre framdrift og gjennomføring av tiltak i belønningsavtalen med staten og Bypakke Nedre Glomma.</p> <p>Sikre gjennomføring av planer, et levende bysentrum og byfornyelse.</p> <p>Koordinere oppfølgingen av forvaltningsplanen internt i kommunen.</p>

	<p>Være pådriver, initiere og koordinere kommunens folkehelsearbeid. Gjennomføre arrangementer.</p> <p>Være pådriver, initiere og koordinere miljøarbeid i kommunen. Utarbeide og bidra til gjennomføring av kommunens klima- og energiplan og Framtidens byer.</p> <p>Gjennomføre byjubileumsarrangementer, lede hovedprosjekt Kreativ byutvikling og følge opp byjubileets miljøsatsing.</p>	<p>Følge opp folkehelseforskriften, herunder årlig utarbeide oversikt over helsetilstand i befolkningen og faktorer som påvirker helsa. Følge opp levekårskartleggingen.</p> <p>Koordinere kommunens miljøinnsats slik at Sarpsborg utvikles til en by med lavest mulig klimagassutslipp og godt bymiljø</p> <p>Koordinere satsinger under byjubileet/kreativ byutvikling, sentrumsplan, Framtidens byer og belønningsavtalen for å skape synergier og få et sentrumsløft mot 2016.</p>
Kultur	<p>Legge til rette for å produsere, utvikle og formidle kunst, kultur og fritidstilbud for alle innbyggere, men med hovedfokus på barn og unge.</p> <p>Drift av hovedbiblioteket og områdebibliotek.</p> <p>Utvikling av parker, lekeplasser, friområder og kulturminner.</p> <p>Drift og utvikling av kulturskolen med fagområdene musikk, billedkunst, dans, drama og nysirkus.</p> <p>Stimulere lag, foreninger og andre til økt aktivitet gjennom bl.a. formidling av tilskudd.</p> <p>Overføringer til Kirkelig fellesråd</p>	<p>Bidra til å utvikle et godt samarbeid mellom ulike kulturaktører, næringsliv og enkeltpersoner. Skape gode møteplasser med kulturaktører for produksjon og formidling av kunst, kultur og fritidstilbud.</p> <p>Videreutvikle bibliotekets tjenester med utgangspunkt i den nye mediehverdagen og publikums endrede behov og krav.</p> <p>Sørge for god opparbeidelse, skjøtsel, formidling og informasjon mot 2016.</p> <p>Imøtekomme brukernes ønsker og behov og kommunens mål. Samarbeid med grunnskolen for å gi kulturskoletilbud via kulturskoletimen i grunnskolens undervisningstid og gjennom SFO.</p> <p>Bruke tilskuddsordningene som aktivt verktøy for å fremme kommunens kulturpolitiske mål.</p> <p>Ivareta kommunes forpliktelser når det gjelder kirkegårder, seremoni- og kirkebygg.</p>
Eiendoms- og næringsutvikling	<p>Strategisk utvikling av kommunens nærings- og boligarealer.</p> <p>Bidra i transformasjonsprosesser og håndtere eiendomsdisposisjoner.</p> <p>Ansvar for leiekontrakter.</p> <p>Utvikling og oppfølging av kommunens næringspolitikk.</p>	<p>Det vil bli svært viktig å få etablert en strategi for utvikling av kommunens nærings- og boligarealer, samt sikre virkemidler for gjennomføring.</p> <p>En næringspolitikk må etableres og koordineres med ønsker og behov i næringslivet.</p> <p>Kommunens eierskapsstrategi skal utøves overfor etablerte og nye</p>

	Oppfølging av kommunens eierskap i eksterne selskaper.	selskaper, herunder nytt byselskap.
--	--	-------------------------------------

INNSATSOMRÅDER

Verdier og ledelse

Kemner

Kemner i egenskap av skatteoppkrever er underlagt skattedirektoratets pålegg, og samordner strategier for innfordring av kommunale krav. I strategiene som utarbeides legges det vekt på:

- Åpenhet
- Brukervennlig offentlig sektor
- Kvalitetskultur
- Kompetansemiljø

I alt arbeid som utføres på kemnerkontoret blir kommunens identitet og overordnede mål hensyntatt.

Økonomi

Enhet økonomi skal i sitt arbeid understøtte de seks prinsippene som ligger til grunn for god økonomistyring i Sarpsborg kommune. Prinsippene er vedtatt av bystyret.

Planstrategi 2013-2016

Viktige utfordringer og muligheter:

- Stor befolkningsvekst og endret befolkningssammensetning med flere eldre og et mer flerkulturelt samfunn.
- Øke Sarpsborgs attraktivitet som et sted å bo og jobbe.
- Tiltrekke oss tilflyttere og tilbakeflyttere med høy kompetanse.
- Byens 1000-årsjubileum i 2016 utnyttes for å sette Sarpsborg mer permanent på kartet.
- Kommunens tilbud av attraktive boliger og boligtomter.
- Utvikle Sarpsborg sentrum til et attraktivt, vakkert og levende byområde.
- Utjevne og forbedre levekår og folkehelse.
- Tilgang til egnede og attraktive næringsarealer.
- Behov for flere kompetansekrevende arbeidsplasser.

- Transportsystemet må bedre ivareta næringslivets behov.
- En mer effektiv, miljøvennlig og helsefremmende trafikkavvikling
- Skape gode sammenhenger mellom framtidige samferdselslinjer og framtidig utbygging.

Kommuneplan 2011-2023.

Sarpsborg – der barn og unge lykkes

Sarpsborg skal oppleves som en kultur-, idretts- og aktivitetsby. Sarpsborg sentrum skal være attraktivt og levende. Sarpsborg skal være en attraktiv by å bosette seg i for barnefamilier. Sarpsborg skal ha spennende og allsidige jobbmuligheter og næringslivet og kommunen skal være attraktiv for faglært arbeidskraft og arbeidskraft med høyere utdanning. Helsefremmende og forebyggende tiltak skal ha en sentral plass i arbeidet for å bedre levekår. Innbyggerne skal ha mulighet til å leve et meningsfylt liv uavhengig av funksjonsevne. Sarpsborg skal ha miljøvennlige bo-, transport og arbeidsforhold. Sarpsborgsamfunnet skal ha lavt energiforbruk og bruke fornybar energi. Sarpsborgsamfunnet skal produsere lite avfall og være gode på gjenvinning.

Kommuneplanens arealdel 2011-2020

Tilgang på arealer må være tilstrekkelig og tilfredsstillende ulike utbyggingsbehov. Fortetting skal skje med kvalitet, og den skal bevare/styrke eksisterende bomiljøkvaliteter. Barn og unge skal ha tilstrekkelige og gode leke- og aktivitetsområder. Barneskolen skal utgjøre et naturlig tyngdepunkt i lokalsamfunnet. Det skal sikres sammenhengende grønnstruktur i byområdet og tettstedene med forbindelser til de omkringliggende markaområdene. Det skal være et klart skille by-land og byspredning skal unngås.

Sentrumsplan 2004-2016

Det skal utvikles en levende, attraktiv og vakker bykjerne. Bykjernen skal styrkes som møteplass slik at sentrum blir et attraktivt sted å bo og arbeide.

Det skal skapes gode betingelser for varehandel og næringsutvikling, og utvikles en attraktiv gågate. Barneskole, bibliotek og kulturhus skal lokaliseres i en byutvikling som genererer liv. Barn og unge skal sikres tilstrekkelige og egnede arealer. Det skal sikres sammenhengende grønnstrukturer og hovedtrafikk-gater skal videreutvikles med trerækker og allégater. Delutredningene verneverdivurdering for sentrumsområdet, estetiske retningslinjer og belyningsplan følger sentrumsplanen.

Kystsoneplan 2007-2020

Kystsoneplanen skal bidra til å opprettholde og forbedre mulighetene for å utøve det allmenne friluftslivet i kystsonen. Nedbygging og forringelse av viktige landskapstyper og områder skal forhindres.

Framtidsbyen, avtale for perioden 2008-2014

Sarpsborg deltar som en av 13 byer i samarbeidsprogrammet Framtidens byer. Målet er å redusere klimagassutslipp, forbedre det fysiske bymiljøet og tilpasse seg klimaendringer. Satsingsområdene er:

1. Areal- og transport: Fokus på utbyggingsmønster, bymiljø og tilrettelegging av miljøvennlig transport.
2. Energibruk i bygg: Energieffektivisering og mer bruk av fornybar energi kan bidra til reduksjon av klimagassutslipp. Fokus på framtidsrettede bygg gjennom pilotprosjekter.
3. Forbruksmønster og avfall: Forbruk har i økende grad bidratt til klimagassutslipp og det må settes fokus både på egenproduksjon og import.
4. Tilpasning til klimaendringer: Gode tilpasninger kan redusere skader, for eksempel ved flom og ras. Klimascenarioer er en forutsetning.

Delmålet Bedre bymiljø har fått forsterket fokus fra 2011. Bedre bymiljø omfatter både sosiale, økonomiske og miljømessige aspekter.

Kommunedelplan for klima- og energi 2011-2020

Klima- og energiplanen utgjør fundamentet for kommunens arbeid for å bedre bymiljøet og redusere

Sarpsborgsamfunnet utslipp av klimagasser. Den beskriver strategier og tiltak for å nå målene. Fem innsatsområder er fokusert. Det ene er kunnskapsbygging og holdningsskapende arbeid. De fire andre sammenfaller med satsingene i Framtidens byer. Planens handlingsdel for 2011 – 2014 følges opp gjennom en rekke planer og oppgaver som ulike kommuneområder har ansvar for.

Partnerskapsavtalen Østfoldhelse 2010-2014

- Redusere den totale risikobelastningen og gjennom helsefremmende arbeid oppnå positive resultater for den enkelte og samfunnet.
- Fremme helhetstenkning der helsefremmende og forebyggende strategier og aktiviteter inngår i all planlegging.
- Skape grunnlag for samarbeid på tvers av sektorer, nivåer og profesjoner.
- Mobilisere nærmiljøene til innsats.
- Utvikle praktiske metoder i folkehelsearbeidet. Bygge opp kunnskap. Dokumentere effekt av innsats.

Byjubileet

Jubileet skal bidra til at Sarpsborg blir et bedre sted å bo, jobbe og besøke. Viktige tiltak i handlingsplanen er opprusting av Kulåsparken, oppgradering av gågata, oppgradering av park/gangsti rundt fossen og byvullen, og belysning av byen fram mot 2016. I tillegg skal gjennomføres fire hovedprosjekter der ett er «Kreativ byutvikling». Dette skal sette fokus på byrommene. Aktuelle tiltak er arrangementer og midlertidige løsninger, som bl.a. «Forbausende byfest», oppussingsdugnad for å få en renere og penere by og samarbeid med private og kommunale eiere om bruk av ulike rom i byen og midlertidig tiltak i disse. Tusenårsjubileets innsatsområder harmonerer og må ses i sammenheng med sentrumssatsing bl.a. uttrykt i ny sentrumsplan.

Kommunedelplan kultur – mål og strategidel 2013-2023

Planen utdyper mål og strategier på kulturområdet vedtatt i Kommuneplanens samfunnsdel og danner grunnlaget for Sarpsborg kommunes langsiktige kulturpolitikk. Likedan avklarer planen kommunens rolle i utvikling av kulturlivet. Planens intensjon er å legge til rette for og styrke vekst og utviklingsmulighetene for kulturlivet i Sarpsborg samt legge til rette for kreativitet som kan bidra til å utvikle samarbeid, inkludering, næring og folkehelse.

Kommunedelplan kultur har syv satsningsområder:

1. Kulturell kompetanse
2. Kulturbasert nyskaping, herunder å stimulere kunst og kulturmiljøer
3. Kulturarenaer og sosiale møteplasser
4. Identitet og omdømme
5. Regionalt kultursamarbeid
6. Internasjonalt kultursamarbeid
7. Kultur og folkehelse

Fire gjennomgående temaer gjelder for alle de syv satsningsområdene: Barn og unge, eldre, mangfold og universell utforming.

Kommunedelplan for fysisk aktivitet i Sarpsborg (2014-2025)

Planen har 4 gjennomgående temaer: barn og unge, mangfold, universell utforming og folkehelse.

Satsingsområdene er:

- Utfartsområder ved kysten og i skog/mark.
- Sentrale parker/friområder.
- Lekeplasser/nærmiljøanlegg.
- Skolens aktivitetsområder og idrettsarealer.
- Idrett

Kommunedelplan for kulturminner i Sarpsborg kommune – nyere kulturminner (2005-2016)

Planen gir kommunen det nødvendige verktøy i arbeidet med å forvalte vår kulturarv, forankrer kulturminnevern som tema og setter fokus på viktigheten av at Sarpsborgs innbyggere får økt bevissthet og kunnskap om kulturminner og hva dette representerer av verdier for samfunnet og den enkelte sarping.

Strategier og tiltak for Sarpsborg kommunes kulturtilbud til barn og unge (KULT 2011)

KULT setter fokus på aktuelle strategier for å utvikle kulturtiltak for barn og unge i Sarpsborg. Sluttrapport utarbeides og tiltakene innlemmes i driftsorganisasjonen.

Den kulturelle skolesekken i Sarpsborg (KISS)

Gjennom kommunens satsning på den kulturelle skolesekken får alle grunnskoleelevene uansett sosial og økonomisk bakgrunn møte profesjonell kunst og kultur.

Strategiske prosesser

Strategisk prosess	De viktigste resultatene i 2014	De viktigste resultatene 2015-2017
Vedtatte planer		
Kommunedelplan for kultur, mål og strategier 2013-2023.	Den 4-årige handlingsdelen til Kommunedelplan kultur, utarbeides og vedtas av bystyret.	Kommunedelplan kultur med 4-årig handlingsprogram er viktig som premisseleverandør og virkemiddel for by- og samfunnsutviklingen i Sarpsborg. Planens mål og strategier implementeres i de ulike kommuneområdene gjennom konkrete tiltak.
Kommunedelplan for kulturminner	4-årig handlingsdel til kommunedelplan kulturminner er vedtatt. Temakart for kulturminner inngår i kommuneplanens arealdel.	Kulturminneområdene utvikles og vedlikeholdes i henhold til vedtatt plan. Det søkes samarbeid med Østfold fylkeskommune, for å utløse statlige og fylkeskommunale midler til tilrettelegging og informasjonstiltak ved kulturminnene i kommunen.
Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2014-2025	Plan som er revidert og vedtas i desember 2013 benyttes som styringsdokument for planlegging, prioritering og gjennomføring av tiltak. Det 4-årige handlingsprogrammet rulleres.	Flere tiltak planlegges, innarbeides i det 4-årige handlingsprogrammet og gjennomføres i samsvar med de sentrale føringene for barn/unge, mangfold, universell utforming og folkehelse.
Planstrategi 2013-2016	Planstrategien legges til grunn i alle kommunale planer og i 4-årig handlingsplan/budsjett.	Planstrategien legges til grunn i alle kommunale planer og i 4-årig handlingsplan/budsjett. Revidering igangsettes 2015.
Kommuneplanens samfunnsdel 2011-2023	Resultater følger av prioriteringer i HP 2014-2017 samt i kommuneplanens arealdel 2014-2023 og kommunedelplaner.	Resultater følger av prioriteringer i HP 2014-2017 samt i kommuneplanens arealdel 2014-2023 og kommunedelplaner. Revidering igangsettes 2016.
Kommuneplanens arealdel 2011-2020	God bolig- og næringsutvikling som bidrar til konsentrert byutvikling.	Erstattes av kommuneplanens arealdel 2014-2023.
Framtidsbyen Sarpsborg og kommunedelplan for klima og energi 2011-2020	Miljø og klimaregnskap inkludert indikatorer er oppdatert. Arbeid med miljøledelse/ miljøsertifisering er videreført og en ekstern og tre interne virksomheter er miljøsertifisert. Rullering av handlingsdelen til Klima- og energiplanen er igangsatt. Koblingen mellom Framtidens byer og byjubileet er videreført gjennom miljøarrangementer som bl.a. mobilitetsuke og Forbausende byfest.	Klima- og energiplanens handlingsdel for 2015-2018 er vedtatt og miljøsatsinger fra Framtidens byer er innarbeidet i handlingsdelen. Prioriterte tiltak er iverksatt. Miljøarrangementer som bl.a. Forbausende byfest, «Oppusingsdugnad» og mobilitetsuka er gjennomført.

Kommunedelplan sentrum 2013-2023	<p>Tiltak som skal bidra til at sentrum blir et enda mer attraktivt sted å bo, arbeide og besøke er igangsatt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sett av tiltak for å påvirke utviklingen i østre bydel på en positiv måte er lagt fram for politisk behandling og igangsatt, herunder utvikling av Pellygata som miljøgate og park i kvartal 88. • Tiltak som bygger opp under byjubileet er påbegynt, herunder opprusting av gågata, og gjennomføring av tiltak under delprosjekt Kreativ byutvikling. • Boligsoneparkering er vedtatt • Regulering av langtidsparkering er igangsatt. <p>Revidering av verneverdivurderingen igangsatt.</p>	<p>Gjennomføring av sentrumsplanen pågår. Mål er økt aktivitet i sentrum og bedre bymiljø estetisk, sosialt og miljømessig, Tiltak skal bidra til levekårsforbedringer og et attraktivt sentrum.</p> <p>Realisering av sentrumsplanen ses i sammenheng med levekårskartlegging på sonenivå, byjubileet, belønningsavtalen, Framtidens byer.</p> <p>Veileder for møblering av byens uterom utarbeides.</p> <p>Boligsoneparkering er innført. Langtidsparkering er opparbeidet.</p> <p>Ny verneverdivurdering vedtatt. Rullering av sentrumsplanen igangsettes.</p>
Kommunedelplan for fv 118 ny bru over Glomma i Sarpsborg / rv 111 øst for Hafslund	Kommunedelplan utarbeides. Grunnlag for regulering og bygging av ny veiforbindelse over Glomma som er høyt prioritert i Bypakke Nedre Glomma.	Kommunedelplan er vedtatt. Regulering er gjennomført.
Kommunedelplan for folkehelse	Kommunedelplan er vedtatt. Beskriver mål og strategier for lokal folkehelsesatsing. Redskap for å fremme folkehelse og imøtekomme krav i nytt lovverk.	Tiltak iverksatt.
Strategi for eiendomsutvikling	En strategi for kommunens strategiske eiendomsutvikling er på plass.	Strategi i implementeringsfasen.
Eierskapsmelding	Eiermelding for kommunens eierskap i eksterne selskaper er vedtatt og gjennomført overfor hvert enkelt selskap.	Gjennomført overfor hvert enkelt selskap.
Planer som skal utarbeides		
Kommuneplanens arealdel 2014-2023, inkludert kystsonen	Vedtatt. Arealdelen viser langsiktige utbyggingsretninger mot 2050. Kystsonen gir rammer for utvikling av småbåthavner, verner sårbare områder og ivaretar bedre allmenn tilgjengelighet. Utvikling av Høysandområdet er avklart	Gjennomføring igangsatt. Planen inneholder tilstrekkelige og attraktive utbyggingsområder som følger opp kommunens ambisjoner om befolkningsvekst, miljøvennlige transportløsninger, levende sentrum, gode rekreasjonsområder og langsiktig og robust jordvernstrategi.
Kommunedelplan Sandesund-Greåker	Planprogram vedtatt. Medvirkningsmøter avholdt. Grunnlagsutredninger gjennomført. Det er avklart om planen inngår som pilotprosjekt	Kommunedelplanen vedtatt. Planen gir større forutsigbarhet for grunneiere, beboere og næringsdrivende. Planen gir rammer for opprusting, transformasjon og

	for områdeutvikling i Framtidens byer.	utvikling og ivaretar historisk identitet og stedskvaliteter og sikrer bedre tilgang til elva for allmenheten.
Kommunedelplan for miljø		Overordnet plan for miljø. Gjeldende miljøplaner innarbeides i denne (klima og energi, støy, vann biologisk mangfold med mer). Planprogram vedtatt.
Handlingsprogram for næringsutvikling	Handlingsprogram for næringsutvikling behandles politisk.	Tiltak iverksatt.
Prosjekter/enkelt saker		
Hovedsatsingene i enhet kultur skal inngå som en del av Sarpsborgs tusenårs-jubileum for så etter 2016 å framstå som solide enkeltarrangement	Olavsdagene, Litteraturuka og Ungdommens kulturmønstring utvikles og videreføres i samarbeid med byjubileet.	Olavsdagene er en arena for å vekke lokalt engasjement og samarbeid, utvikle kulturelle opplevelser og formidle levende historie fra Sarpsborg. Litteraturuka utvikles videre med sikte på både kvalitet og bredde i tilbudet for alle aldersgrupper. Sarpsborg kommune søker om å bli tildelt Landsmønstringen for Ungdommens kulturmønstring (UKM) i 2016.
Nytt bibliotek og lokaler for kulturskole og aktivitetshus	Tomt erverves før opsjonsavtalen utløper. Prosjektorganisasjonen etableres og reguleringsarbeidet igangsettes.	Regulerings-, prosjektering av bygg og planlegging av drift gjennomføres med sikte på byggstart i 2017. Dagens bibliotekorganisasjon, kulturskolen og aktivitetshus utvikles og forberedes med tanke på en ny driftssituasjon.
Plattform for kulturskolen	Ferdigstilles og vedtas av bystyret i løpet av 2014.	Benytted som utviklings- og styringsredskap for Sarpsborg kulturskole.
Tilskuddsordningene gjennomgås	Nye retningslinjer for idrett og kultur politisk behandlet i desember iverksettes.	Tilskuddsordningene benyttes som aktivt verktøy for å fremme kommunens kulturpolitiske mål.
Utvikling av Glengshølen	Etablering av turvei, skateanlegg iverksettes i samsvar med politisk vedtatt plan.	Området driftes, utvikles og vedlikeholdes for aktivitet og rekreasjon.
Opprusting av Kulås Amfi og Kulåsparken	Opprusting av Kulås Amfi med fleksibel sceneløsning, garderobes, skulpturpark etc igangsettes.	Opprustingen er fullført i vårhalvåret 2015, slik at området står ferdig til mai 2015 og jubileumsåret 2016. Parken driftes, utvikles og vedlikeholdes som en bypark for rekreasjon og kulturarrangementer.
Bypakke Nedre Glomma	Planlegging av de høyest prioriterte prosjektene er i gang: <ul style="list-style-type: none"> • Tiltak for gående og syklende • Kommunedelplan for ny bru over Glomma og rv 111 • Reguleringsplaner for fv 109 mellom Torsbekkdalen og 	Reguleringsplanene vedtatt. Første prosjekt som er fv 109 mellom Torsbekkdalen og Borg storsenter starter bygging i 2016 og skal være ferdigstilt i 2018. Hele strekningen fram til Fredheimveien (Tindlund) er ferdig utbygd i 2018.

	<p>Fredheimveien (Tindlund)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reguleringsplan for forbindelse mellom Vingulmorkveien og fv 109 i Torsbekkdalen • Reguleringsplan for forbindelse mellom fv 109 ved Alvim renseanlegg og Alvimveien.. 	I tillegg videreføres utbygging av sykkelveinettet.
5-årig samarbeidsavtale for areal- og transportutviklingen i Nedre Glomma	<p>Samarbeidsavtalen er fulgt opp:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belønningsavtale med staten er fulgt opp. • Regional handelsanalyse og lokaliseringsanalyse for næringsarealer er fulgt opp i kommuneplanens arealdel. • Utredning om felles regional parkeringspolitikk, inkludert parkeringsnormer, er igangsatt. 	Tiltak det er gitt belønningsmidler til er gjennomført. Bolgisoneparkering er innført. Felles regional parkeringspolitikk er vedtatt.
Hovedveinett for sykkel	<p>Realisering ved kommunale midler og belønningsavtale. Arbeidet koordineres gjennom sykkelbyen Nedre Glomma. Bl.a. bygging av ny sykkelbru mellom Opsund og Hafslundsøy. Rullering av sykkelplanen er igangsatt.</p>	Realisering ved kommunale midler, belønningsavtale og Bypakke Nedre Glomma. Ny sykkelplan er vedtatt.
Handlingsprogram for trafikksikkerhet 2014-2017	<p>Handlingsprogram er vedtatt. Fokus på sammenhengende trygge skoleveier ses i sammenheng med hovedveinett for sykkel. Tiltak iverksatt. Færre ulykker, flere gående og syklende.</p>	Tiltak iverksatt. Færre ulykker, flere gående og syklende.
Boligpolitisk plattform	<p>Helhetlig boligpolitisk plattform som ser boligutvikling i en strategisk sammenheng er vedtatt. Avklarer boligpolitiske tiltak, bl.a. kommunens rolle som strategisk eiendomsutvikler. Legges til grunn i ny arealplan.</p>	Tiltak iverksatt. Større omfang og variasjon i boligbyggingen.
Boligsosialt utviklingsprogram (3-årig utviklingsprogram i samarbeid med Husbanken)	<p>Tiltak gjennomføres i samsvar med handlingsplanen, herunder igangsetting av tiltak for å styrke sentrum øst og utvikling av bolig tjenestene.</p>	Redusere antall vanskeligstilte på boligmarkedet.
Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon (3-årig prosjekt i regi av Telemarksforskning. Deltar sammen med Fredrikstad kommune)	<p>Tiltak som øker kommunens/regionens attraktivitet som et sted å bo, jobbe og besøke er under iverksetting. Arbeidet ses i sammenheng med Regionrådets anbefaling om at det skal utarbeides en regional plan for økt attraksjonskraft,</p>	Tiltak iverksatt. Økt omfang av boligbygging, tilflytting og næringsetablering.

	verdiskaping og næringsutvikling.	
Byjubileet og hovedprosjekt Kreativ byutvikling	. Tiltak igangsatt og koordinert med andre satsinger bl.a. uttrykt i sentrumsplan og Framtidens byer.	Tiltak gjennomført.
Vannforvaltning; oppfølging av EUs vannrammedirektiv	Tiltak i forvaltningsplanen igangsatt.	Tiltak i forvaltningsplanen gjennomført. Bedre vannkvalitet oppnådd.
Strategisk støykartlegging Samarbeid med Fredrikstad	Tiltak i handlingsprogrammet er under gjennomføring. Oppfølging av HP må ses i sammenheng med bypakka, Resultater fra kartleggingen er implementert i kommuneplanens arealdel.	Ny kartlegging er gjennomført i 2017 (krav om ny kartlegging hvert femte år). Færre støyutsatte.
Levekårskartlegging på sonenivå	Bystyrets vedtak av kartleggingen er fulgt opp gjennom satsing på områdeløft i østre deler av sentrum og innbyggerundersøkelsen. Levekårsrapport fra 2012 er rullert.	
Plattform for frivillighet	Tiltak er gjennomført. Rullering av tiltaksdelen er igangsatt.	Tiltak iverksatt
Etablere et byselskap for Sarpsborg	Et byselskap er operativt som et resultat av samarbeid mellom kommunen og private aktører.	Byselskapet er en drivkraft i arbeidet med å gjøre Sarpsborg til en mer attraktiv by å bo, jobbe og besøke.
Verbalvedtak i bystyret	Tverrkulturell møteplass etableres som et prosjekt i 2014. Det vurderes om dette kan skje i samarbeid med andre private og offentlige aktører, samt frivillige.	
Verbalvedtak i bystyret	Rådmannen tar initiativ til et samarbeid med Sarpsborg kunstforening – kultur og minne om et kunstprosjekt som inviterer yngre nyutdannede kunstnere til prosjekter. Målet er en dialog og kulturutveksling med et yngre publikum og øke antall utstillinger i konferansesalen på Sarpsborg Scene.	
Verbalvedtak i bystyret	Kommunen skal bli en aktiv tilrettelegger for å tiltrekke seg nye attraktiv næringsvirksomhet.	
Verbalvedtak i bystyret	Sarpsborg kommune skal være pådriver for at det skal etableres buss langs E6 som går i tak med togets ankomst og avgangstider på Råde stasjon.	

Andre planforutsetninger

Befolkningsvekst bidrar til økt utbyggingsbehov og derved økt

etterspørsel etter kommunale tjenester som bl.a. behandling av planer.

Økonomi

Drift

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde samfunn, økonomi og kultur					
Enhet økonomi	17,51	18,05	18,05	18,06	18,08
Enhet kemner	13,26	11,73	11,73	11,74	11,75
Enhet plan og samfunnsutvikling	17,55	16,17	15,46	15,48	15,50
Enhet Kultur	42,25	44,15	43,83	43,87	43,90
Kirken	23,52	24,06	24,05	24,07	24,09
Byjubiléet	1,56	2,10	2,60	2,60	2,61
Enhet eiendom og næring	7,03	6,29	-6,24	2,88	2,95
Sarpsborg Frivilligsentral	0,35	0,36	0,36	0,36	0,36
Kommunesjef samfunn, økonomi og kultur	2,82	5,25	5,05	5,05	5,06
Sum kommuneomr.samf., økonomi og kultur	125,85	128,17	114,89	124,12	124,28

De viktigste driftsprioriteringene

Tall i mill. kr.

Viktigste endringer	2014	Kommentarer
Enhet kultur:		
Endring i tilskudd til lag og foreninger	0,0	Netto endring etter økning i foregående handlingsprogram og innsparing.
Reduksjon Olavsdagene	-0,2	Midlene overføres nytt byselskap til profilering og markedsføring av Olavsdagenes arrangementer.
Styrking i form av ressurser til intern oppfølging og koordinering mot byjubiléet.	0,5	Midlene overføres fra driftsbudsjett byjubiléet.
Kirken: Tilpasning til rammen. Mindre kutt på driftsposter.	-0,12	Generell reduksjon i overføringen til Kirkelig fellesråd.
Årsvirkning kulturskoletimen, jf. fremlagt statsbudsjett 14.10.13	1,0	Sarpsborg kulturskole gir dette tilbudet til elevene i grunnskolen.
Enhet plan og samfunnsutvikling:		
Generell reduksjon i rammen	-0,5	Ses i sammenheng med sentrale planmidler hos rådmannen i 2014. Fra 2015 dekkes reduksjonen gjennom avvikling av tilskudd til Borg Innovasjon AS.
Gebyrøkning for reguleringsplaner	-0,3	Gebyrene i Sarpsborg ligger under nivået til Fredrikstad og delvis under nivået til Moss.
Boligsosiale tiltak – Sentrum Øst	0,6	Egenandel i utviklingsprogram fra Husbanken.

Enhet økonomi:		
Reduserte kostnader revisjon	-0,2	Reduserte kostnader som følge av kommunerevisjons vurdering av revisjonsrisiko fra middels til lav.
Nye moduler IKT-systemer	0,35	Gjelder økonomi-/styringssystemer
Generell kapasitetsreduksjon	-0,34	Redusert kapasitet innenfor enhetens tjenester
Reduserte salgsinntekter	0,1	Bortfall av inntekter fra eksterne regnskap

Etablering av byselskap

Det overføres midler fra kommunens driftsposter som fordeler seg slik:

Fra enhet plan og samfunnsutvikling:	
Tilskudd til Sarpsborg turist	1,0
Husleie Sarpsborgkontoret	0,3
Tilskudd til Sentrumsforeningen	0,125
Fra kultur	
Tilskudd Sentrumsforeningen	0,1
Overføres fra Olavsdagene	0,2
Fra eiendom og næring:	
Samarbeidsprosjekter næringslivet	0,250
Fra kommunesjef SØK	
Ny næringsorganisering	0,450
Fra Byjubileet (driftsbudsjett)	1,5
Fra HR/ kommunikasjon og service	0,4
SUM:	4,325

Midlene fra byjubileet overføres først etter nærmere avklaring med selskapet. Øvrige midler er i driftstabellen overfor satt opp under «Kommunesjef SØK».

Enhet økonomi

Reduksjon i driftsrammen over flere år kombinert med kostnader forbundet med innføring av nye moduler i kommunens økonomi- og styringssystemer og reduserte inntekter gjør det utfordrende å opprettholde nivå og omfang på enhetenes støttetjenester overfor kommuneområdene.

Enhet kultur

Det er noen endringer i enhet kulturs driftsbudsjett, men driften videreføres og utvikles i hovedsak med dagens

driftsforutsetninger. Kulturskoletimen som det ble bevilget midler til over statsbudsjettet 2013, startet opp høsten 2013. I statsbudsjettet for 2014 er det satt av midler, 1 mill. kr til drift også i vårhalvåret. Tiltaket vil dermed kunne driftes på det nivå som er igangsatt høsten 2013.

Det forutsettes at det nye byselskapet skal utføre tjenester, blant annet profilering og markedsføring av kulturaktiviteter. Det er derfor flyttet 0,2 mill. kr fra Olavsdagene til byselskapet.

Fra byjubileet er det planlagt overført 0,5 mill. kr til enhet kultur. Midlene skal benyttes til oppfølging og koordinering av enhetens tiltak som er en del av byjubileets satsinger.

Kirken

Sarpsborg kommune overfører driftsmidler til Kirkelig fellesråd, hvor de spesifiserer budsjettet. Reduksjonen på 120 000 kr vil sannsynligvis føre til reduksjon av vedlikehold.

Enhet plan og samfunnsutvikling

Å sikre framdrift og gjennomføring av tiltak i Belønningsavtalen og Bypakke Nedre Glomma er prioritert.

Bedre bymiljø (miljømessig, sosialt og estetisk) har fokus fram mot 2016 og det er viktig å se satsinger i sammenheng med byjubileet, ny sentrumsplan, belønningsavtale og levekårsutfordringer. Styrking av sentrum som arena for nærings- og kulturliv er et mål og opprusting av de østre bydeler er viktig både i et byjubileumsperspektiv og i et levekårsperspektiv.

Det settes mer fokus på planers gjennomføringskraft. Dette fordrer god medvirkning internt og eksternt.

Driftstilskudd til Borg Innovasjon avvikles fra 2015. Tilskuddet utgjør 0,5 mill.kr. på årsbasis.

Kemner

Hovedfokus for enhet kemner vil være ytterligere å effektivisere enheten. Fra 01.01.15 innføres EDag (elektronisk dialog med arbeidsgivere)

Dette er en omfattende omlegging som enheten må tilpasse seg. Det er forventet en ekstra belastning første halvår av 2015 selv med gode forberedelser i 2014.

Eiendom og næring

Enheden vil ha overtatt alle oppgaver fra Borg Næring og Eiendom AS, og vil jobbe aktivt med strategisk eiendomsutvikling.

Kontakt med næringslivet vil bli viet stor oppmerksomhet, herunder gjennomføring

av handlingsprogram for næringsutvikling i Sarpsborg.

Oppfølging av kommunens eierskap i eksterne selskaper vil være et fokusområde. Eierskapsmelding vil bli lagt fram og implementert gjennom året.

RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET

Måltavle kommuneområde samfunn, økonomi og kultur		
MEDARBEIDER	Resultat	Ambisjon 2014
M.2. Utviklende arbeidsmiljø		
M.2.1. Medarbeiderundersøkelsen - samlet resultat	4,1	4,2
M.3. Redusert sykefravær		
M.3.1 Sykefravær totalt	5,7 %	5,0 %
M.4. Mindre uønsket deltid og vikarbruk		
M.4.1. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	78,65 %	80 %
M.4.2. Antall medarbeidere med stilling under 40 %	31	30
M.4.3. Andel midlertidige ansatte	5 %	4 %
ØKONOMI		
Ø.2. God økonomistyring og effektiv ressursutnyttelse		
Ø.2.1 - Avvik regnskap - budsjett	1,1%	0 %
BRUKER		
Enhet plan og samfunnsutvikling		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Reguleringsplaner	29	<40
B.2 Godt miljø		

B.2.1 Antall interne miljøfyrtårn	Ny	3
B.2.2 Antall eksterne miljøfyrtårn	Ny	1
Enhet kultur		
B.1 Gode tjenester		
B.1.1 Andel skoleelever i grunnskolen som benytter kulturskolens tilbud	12,4 %	12 %
B.1.2 Andel skoleelever i grunnskolen som benytter fritidsklubbenes tilbud	46 %	25 %
B.1.4 Antall besøkende på aktivitetshuset EPA	Ny	75 000
B.1.5 Antall besøkende på biblioteket	160.328	180 000
B.1.6 Økning i antall bibliotekbrukere på internett	31 %	10 %
B.1.7 Antall brukere med lånekort	Ny	20 000
B.1.8 Enhet kultur sine tjenester oppleves som gode, aktuelle og attraktive	Ny	80 %

Investering

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde samfunn, økonomi og kultur					
Enhet plan og samfunnsutvikling					
Kommunedelplan ny bru over Sarpsfossen	1,50	3,50			
Planmidler – forbindelse riksvei 109 og Greåkerveien (forskuttering)	1,00	2,00			
Planmidler Vingulmorkveien (forskuttering)	1,00	2,00			
Sum enhet plan og samfunnsutvikling	3,50	7,50	0,00	0,00	0,00
Enhet kultur					
Opprusting av parker, plasser	6,20	1,10	1,50	1,50	1,50
Opprusting av parker og plasser - Skjeberg rådhus og Greåker		0,10			
Brygge og turvei Glengshølen	0,60	1,40			
Kulås Amfi	0,40	5,60	9,00		
Ventilasjon ved Sarpsborg bibliotek	1,80	1,50			
Nytt kunstgress Sarpsborg stadion		4,00			
Skateanlegg	1,00	5,00			
Sarpsborg scene -utbedringer	8,20	3,80			
Verdensteateret	3,00	0,50			
Bibliotek/Kulturskolen	3,80	10,00			28,00
Tilpasninger idrettsbygg		1,00	1,00	1,00	1,00
Sandbakken idrettsarena - forprosjekt		1,00			
Kirkelig fellesråd					
Maskiner og utstyr	1,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Kirkegårdskapasitet, utredning		0,50			
Grønne arealer og kulturminner	0,30	0,15	0,15	0,15	0,15

	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Utvidelser Tune kirkegård					4,00
BY Gravlund Hafslund kirkegård		9,00			
BY Brannsikring el-anlegg		0,70			
Sum enhet kultur	26,80	45,85	12,15	3,15	35,15
Enhet eiendom og næring					
Strategisk utvikling og oppkjøp av eiendommer	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
Opparbeidelse og ferdigstillelse boligfelt Guslund		2,00	6,00		
Opparbeidelse nærings- og boligfelt Kløvningsten		14,00			
Opparbeidelse tomter Brusemyrveien		0,50			
Regulering boligfelt Pipelund / Delås		1,00			
Regulering boligfelt Maugesten		0,50			
Regulering og utbygging næringsfelt Kampenes / Holteskogen		0,60	11,00	5,00	1,00
Regulering Bjørnstadmyra / Tunesenter		0,50			
IKA Østfold nye lokaler Skjeberg	12,50	6,50			
Sum enhet eiendom og næring	22,50	35,60	27,00	15,00	11,00
Sum kommuneområde Samfunn, økonomi og kultur	52,80	88,95	39,15	18,15	46,15

De viktigste investeringsprioriteringene

Oppgradering av parker og plasser

Det settes av 1,6 mill. kr til opprustning av parker og plasser i 2014, hvorav 0,4 mill. kr benyttes til fullfinansiering av brygge og turvei i Glengshølen. For resten av planperioden er det avsatt 1,5 mill. kr.

Det er store behov for opprusting av lekeplasser, det tas sikte på å ruste opp 3-5 pr år, uten at dette skal medføre økte driftsutgifter. Det legges opp til samarbeid med velforeninger etc. om drift og ivaretagelse av områdene (lokalt eieforhold). Parker/plasser ved skjeberg rådhus og greåker skal opprustes. Midlene vil også bli benyttet til å supplere satsingen i Kulås, Glengshølen og Tunevannet.

Brygge og turvei Glengshølen

Oppgradering av Glengshølen skal gjennomføres før jubileumsåret 2016. Med avsetning på 0,6 mill. kr i 2013 og 1 mill. kr i spillemidler (50 %), er det behov for en nettobevilgning på 0,4 mill. kr for å fullfinansiere en turvei kostnadsberegnet til 2 mill. kr. Det er søkt om støtte til tiltaket fra Sparebankstiftelsen, hvis søknaden blir

innvilget med et vesentlig beløp, muliggjør det bygging av en lengre turvei.

Kulås Amfi

Kulås oppgraderes innenfor en kostnadsramme på 15 mill kr. Av dette er 6 mill kr tidligere avsetninger. Arbeidene vil blant annet bestå av nytt garderobebygg med toalett, oppgradering av amfi og publikumstoletter. Det vurderes innkjøp av mobil scene.

Ventilasjon ved Sarpsborg bibliotek

Sarpsborg bibliotek er dimensjonert for adskillig mindre bruk enn dagens. Driften skal pågå i dagens lokaler fram til nytt står ferdig på torget ca år 2019. Ventilasjon har betydning for bygningsverdien og etterbruken av lokalene. Planlegging er iverksatt basert på bevilgningen i 2013. Det er satt av midler i 2014 til fullfinansiering av arbeidene.

Nytt kunstgress Sarpsborg stadion

Kunstgresset ble lagt våren 2009, og antatt brukstid med FIFA-krav er antatt til 5 år. I siste FIFA-test-rapport er kunstgresset godkjent for spill på eliténivå til vår-/forsommeren 2014. Det legges nytt kunstgress i 2014. Det har også blitt vurdert muligheter for lokalt gjenbruk av kunstgresset, men det er ikke rom for å avsette egne midler til dette.

Skateanlegg

Et skateanlegg med en kostnadsramme på 6 mill. kr anlegges i Glengshølen. Det er tidligere avsatt 4 mill. kr. Det er nå mulig å få 2 mill. kr i spillemidler til skatepark (1/3), mot tidligere 0,2 mill. kr. Dagens betongelementer i Glengshølen planlegges flyttet til egnet sted i området ved Skjeberg rådhus/ Skjeberghallen. Skateanlegg i Glengshølen er et tiltak for uorganisert ungdom, som også ses i sammenheng med byjubileet.

Sarpsborg Scene utbedringer

Oppgraderingene som gjøres må hensynta at Sarpsborg Scene skal være byens kulturscene i mange år framover. Bevilgningen i 2014 skal benyttes til nytt lydanlegg (PA-anlegg), låse- og alarmsystem. Det er også mulig at det må iverksettes tiltak for å forbedre akustikken. Det er ikke funnet rom å anlegge ny lasteinngang for utstyr som skal på scenen samt nytt sitteamfi, men det er ikke funnet plass for disse tiltakene som er kostnadsberegnet til ytterligere 6-7 mill. kr. Oppgradering av Sarpsborg Scene er viktig for byjubileet i 2016.

Verdensteateret

Det er avsatt 0,5 mill. kr i 2014 for å fullfinansiere ventilering og universell utforming av Sarpsborg Kino. Dette er en

forpliktelse i henhold til kontrakt med SF Kino.

Nytt bibliotek og lokaler for kulturskole mm

Bystyret vedtok i juni 2013 at det skal bygges nytt bibliotek med lokaler for kulturskole og aktivitetshus på BUL-tomta ved torget. Kostnader til forprosjekt og regulering forutsettes dekket av tidligere avsetninger. Forprosjektet vil avklare kostnadene.

Kjøp av tomt til nytt bibliotek mm

Opsjon på BUL-tomta gjelder til 1.7.2014. Tomta er tidligere taksert til 10 mill. kr. I forhandlingene med eier vil de endelige vilkårene for overdragelsen bli fastsatt.

Tilpasninger idrettsbygg

Det er behov for oppgraderinger av eksisterende idrettsbygg. Det er blant annet fremmet ønske om utbedringer for publikum og kiosk i Tindlundhallen fra Greåker IBK. Sarpsborg Idrettsråd har også meldt behov for å gjøre mindre arbeider for å legge til rette for idretter i lokaler som kommunen disponerer. Det foreslås en årlig bevilgning på 1 mill. kr.

Idrettshall Sandbakken

Det er avsatt 1,0 mill. kr til forprosjekt i 2014. Det er et sterkt ønske fra Sarpsborg idrettsråd om flere hallflater. Også Sandbakken skole har behov for større arealer til fysisk aktivitet, men med de store investeringsbehovene som er innenfor helse-/sosial og oppvekst de kommende årene, er ikke bygging av ny idrettshall realistisk før i slutten av neste fire-års periode, mao. i 2020-2021.

Kirken

Opparbeiding av gravlund Hafslund

Det er usikkerheter knyttet til finansiering av de delene av anlegget som ligger utenfor arealet avsatt til gravplass. Dette gjelder særlig arealet mellom ny og gammel gravplass som er satt av til gang- og sykkelsti. Kirkevergen har varslet en mulig kostnadsøkning på 4 mill. kr. Det anbefales at dette vurderes når anbud foreligger, herunder vurderes endringer som kan redusere kostnadene.

Nytt livssynsnøytralt seremonibygge mm ved Hafslund kirke

Det er gjennomført et skisseprosjekt. Fellestrådet har foreslått at forprosjekteringen legges til 2014 og at bygget ferdigstilles i 2016. Bygget planlegges med følgende funksjoner: Gravferds-seremoni både etter kirkens ordning og for andre tros- og livssynssamfunn. Menighetshus/ forsamlingslokale, rom for plasskrevende gudstjenester, bårehus, driftsavdeling. Fellestrådet prioriterer bygge ved Hafslund framfor Tune. kostnadsanslag i følge skisseprosjekt er 25 mill. kr. På grunn av store investeringsbehov i andre sektorer kan ikke tiltaket prioriteres i planperioden.

Opparbeidelse av nytt kirkegårdsareal

Det var i økonomiplan for 2013-2016 ført opp 2,0 mill. kr til opparbeidelse av nytt areal ved gravlund i Ingedal. Det gjennomføres nå i stedet en utredning av den samlede kirkegårdskapasiteten i Sarpsborg, for å avdekke behovet for kirkegårdsutvidelser og legge en strategi for det videre arbeidet. Det settes av 0,5 mill. kr til formålet i 2014.

Driftsbygninger og menighetssenter Tune

Etter ønske fra rådmannen har fellestrådet gjennomført en arealanalyse av kirkegården ved Tune. Her anbefales det å begrense arealbruken ved å bygge et felles bygge for driften av kirken og kirkegården og menigheten. Det er ikke avsatt midler til disse tiltakene i 4-årsperioden

Utvidelser Tune, nordøst

Utvidelse av nordøstre delen av kirkegården er utsatt fra 2015 (foregående

handlingsplan) til 2017 iht. til fellestrådet innspill.

Eiendom og næring

I tillegg til 10 mill. kr til strategisk oppkjøp og utvikling av eiendom er det innarbeidet 19,2 mill. kr til regulering og opparbeidelse av bolig og næringstomter i 2014 og 23,0 mill. kr i resten av HP-perioden. Dette gjelder boligtomter på Guslund, Kløvningsten, Brusemyrveien, Piplund/Delås og Maugesten, samt næringarealer på Kampenes/Holteskogen, Kløvningsten og Bjørnstadmyra. Totale salgsinntekter er anslått til 13,7 mill. kr i 2014, og ytterligere 53 mill. kr i HP-perioden.

Utvikling av boligområdene Hasliveien og Yvenåsen er ikke medtatt i budsjettet, men kan bli lagt frem som egne saker senere. Det er ikke budsjettet med inntekter fra salg av Pipelund/Delås, da det er usikkert på hvilket tidspunkt inntektene vil komme.

Det er innarbeidet en salgsinntekt for salg av kommunal eiendom på 20 mill. kr i 2014. Eiendommer som søkes solgt er Jakob Hilditchgate og Kirkegata skole. Flere salgsobjekter kan bli fremmet senere som egne saker.

Investeringer og inntekter i perioden:

Investeringer	Utgifter	Inntekter
Boligfelt Guslund	8,00	14,50
Nærings- /boligfelt Kløvningsten	14,00	31,00
Boligtomter Brusemyrveien	0,50	1,20
Andre	19,7	20,00
Sum	42,2	66,7

KOMMUNEOMRÅDE HR

FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET

Enhet	Fakta	Utfordringer
Arbeidsgiver	<p>Drift, rådgivning, strategi og utvikling innenfor følgende fagområder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lønn - Lønnsforhandlinger, tariff og avtaleverk - Fraværsadministrasjon (registrering og refusjoner) - Rådgivning på pensjonsområdet - Vedlikeholde og utvikle kommunens IKT systemer for lønnsberegning, arbeidstidsplanlegging, rekruttering og refusjoner/utlegg - Omstilling, attføring, personalsaker - HMS, Inkluderende Arbeidsliv - Opplæring, kompetanse og rekruttering - Lærlingordningen - Kommuneadvokaten 	<p>Implementering av «Vi i Sarpsborg» i hele organisasjonen</p> <p>Bidra til økt fokus på etikk og varsling, og fremme ytringsfrihet</p> <p>Forebygge sykefravær gjennom tett oppfølging av enheter og team og stimulere nærværet.</p> <p>I større grad etablere fora for dialog og støtte til ledere, og videreutvikle HR-partner rollen.</p> <p>Bidra til effektivisering knyttet til interne IKT systemer og rutiner</p> <p>Øke kommunens kompetanse innen turnus og arbeidstidsplanlegging</p> <p>Ivareta arbeidsgivers ansvar i Mangfoldsplanen</p>
Kommunikasjon og service	<p>Drift, rådgivning, strategi og utvikling innenfor følgende fagområder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informasjon, kommunikasjon, omdømme - IKT-drift og IKT-strategi - Servicetorg - Sentralarkiv, dokumenthåndtering - Sekretariat og støttefunksjon for rådmann, ordfører og politiske komitéer - Salgs-, skjenke- og serveringsbevillinger - Kommune- og stortingsvalg 	<p>Møte kravene om reduserte kostnader slik at det gir minst mulig negativ effekt på tjenestene som ytes</p> <p>Forvalte målene og iverksette tiltakene besluttet i Kommunedelplan kommunikasjon</p> <p>Bidra til å fremme og utvikle kommunens positive omdømme</p> <p>Sørge for en gjennomgående bruk av kommunens profil (visuelle uttrykk) og språk</p> <p>Etablere sentrale løsninger og rutiner for en helhetlig drift av kommunens IKT-systemer</p> <p>Bidra til bedre tjenester til innbyggerne gjennom selvbetjeningsløsninger og kommunikasjon</p> <p>Bidra til å gjennomføre vedtatt IKT handlingsprogram for skoler og barnehager</p> <p>Sørge for at informasjonssikkerheten blir ivarettatt i kommunen</p>

INNSATSOMRÅDER

Verdier og ledelse

”Vi i Sarpsborg” - plattform for ledelse og medarbeiderskap i Sarpsborg kommune - beskriver hvordan kommunen som organisasjon ønsker å være og bli oppfattet av omverdenen. ”Vi i Sarpsborg” uttrykker de handlinger, holdninger og verdier som ansatte praktiserer og står for i det daglige. Plattformen er tuftet på et felles verdsett og en grunntanke om at vi alle tar felles ansvar for våre felles utfordringer. Verdiskapning og utvikling skjer gjennom samhandling i møte mellom mennesker, ikke gjennom detaljstyring og kontroll. Dette krever en organisasjon som setter ansvar og tillit i fokus, og som i større grad enn før evner å styre etter verdier. Plattformen ”Vi i Sarpsborg” er helhetlig og framtidsrettet, basert på områdene ledelse, medarbeiderskap og kompetanse.

Det er etablert et overordnet verdsett for kommunen. Gjennom dette verdisset blir det tydelig hvilke forventninger kommunens medarbeidere skal ha til hverandre som kollegaer og ledere og hva som skal kjennetegne kommunen som organisasjon både internt og eksternt.

Verdiene skal prege vår hverdag, veilede oss til å gjøre de riktige valgene og motivere oss til å yte vårt beste.

«Vi i Sarpsborg» og verdisset er plattformen for strategier og tiltak innenfor HR-området, og skal blant annet gjenspeiles ved revidering av belønningsstrategien, etikk og varslingsrutiner, og i kommunens IA-arbeid.

Strategiske prosesser

Strategisk prosess	De viktigste resultatene i 2014	De viktigste resultatene 2015-2017
Vedtatte planer		
Kommunedelplan kommunikasjon	Tiltak som beskrevet i planen er iverksatt	Tiltak som beskrevet i planen er iverksatt. Revidert plan vedtatt i bystyret (2015).
Vi i Sarpsborg	Verktøy og materiell er utarbeidet som støtte for ledere i arbeidet med verdiledelse og medarbeiderskap	Prosesser er gjennomført i enhetene, med fokus på verdiledelse og medarbeiderskap
Planer som skal utarbeides		
Prosjekter/Enkelt saker		
Profilering av Sarpsborg by	Samarbeid med det nye byselskapet er etablert, slik at Sarpsborg profileres som et godt sted å bo, jobbe og besøke	
Forbedret servicegrad i Sarpsborg kommune	Nye enheter har gjennomgått internt serviceprosjekt	Service mot innbyggerne er forbedret

Forbedret intranett med fokus på dokumenthåndtering og gjenfinning	Ny nettløsning tatt i bruk	
Forbedret brukerservice for kommunens IKT-brukere	Nye rutiner og arbeidsverktøy etablert. Opplevd forbedret brukerservice	
Ivaretagelse av informasjonssikkerhet	Forbedrede rutiner implementert	
Redusere fraværet, jf IA-arbeidet	Tiltak som bidrar til redusert fravær i Sarpsborg kommune er videreført	Utprøvde tiltak er evaluert og implementert på tvers av enheter i kommunen, og fraværet er redusert
Utprøving av alternative arbeidstidsordninger (Sammen om en bedre kommune)	Ulike tiltak for redusert deltid er prøvd ut	Økt gjennomsnittlig stillingsstørrelse og færre medarbeidere med ansettelsesprosent under 40 %
Kompetanseheving (Sammen om en bedre kommune)	Utdanning og kompetansehevingstiltak for ufaglærte er utarbeidet og startet opp	Utdannings og kompetansehevingstiltak for ufaglærte er gjennomført og evaluert
Revidering av Belønningsstrategien	Revidert belønningsstrategi er vedtatt av forhandlingsutvalget	
Økt fokus på etikk, varsling og ytringsfrihet	Rutiner er revidert og implementert. Tiltak for oppfølging er gjennomført	

Andre planforutsetninger

Nedenfor gjengis noen nøkkeltall og utviklingstrekk innenfor HR-området, som

igjen må ses i sammenheng med utfordringene innenfor feltet.

Utviklingstrekk innenfor arbeidsgiverområdet:

Fast ansatte	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Årsverk	2 682	2 691	2 788	2 915	3 064	3 021	2 952	2 991	3064
Antall ansatte	3 526	3 557	3 760	3 921	4 132	4 073	3 849	3 908	3906
Gj.sn. stillingsstørr. %	76,1	75,6	74,1	74,3	74,2	74,2	76,7	76,5	78,4
Sykefravær	8,6	8,5	8,7	8,6	8,6	8,8	9,2	9,1	8,7

Antall årsverk økte noe fra 2011 til 2012. Det betyr at gjennomsnittlig stillingsstørrelse økte i 2012 da antall ansatte ikke økte tilsvarende.

Sykefraværet gikk ned i 2012 til 8,7 %. Det økte noe på slutten av 2012 og var høyere i 1.halvår 2013 enn det var i 1.halvår 2012. Imidlertid har sykefraværet hatt en positiv utvikling i 2.tertial 2013. Redusert sykefravær/økt nærvær vil alltid være et av kommuneområdets viktigste satsingsområder. Økt kunnskap, gode

styringsdata og vedvarende fokus skal gi resultater.

Opplæring vil også være et av hovedsatsingsområdene i perioden. Det tilbys blant annet opplæring til fagbrev for medarbeidere, opplæringsprogram innen økonomi- og personalarbeid og lederutviklingsprogram

Utviklingstrekk innenfor kommunikasjon og service

Antall publikumshenvendelser øker fra år til år. Gjennom aktiv jobbing er

publikumshenvendelsene dreid fra telefon og personlig oppmøte til nettbasert kommunikasjon og tjenester. Det forventes en fortsatt økende utvikling på kommunikasjonskanalene som e-dialog (chat), facebook, web-baserte meldingssystemer og e-post

I løpet av 2014 vil et nytt intranett og ny samhandlingsløsning tas i bruk av de ansatte. Det nye verktøyet skal bli et strategisk verktøy som effektiviserer måten de ansatte jobber, med hovedvekt på å dele informasjon og kompetanse. Byselskapet som skal opprettes vil ivareta profileringen av Sarpsborg by. Kommunen må samarbeide tett med byselskapet for å

sikre en fornuftig sammenheng med kommunens identitets- og omdømmearbeid.

IKT er ett av de viktigste effektiviseringsverktøyene i Sarpsborg kommune og det er i budsjettet lagt inn betydelige effektiviseringsgevinster knyttet til IKT. Antall IKT-brukere i kommunen er høyt, men har vært noenlunde stabilt de siste årene. I september 2013 var det om lag 5800 administrative brukere og 2200 skoleelever registrert som PC-brukere i kommunen.

Økonomi

Drift

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde HR					
Enhet arbeidsgiver	52,60	49,37	48,28	48,34	48,38
Enhet kommunikasjon og service	61,02	59,34	62,23	62,31	62,36
Kommunesjef HR	1,40	1,46	1,46	1,46	1,46
Sum kommuneområde HR	115,02	110,17	111,96	112,10	112,19

De viktigste driftsprioriteringene

Tall i mill. kr.

Viktigste endringer	2014	Kommentarer
Enhet arbeidsgiver:		
Reduserte utgifter til omstilling	-0,7	Fortsatt nedtrapping av kostnadene etter at de fleste omstillingene etter Handlingsrom 2016 nå er foretatt.
Effektivisering/reduisert aktivitetsnivå/kutt i tjenester på arbeidsgiverområdet	-1,1	Det må gjennomføres tiltak for å redusere kostnadene innenfor enheten. Kostnadskuttet øker utover i perioden
Vergemålsreformen (overformynderiet)	-3,1	Overformynderiet er overført til staten ved Fylkesmannen
Enhet kommunikasjon og service:		
Redusert aktivitetsnivå/kutt i tjenestene	-1,8	Det må gjennomføres tiltak for å redusere kostnadene innenfor enheten
Eiertilskudd til interkommunalt arkivselvskap	0,2	Økt tilskudd på grunn av nytt arkivdepot
Økt støtte til trossamfunn	0,2	Økt kommunalt bidrag til trossamfunn
Nytt byselskap	-0,4	Overføring av midler til nytt byselskap

Enhet kommunikasjon og service

Enheten står i Handlingsplanperioden overfor krav om en betydelig reduksjon av kostnadene. Det jobbes hele tiden med å effektivisere driften, slik at innsparingene skal gå minst mulig utover innbyggerne.

Enhet arbeidsgiver

Det må gjennomføres tiltak i enheten for å redusere kostnadene i handlingsplanperioden, og det er derfor utfordrende å opprettholde aktiviteten. Kuttet vil i stor grad gjennomføres ved en omprioritering innenfor tildelt ramme, men vil innebære redusert aktivitet på enkelte områder. I planperioden vil blant annet inntaket av nye lærlinger reduseres, og det vil bli mindre ressurser til felles kompetansetiltak i kommunen. Videre vil

det være fokus på ytterligere effektivisering i tjenesteproduksjonen. De største utfordringene knyttet til nedbemanning og omplassering etter Handlingsrom 2016 er i stor grad løst. Det er imidlertid fortsatt behov for omstilling og redusert aktivitet i alle kommuneområder uten at det er lagt inn ekstra midler til overtallige i 2014-2017.

Bystyret bevilget i budsjettbehandlingen 0,25 mill. kr til prosjekt for alternative arbeidstidsordninger. Beløpet ble bevilget kun for 2013. Prosjektet er tatt inn under programmet «Sammen om en bedre kommune». Rådmann har ikke funnet rom for å kunne frigjøre nye midler til tilsvarende videre satsing.

Investering

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde HR					
Enhet kommunikasjon og service					
Videreutbygging av IKT kommunikasjon	9,20	2,40	1,70	1,40	1,40
Fornyelse og oppgradering IKT utstyr	10,89	7,00	4,80	8,10	6,90
IKT som effektiviseringsverktøy	27,11	4,40	4,00	3,40	3,40
Elektroniske tjenester og publikumsservice	4,47	1,70	1,70	1,50	1,80
Kommunedelplan kommunikasjon	1,96	2,40	1,50	0,60	0,60
Sum enhet kommunikasjon og service	53,63	17,90	13,70	15,00	14,10
Enhet arbeidsgiver					
Videreutvikling av elektronisk personalsystemer		1,00	1,00	1,00	
Sum enhet arbeidsgiver		1,00	1,00	1,00	
Sum kommuneområde HR	53,63	18,90	14,70	16,00	14,10

De viktigste investeringsprioriteringene

Enhet arbeidsgiver

Det er behov for investeringer for en bedre utnyttelse og effekt av dagens støtteverktøy og personalsystemer. Et fullelektronisk personalarkiv vil tilgjengeliggjøre informasjon for involverte personer, redusere behovet for arkivplass, arkiveringsarbeid og effektivisere ifbm tilsetninger og personalsaker.

Enhet kommunikasjon og service

Det er planlagt fortsatt betydelige investeringer på IKT – både når det gjelder oppgradering av utstyr og for å effektivisere arbeidsprosessene i kommunen. Det er lagt inn betydelige kostnadsreduksjoner knyttet til IKT som effektiviseringsverktøy.

Det største løftet gjøres innen intern dokumenthåndtering. I 2014 lanseres en

ny løsning som skal erstatte dagens intranett og som vil sikre økt samhandling mellom de ansatte – samt sikre at dokumenter behandles på riktig måte.

Kommunikasjonsplanens handlingsdel beskriver flere tiltak som skal gjennomføres i 2014.

Arbeidet med å digitalisere arkivene fortsetter. Det samme gjelder sikring av kommunens eldre arkiver.

RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET

Måltavle kommuneområde HR		
MEDARBEIDER	Resultat	Ambisjon 2014
M.2. Utviklende arbeidsmiljø		
M.2.1. Medarbeiderundersøkelsen - samlet resultat (T2)	4,1	4,3
M.3. Redusert sykefravær		
M.3.1 Sykefravær totalt (2012)	7,0 %	4,9 %
M.4. Mindre uønsket deltid og vikarbruk		
M.4.1. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse (T2)	97,3 %	98 %
M.4.2. Antall medarbeidere med stilling under 40 % (T2)	1	0
M.4.3. Andel midlertidige ansatte (T2)	8,4 %	5 %
ØKONOMI		
Ø.2. God økonomistyring og effektiv ressursutnyttelse		
Ø.2.1 - Avvik regnskap - budsjett (2012)	6,1 %	0 %

KOMMUNEOMRÅDE TEKNISK

FAKTA OM KOMMUNEOMRÅDET

Enhet	Fakta	Utfordringer
Enhet byggprosjekt	Gjennomfører kommunens bygge- og rehabiliteringsprosjekter innenfor bygg for nærmere 1,1 mrd. kr i handlingsplanperioden.	Antall prosjekter er økende i HP – perioden og enheten må sikre riktig kompetanse og kapasitet for å ivareta byggeprosjektene på en god måte.
Enhet byggservice	Drift, vedlikehold og ivaretagelse av forskriftskrav av kommunens bygningsmasse på ca. 270 000 m ² . I tillegg kommer økt areal bygg ved nyerverv og nybygg i perioden. Drift av kommunens vaskeritjeneste.	Opprettholde verdien og en forskriftsmessig standard på byggene, samtidig som innsparinger skal gjennomføres på vedlikehold, drift og energioptimalisering.
Enhet kommunal teknikk	Enheten har drift- og vedlikeholdsansvar for veisystemer, veilys, parkering, idrettsanlegg, grøntområder, ledningssystemer vann og avløp, behandlingsanlegg vann og avløp, avfall, verksted, transportplanlegging og brann- og feiervesen. Enheten har også ansvar for saksbehandling og veiledning innen rørleggerarbeider, påslipp, hjemmekompostering, skilting, parkering m.v. samt utarbeidelse av forskrifter innen fagområdene.	Fokus på gjennomføringstakten der avløpssanering er vedtatt i handlingsplan, skal ferdigstilles i 2017. Utarbeide ny kommunedel plan VVA der også kommuneplanens arealplan må tilpasses ny VA-infrastruktur. Gjennomføre utbygging av kommunalt avløp fra spredt bebyggelse der Sone 2 (syd for E6) skal ferdigstilles i 2014. Kvalitetssikre kommunens avgiftsregister. (KOMTEK) Revidering av VA gebyrforskrifter.
Enhet byggesak, landbruk og kart	Påser at plan- og bygningslovgivningen overholdes gjennom saksbehandling av byggesøknader, tilsyn med byggevirksomheten og ulovlighetsoppfølging. Bidrar til å sikre verdiskapning og bærekraftig forvaltning av jord- og skogressursene. Behandler lovsaker etter landbrukslovgivningen, fiskeforvaltning og biologisk mangfold, miljøvern m.m. Behandler delingsøknader etter plan- og bygningslov. Oppgaver etter matrikkel- og eierseksjoneringslov. Sørger for nødvendig kart og flyfoto.	Å overholde lovpålagte svarfrister på søknader og ha en forsvarlig svartid på søknader uten slike frister.. Tilsyn og ulovlighetsoppfølging i tilstrekkelig grad. Redusere forurensningen til jord, luft og vann. Oppfølging av utslippssøknader i spredt bebyggelse. Overholde lovpålagte frister for søknadsbehandling og utførelse av oppmålingsarbeider.

INNSATSOMRÅDER

Verdier og ledelse

Kommuneplan 2011-2020

Sarpsborg – der barn og unge lykkes.
Kommunens visjon sine innsatsområder identitet, verdiskapning, levekår og miljø, er rettesnor innenfor kommuneområde teknisk sine tjenesteområder.

Framtidsbyen, avtale for perioden 2009-2014 mellom staten, KS og kommunen

Sarpsborg kommune skal utvikles som en miljøby med lavest mulig klimagassutslipp og godt bymiljø. Satsingsområdene som legger føringer for kommuneområde teknisk er:

- Energibruk i bygg: Energieffektivisering og mer bruk av fornybar energi kan bidra til reduksjon av klimagassutslipp.
- Forbruksmønster og avfall. Forbruk har i bidratt i økende grad til klimagassutslipp og det må settes fokus både på egenproduksjon og import.
- Tilpasning til klimaendringer. Gode tilpasninger kan redusere skader, for eksempel ved flom og ras.

Hovedplan for vann 2005 - 2016

Levere vann av god kvalitet, i tilstrekkelige mengder og til en akseptabel pris.

Hovedplan avløp og vannmiljø 2006 - 2016

Innbyggerne skal ha tilgang på rene og innbydende vassdrag og sjøområder, med biologisk mangfold og som er velegnet for sunn rekreasjon.

Hovedplan for avfall 2005 - 2016

Sørge for at skader fra avfall på mennesker, natur og miljø blir så små som mulig.

Avfallsproblemene skal løses gjennom virkemidler som sikrer en samfunnsøkonomisk god balanse mellom omfanget av avfall som genereres, og som gjenvinnes, forbrennes og deponeres.

Landbruksplanen (vedtatt 2001)

Samordnes med kommuneplanens arealdel i løpet av 2014.

Strategiske prosesser

Strategisk prosess	De viktigste resultatene i 2014	De viktigste resultatene 2015-2017
Vedtatte planer		
Avløpssaneringsplan med tiltaksliste i vedtatt hovedplan	Oppstart av prosjektene Hafslundskogen-Bryggeriet, Brevikbekken-Grålum, Torget-EPA (Gågata) i samsvar med vedtatt tiltaksplan.	Gjennomføring /slutføring av prosjektene Hafslundskogen-Bryggeriet, Brevikbekken-Grålum, Torget-EPA (Gågata), Ise-Nipa, Hannestad-Brevikbekken, Nordberg-Torsbekk, Tunejordet vest.
Landbruksplanen – vedtatt i 2001	Retningslinjer og bestemmelser vedtas som en del av kommuneplanens arealdel	Integrert i kommuneplanens arealdel
Planer som skal utarbeides		
VVA-plan	Under arbeid, vedtas sammen med kommuneplanens arealdel.	Gjennomføring av planen.
Prosjekter/enkelt saker		
Gangbru Opsund-Hafslundsøy	Valg av entreprenør og igangsetting av anleggsarbeidene.	Gjennomføring og ferdigstillelse av prosjektet.
Ny Gågate	Valg av totalentreprenør og oppstart mars/april 2014.	Gjennomføring og ferdigstillelse av prosjektet til 1000 årsjubileet i 2016.

Innkjøp av 3D-Bymodell	Anbudsutlysning / Innkjøp	Ferdig etablert til bruk / salg til utbyggingskonsulenter
Boligsoneparkering	Sak om utvidelse av parkeringssone og innføring av boligsoneparkering er fremmet.	Utvidelse av parkeringssoner og innføring av boligsoneparkering gjennomføres.
Verbalvedtak i bystyret	Etter overtakelse av bibliotektomt vurderes om «Matstova»-bygget kan flyttes til et annet sted.	
Verbalvedtak i bystyret	Det utredes ny brygge med oppgradering av området langs fylkesveien i Sandesund i løpet av første halvår 2014.	

Andre planforutsetninger

Nye lover og forskrifter stiller stadig sterkere krav til bygg og eiendommer. Eksempelvis slår kravene til universell

utforming inn når man bygger nytt. Ved større rehabiliteringsjobber får også forskriftene tilbakevirkende kraft.

Økonomi

Drift

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde teknisk					
Enhet byggprosjekt	-1,98	-2,97	-2,97	-2,97	-2,97
Enhet byggservice	161,27	165,70	181,64	184,36	185,13
Enhet kommunalteknikk	3,12	8,70	4,17	-0,23	-4,86
Enhet byggesak, landbruk og kart	11,68	11,54	11,54	11,54	11,54
Kommunesjef teknisk	3,55	3,67	3,67	3,67	3,67
Sum kommuneområde teknisk	177,63	186,65	198,06	196,37	192,52

De viktigste driftsprioriteringene

Tall i mill. kr.

Viktigste endringer	2014	Kommentarer
Økt standard på vintervedlikehold.	1,60	Vintervedlikeholdet 2012/2013 hadde et merforbruk på ca. 2,0 mill. kr. Bevilgningen trappes gradvis opp til dette nivået med full effekt fra 2015.
Brøyting og bortkjøring av snø for fremkommelighet på sykkelfelt.	0,36	Snø må kjøres bort for å gi mulighet for de syklende til å bruke oppmerkede sykkelfelt.
Forvaltning, drift og vedlikehold av nyervervede eller nybygde bygg.	3,0	Størst økning innenfor helse- og sosial, og skole og oppvekst sine arealer.
Redusert bygningsvedlikehold	-2,0	
Optimaliseringstiltak på drift av bygg.	-2,6	Tiltak innenfor renhold, energi og annen teknisk drift reduseres med ca. 2,6 mill. kr.
Prisøkning på tjenester fra Enhet byggesak, landbruk og kart.	-1,0	Prisøkning på oppmåling, bygge- og delingsaker på om lag 7 %, utover normal prisregulering. Dette gir en pris på nivå med sammenlignbare

		kommuner.
Merinntekt, Enhet byggesak, landbruk og kart.	-0,5	Prognoser for enhetens inntekter i 2013 tilsier at anslaget for 2014 kan økes noe.

Enhet byggservice

Gjennomføring av optimaliseringstiltak innenfor drift av bygg har stort fokus i perioden. Flere nye bygg skal forvaltes, driftes og vedlikeholdes (FDV). En stadig større andel av vedlikeholdsbudsjettet brukes til akutte tiltak.

Tiltak innenfor renhold, energi og annen teknisk drift reduseres med ca. 2,6 mill. kr. Bygningsvedlikeholdet reduseres i budsjettforslaget med nesten 2 mill. kr.

Enhet byggprosjekt

Det prioriteres å ajourholde og videreutvikle enhetens kvalitetshåndbok for gjennomføring av kommunale byggeprosjekter.

Enhet kommunalteknikk

Det prioriteres å kvalitetssikre kommunens avgiftsregister, dette vil sikre at alle som mottar vann- og avløpstjenester fra kommunen betaler for dette.

De ulike avløpssonene vil bli gjennomgått med sikte på å kartlegge og begrense innlekking av overvann til avløpsnett.

For å opprettholde den vedtatte standarden på vintervedlikehold viser erfaringer fra vinteren 2012/2013 at det vil være behov for en styrking av enhetens

budsjett på om lag 2 mill. kr til dette formålet. Bevilgningen foreslås trappet gradvis opp til dette nivået med full effekt fra 2015.

Enhetens budsjett styrkes med ca. 0,4 mill. kr for å tilrettelegge for at syklende kan benytte oppmerkede sykkelfelt vinterstid.

Enhet byggesak, kart og landbruk

Det legges vekt på å overholde lovpålagte frister. Videre prioriteres å redusere svartiden på dispensasjonssøknader etter plan- og bygningsloven. Ulovlighetsoppfølging fortsetter.

Kvalitetssikringssystemet for tilskuddsforvaltning i landbruket forbedres og oppdateres.

Det er en målsetting å redusere restansene for oppmålingssaker.

Gebyrer innen byggesak, landbruk og kart foreslås økt med 7 prosent utover ordinær prisregulering. Inntektene øker som følge av dette med 1 mill. kr. Anslag for 2013 viser en merinntekt på 0,5 mill. kr, som legges til grunn også for 2014. Samlet inntektsøkning i budsjettet blir dermed på 1,5 mill. kr.

Økningen vil gi en pris på tjenestene på nivå med sammenlignbare kommuner.

Investering

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde teknisk					
Enhet byggservice					
Rehabilitering og sikring av bygg	3,50	9,00	6,00	6,00	6,00
Heiser	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40
ENØK, styrings og varslingsanlegg	28,30	8,00	5,00	5,00	5,00
Universell utforming kommunale bygg	5,00		1,00	1,00	1,00
Utskifting/tilpassing utelys kommunale bygg	1,10	0,50	0,50		
Ventilasjon og styringsanlegg bygg		7,00	2,00	2,00	2,00
Brannoppgradering skoler		3,50			
Sum enhet byggservice	40,30	30,40	16,90	16,40	16,40

	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Enhet kommunalteknikk					
Forskjønnelse Torsbekkdalen		1,00	1,00		
Forskjønnelse ved innfartsårer		1,50	1,50		
Oppgradering av gågata	6,00	12,00	16,50		
Bru over Glomma, gang og sykkelvei	13,50	15,00			
Gang og sykkelvei sentrum - Hafslundsøy		1,00	2,00	5,00	5,00
Rehabilitering av p-plasser og p-automater	4,25	2,00			
Boligsoneparkering plasser og automater		2,00	2,00		
Oppgradering av kommunale gatelys	5,50	6,00	6,00	6,00	2,00
Universell utforming i bysentrum	1,00	1,10	1,10	1,10	1,10
Universell utforming av bussholdeplasser		0,90	0,90	0,90	0,90
Oppgradering av kommunale veier	10,00	11,00	11,00	16,50	16,50
Utvidelse av kommunal vei Bergheimskogen		1,40			
Veidel av hovedplan vann og avløp			4,00	4,00	4,00
Støytiltak		0,50			
Trafikksikkerhetstiltak - trygge skoleveier/nærtiltak	1,00	1,10	1,10	1,10	1,10
Trafikksikkerhetstiltak - fartsbegrensende tiltak	3,50	3,90	3,90	3,90	3,90
Gang og sykkelveier inkl. gatelys	5,00	1,50	5,50	5,50	5,50
Gang sykkelvei Bussterminalen - Sandesund (Storgata)		3,00	4,00	5,00	
Miljøgate Pellygata			3,00		
Biler og maskiner vei/grønt	2,75	3,70	1,40	2,80	3,60
Biler og maskiner beredskap Brann	5,20	1,80	1,25	0,40	4,10
Biler maskiner og annet teknisk utstyr Verksted/Transport	7,30	7,40	7,50	7,70	8,60
Feievesenet biler	0,60	0,40	0,30	0,30	
Biler og maskiner, vann og avløp selvkostområde	2,00	3,60	2,40	3,70	2,60
PDA i biler	0,42	0,12	0,12		
Vann (selvkost)					
Vannledningsnett	15,00	20,00	32,00	32,00	35,00
Oppgradering av vannledning gågata	2,50	2,50	2,50		
Oppgradering av lsesjø vannverk	4,00	1,00			
Avløp (selvkost)					
Avløpsnett	15,00	34,00	40,00	50,00	50,00
Avløpspumpestasjoner m/overløp		4,00	3,00	3,00	3,00
Spredd bebyggelse	9,50	7,00	6,00	7,00	7,00
Oppgradering av avløpsledning gågata	2,50	2,50	2,50		
Renovasjon (selvkost)					
Biler og maskiner renovasjon	1,20	1,80	0,50	3,30	2,20
Innsamling av hageavfall (beholdere)		1,00	0,80	0,80	0,60
Sum enhet kommunalteknikk	117,72	155,72	163,77	160,00	156,70
Enhet byggesak, landbruk og kart					
Utstyr kart og oppmåling	1,20	0,60	0,60	0,60	0,60
Sum enhet byggesak, landbruk og kart	1,20	0,60	0,60	0,60	0,60
Sum kommuneområde teknisk	159,22	186,72	181,27	177,00	173,70

De viktigste investeringsprioriteringene

Enhet byggprosjekt

Sarpsborg kommune står foran store investeringer i perioden innenfor helse/sosial, oppvekst og kultur. De største investeringsprosjektene er omtalt i budsjettokumentet under hvert enkelt kommuneområde. Enhet byggprosjekt innehar byggherreansvaret i disse prosjektene, og skal omsette for nærmere 1,1 mrd. kr i handlingsplanperioden. Det er viktig for enheten å sikre riktig kapasitet og kompetanse for å ivareta disse byggeprosjektene på en god måte.

Enhet byggservice

Satsing på ENØK og ventilasjonsanlegg på kommunale bygg med hhv. 8 mill. kr og 7 mill. kr i 2014.

Enhet kommunalteknikk

Generell oppgradering av vann- og avløpsnett. Bl.a. systematisk utskifting av gamle ledninger, separering av nedbørsvann og spillvann og kapasitetsøkende tiltak. Avløpsnett til spredt bebyggelse blir et av fokusområdene. Investeringene er iht. vedtatt hovedplan og er godkjent av fylkesmann.

Oppgradering av gågata er todelt. Del en er nødvendig oppgradering av VA-ledninger, herunder separering av avløpsnett. Del to er fornyelse oppe på gateløpet. VA investeringen i gågata er beregnet til totalt 15 mill. kr. Det er budsjettert med at det legges vann- og avløpsledninger uten anleggelse av kulvert. Utbedring av gateløpet er anslått til om lag 35 mill. kr. Det er avsatt

belønningsmidler på 15 mill. kr til finansiering av deler av prosjektet. Det blir fremmet egen sak til bystyret om prosjektet. Det tas forbehold om endelig kostnadsvurdering. Kostnadene vil bli justert i henhold til denne saken.

Til gang og sykkelvei over Glomma, bru fra Opsund til Hafslundsøy, foreslås en bevilgning på totalt 28,5 mill. kr. Deler av utgiften til prosjektet, 10,5 mill. kr, finansieres med midler fra inngått avtale om belønningsmidler.

Som ledd i avvikling av innleide lokaler og for å samle fagområder, vil det bli bygget tilbygg i Torsbekkdalen med byggestart i 2014. Dette erstatter bl.a. dagens bruk av midlertidige brakker.

Brannvesenet er pålagt å gjennomføre et antall øvelser for hele beredskapsstyrken hvert år. I dag utføres dette ved å leie tid på eksternt område i Hobøl. Avstanden til dette øvingsområdet er så stor at man må innkalle ekstramannskaper til beredskapsvakt ved brannstasjonen i Sarpsborg. Ved å etablere et øvingsområde i tilstrekkelig nærhet til sentrum og med god veiforbindelse, kan de øvende mannskapene fortsatt ha beredskap. Det er også beregnet at dette øvingsområdet kan selge tjenester til andre instanser og aktører. Det forventes at øvingsområdet kan etableres i løpet av 2014 innenfor tidligere bevilget ramme på 6 mill. kr.

RESULTATOMRÅDER FOR KOMMUNEOMRÅDET

Måltavle kommuneområde teknisk		
MEDARBEIDER	Resultat	Ambisjon 2014
M.2. Utviklende arbeidsmiljø		
M.2.1. Medarbeiderundersøkelsen – samlet resultat (T2)	4,1	4,2
M.3. Redusert sykefravær		
M.3.1 Sykefravær totalt (T2)	7 %	6,5 %

M.4. Mindre uønsket deltid og vikarbruk		
M.4.1. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	92,8 %	93 %
M.4.2. Antall medarbeidere med stilling under 40 %	5	6
M.4.3. Andel midlertidige ansatte	0	2,5%
ØKONOMI		
Ø.2. God økonomistyring og effektiv ressursutnyttelse		
Ø.2.1 – Avvik regnskap – budsjett	-5,0 %	0 %
BRUKER		
Enhet kommunalteknikk		
B.1 Gode tjenester		
B.2 Hygienisk trygt, godt og nok vann		
B.2.1 Antall alvorlige avvik fra drikkevannsforskriften	1 stk.	0 stk.
B.2.2 Antall timer avbrudd per innbyggere per år	0,3 stk.	< 1 stk.
B.3 Gode avløpssystemer		
B.3.1 Antall tilbakeslag (kloakk i kjeller)	5 stk.	< 10 stk.
B.4 Fungerende innsamlingsordning for husholdningsavfall		
B.4.1 Antall klager / antall tømminger	0,05 %	< 0,1 %
B.5 Godt brann- og ulykkesforebyggende arbeid		
B.5.1 Andel feiing og tilsyn i bolig	88 %	100 %
B.5.2 Måltrettet informasjonsarbeid	2 300 timer	2 000 timer
B.5.3 Andel tilsyn med særskilte brannobjekter (§ 13 bygg)	76 %	100 %
Enhet byggesak, landbruk og kart		
B.1 Gode tjenester Byggesak, landbruk og kart		
B.1.1 Opplevd kvalitet – Byggesaksbehandlingen	4,2	4,2
B.1.2 Opplevd kvalitet – Skogforvaltningen	5,0	5,0
B.2 God forvaltningspraksis – Byggesak, landbruk og kart		
B.2.1 Byggesøknader, 3 ukers frist	3 uker	< 3 uker
B.2.2 Byggesøknader, 12 ukers frist	8 uker	< 12 uker
B.2.3 Klager som omgjøres av høyere instans i byggesaker, antall	2 klager	< 3 klager
B.2.4 Tilsyn med foretak	2	>15 Tilsyn
B.2.5 Ulovlighetsoppfølging - kystsonen - antall avsluttede saker	8 saker	10 saker
B.2.6 Ulovlighetsoppfølging - unntatt kystsonen - antall avsluttede saker	8 saker	20 saker
B.2.7 Delingssaker, 12 ukers frist	4,5 uker	< 8 uker
B.2.8 Målebrev/midl. forretning	15,5 uker	< 16 uker
B.2.9 Klager som omgjøres av høyere instans i delingssaker, antall	0 saker	0 saker

RÅDMANN

Økonomi

Drift

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Rådmann	21,67	21,90	21,90	21,90	21,90
Erstatningsordning barnevern		-13,00	-13,00	-13,00	-13,00
Effektivisering/reduisert aktivitetsnivå			-51,05	-59,44	-69,14
Sum rådmann	21,67	8,90	-42,15	-50,54	-60,24

De viktigste driftsprioriteringene

Til erstatningsordning for eldre barnevernssaker er det tatt høyde for utbetalinger på til sammen 46,6 mill. kr. til og med 2013. Det skal ikke være behov for midler til dette i 2014.

Økonomiplanen for 2014-2017 viser et innsparingsbehov for årene 2015-2017 utover det som er innarbeidet i form av konkrete tiltak i planperioden. Det vises til

nærmere omtale på side 6 i dokumentet. Det samlede innsparingsbehovet for hvert enkelt budsjettår fremgår av linje «effektivisering/reduisert aktivitetsnivå» i tabellen ovenfor.

Dette innsparingsbehovet er foreløpig ikke fordelt på det enkelte kommuneområde.

Det er avsatt 2,0 mill. kr til plan- og økonomiutvalgets tilleggsbevilgningskonto.

Strategisk prosess	De viktigste resultatene i 2014	De viktigste resultatene 2015-2017
Prosjekter/enkelt saker		
Verbalvedtak i bystyret	Sarpsborg kommune gir ikke tilskudd i 2014 til Borg Innovasjon AS som er under avvikling.	

AVGIFTER, GEBYRER OG EGENBETALINGER 2014

Fra 1. mai 2013 utgjør grunnbeløpet i folketrygden (G) kr 85 245. Neste regulering vil skje fra 01.05.14. Enkelte av betalingssatsene er fastsatt i forhold til grunnbeløpet i Folketrygden. Beløpsgrensene reguleres i samsvar med endringer i G (en gang i året).

Kommuneområde helse- og sosial

- a) Egenandeler for praktisk bistand inkl. tilrettelegging av måltider, vaktmestertjenester og opplæringstjenester hjemlet i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. av 24.06.2011:

Beløpsgrenser	Abb. grense i t/mnd.	Abb.pris pr. mnd i 2013	Timepris i 2013	Abb.pris pr. mnd i 2014	Timepris i 2014
Inntekt < 2G	3	175	58	180 ²⁶	60
Inntekt 2G-3G	10	1 350	145	1 431	154
Inntekt 3G-4G	15	2 995	222	3 175	235
Inntekt > 4G	15	4 280	300	4 537	318
Vaktmestertjeneste	0		330		350

Tabellen er utarbeidet i forhold til grunnbeløpet i folketrygden (G). Beløpsgrensene reguleres i samsvar med G (en gang i året).

- b) Korttidsopphold i henhold til forskrift p.t. kr 142 per døgn

- c) Trygghets- og smykkealarmer:

	2013	2014
Inntekt < 2G	152	161
Inntekt > 2G	206	218

Betalingen gjelder trygghets- og smykkealarmer for hjemmeboende og beboere i bofellesskap.

- d) Priser på mat:

Betaling for mat (stk. pris inkl. transport)	2013	2014
Frokost	26	28
Middag	85	90
Grøt	37	39
Kveldsmat	26	28
Tjenester til beboere i bofellesskap og bosenter (priser per måned)		
Frokost	656	695
Middag	2 381	2 524
Kveldsmat	656	695

²⁶ Reguleres iht. maksimalbeløpet i forskrift

- e) Vederlag for opphold i institusjoner m.v. følger gjeldende forskrifter.
- f) Takster/egenandeler for legetjenester er i forhold til sentrale signaler/føringer.
- g) Egenandel vaksinekontor: (2013: kr. 181) kr 192
- h) Gebyr for transport til aktivitetssenter:
Alle brukergrupper – tur/retur: kr 60 pr. dag
- i) Godtgjøring av avlastere og støttekontakter oppjusteres med 3,0 %.
- j) Godtgjøring for omsorgslønn justeres til kr 108 pr. time.
- k) Husleiene i kommunalt disponerte boliger reguleres i samsvar med konsumprisindeksen.

Boliger med inntektsregulerte husleier er under vurdering og vil kunne bli justert i 2014.

- l) Betaling av strøm i bofellesskapene reguleres i samsvar med konsumprisindeksen.
- m) Veiledende satser for økonomisk sosialhjelp følger statens veiledende norm.

Kommuneområde oppvekst

a) Barnehager

Betalingene følger maksprisbestemmelsene som er statlig regulert. Betalingen gjelder per måned og innkreves 11 ganger i året.

	2013 (pris per mnd.)	2014 (pris per mnd.)
Bruttoinntekt over 3G (makspris)	2 330	2 405
Foreldre med brutto årsinntekt under 3G og som ikke mottar støtte til barnetilsyn, kan søke kommunen om redusert betaling med 40 % reduksjon. Fastsetting av oppholdsbetaling for familier med lav betalingsevne skjer etter fremlagt dokumentasjon av inntekter. Inntektsgrensene, som er knyttet opp til grunnbeløpet i Folketrygden, justeres ved oppstart av nytt barnehageår.	1 398	1 443
Foreldre med brutto årsinntekt under 2G og som ikke mottar støtte til barnetilsyn, kan søke kommunen om redusert betaling med 64 % reduksjon.	839	866
Betaling for kost	185	195
Gebyr for forsinket henting (per påbegynt halvtime)	225	235
Kjøp av enkelt dager (per dag)	185	195
Betaling for deltidsplasser	I forhold til plassens størrelse	I forhold til plassens størrelse

Søskenmoderasjon for barn nr. 2	30 %	30 %
Søskenmoderasjon for barn nr. 3 ->	50 %	50 %

Søskenmoderasjonsordningen og oppholdsbetaling for familier med lav betalingsevne gjelder også for privat barnehageplass i Sarpsborg kommune. Fastsetting av oppholdsbetaling for familier med lav betalingsevne skjer etter fremlagt dokumentasjon av inntekter og ved at det ikke er gitt stønad til barnetilsyn. Inntektsgrensene, som er knyttet til grunnbeløpet i Folketrygden, justeres ved oppstart av nytt barnehageår.

b) Skolefritidsordningen (SFO)

Betalingen gjelder per måned og innkreves 11 ganger i året for alle deltakere i ordningen.

	2013 (pris per mnd.)	2014 (pris per mnd.)
Bruttoinntekt over 3G	2 172	2 300
Foreldre med brutto årsinntekt under 3G og som ikke mottar støtte til barnetilsyn, kan søke kommunen om redusert betaling med 40 % reduksjon. Fastsetting av oppholdsbetaling for familier med lav betalingsevne skjer etter fremlagt dokumentasjon av inntekter. Inntektsgrensene, som er knyttet opp til grunnbeløpet i Folketrygden, justeres ved oppstart av nytt skoleår.	1 303	1 380
Foreldre med brutto årsinntekt under 2G og som ikke mottar støtte til barnetilsyn, kan søke kommunen om redusert betaling med 60 % reduksjon.	869	920
Betaling for kost	Inkl. i prisen	Inkl. i prisen
Betaling for deltidsplasser	I forhold til plassens størrelse	I forhold til plassens størrelse
Bruk av bare morgentilbudet (mat er ikke inkl. Innteksregulert som ovenfor)	912	965
Kjøp av enkeltdager	185	195
Kjøp av enkeltdager i skolens ferier *	-	250
Gebyr for forsinket henting (per påbegynt halvtime)	225	235
Søskenmoderasjon for barn nr. 2	30 %	30 %
Søskenmoderasjon for barn nr. 3	50 %	50 %

* krever økt bemanning i SFO

c) Annet

	2013 (pris per mnd.)	2014 (pris per mnd.)
Språkgruppe for minoritetsspråklige førskolebarn (8 timer/uke)	-	250

Kommuneområde samfunn, økonomi og kultur

a) Idrettsanlegg

Med arrangement/kamp menes arrangementer og kamper.

Med voksen mens alle senior-, old boys- og bedriftslag. Junior og yngre lag regnes som barn.

Sted, tider etc.	2013	2013	2014	2014
Alle satser per time	Voksen	Barn	Voksen	Barn
SPARTA AMFI OG UNGDOMSHALLEN				
Mandag - fredag før kl. 15. ⁰⁰ Gratis for Sarpsborgs grunnskoler, maks 100 personer	250	90	265	95
Mandag - fredag kl. 15. ⁰⁰ - 23. ⁰⁰ , lørdager og søndager	825	90	875	95
Arrangement/kamp	825	250	875	265
SARPSBORG STADION OG OPSUNDBANEN				
Kunstisbanen				
Mandag - fredag før kl. 16. ⁰⁰ Gratis for Sarpsborgs grunnskoler	250	90	265	95
Mandag - fredag kl. 16. ⁰⁰ - 22. ⁰⁰ , lørdager og søndager	690	90	735	95
Arrangement/kamp	690	250	735	265
Naturgress- og grusbaner				
Leie av bane	150	90	160	95
Leie av bane til arrangement/kamp	465	250	495	265
Kunstgress Sarpsborg stadion				
Leie av bane (Gratis for Sarpsborgs grunnskoler)	825	385	875	410
FLERBRUKSHALLER				
Sarpsborghallen, Skjeberghallen, Tindlundhallen, Grålumhallen, Kalneshallen				
En håndballbane til trening	250	90	265	95
En håndballbane til arrangement/kamp	465	250	495	265
SVØMMEHALLER				
Sarpsborghallen, enkeltbesøk Honnør, studenter og vernepliktige betaler samme sats som barn	50	20	50	20
Sarpsborghallen, foreninger/idrettslag - hele hallen	250	90	265	95
Sarpsborghallen, foreninger/idrettslag - 2 baner	125	50	135	60
Sarpsborghallen arrangement	465	250	495	265
Bassengene ved Tindlund, Kurland, Lande og Sandbakken - foreninger/idrettslag	125	50	135	60
GYMNASTIKKSALER				
Gjelder ved gymsalene ved grunnskolene og 1/3-hallen på Kalnes	70	0	75	0

Prisjustert 6 %, avrundet til nærmeste 5 eller 10kr. Prisene for enkeltbilletter i Sarpsborghallen er foreslått holdt uendret, fordi behandling av mer småmynt er fører til merarbeid, mens merinntekten blir begrenset. Prisene økes til 55 kr for voksne og 25 k. for barn i 2015. Gymsaler er gratis for barn/ ungdom – 1/3-hallen på Kalnes regnes her som en gymsal.

Følgende særskilte bestemmelser gjelder:

Når det er avsatt tider til publikumsgåing i Sparta Amfi, Ungdomshallen og kunstisbanen på Sarpsborg stadion er dette gratis.

Aktivitetsdager i høst-, vinter- og sommerferie på kunngjorte tidspunkter er barn og ungdoms bruk av ishallene og bandybanen gratis.

Leietakere fra andre kommuner og kommersielle aktører betaler 100 % høyere satser.

b) Kampavgift

Kampavgift betales ved anleggene Sparta Amfi og Sarpsborg Stadion.

Bystyrets vedtak i sak 102/12 om arenaleie fra 01.01.2013 i Sparta Amfi og Sarpsborg stadion:

- 1) For serie-, sluttspill-, cup- og kvalifiseringskamper i fotball- og ishockey gjelder følgende betalingssatser:

Sarpsborg stadion	2013	2014
Eliteserien menn	50 000	53 000
1 divisjon menn	40 000	42 400
Eliteserien kvinner og 1. divisjon senior kvinner, samt 2. divisjon og lavere for kvinner og menn	3 000	3 200
Sparta amfi		
Eliteserien menn	22 000	23 500
Eliteserien kvinner og 1. divisjon senior kvinner, 1. divisjon senior kvinner, samt 2. divisjon og lavere for kvinner og menn	3 000	3 200

Avgiften betales også ved spesielle arrangement som for eksempel landskamp, konserter m.m. Rådmannen gis fullmakt til i særlige tilfeller å avvike fra denne bestemmelsen.

- 2) Leietakere fra andre kommuner og kommersielle aktører betaler 100 % høyere satser.
- 3) Stilles det krav om ekstra tiltak, ut over det som finnes på anlegget, må arrangøren dekke utgiftene til dette i tillegg til arenaleien. Eventuelt materiell og utstyr som leietaker bringer inn på anlegget er leietakers eget ansvar.

c) Sarpsborg Scene og nye lokaler i Sarpsborg stadion

1. Rådmannen gis fullmakt til å fastsette betalingssatser for teatersalen og konferanserommet i Sarpsborg Scene for 2014. Satsene er som følger:

Sarpsborg Scene	2013	2014
Utleie av teatersalen med vestibyle og garderober for aktører og publikum		
Kommersielle og utenbys leietakere:		
Teatersalen (teater, møter og konserter)	8 000	8 500
Tillegg per ekstraforestilling samme dag	4 000	4 240
Leie av scene med garderober ukedag	3 000	3 200
Leie av scene med garderobe helg	4 000	4 240
Lokale amatører/frivillige:		
Teatersalen (teater, møter og konserter)	5 000	5 300
Tillegg per ekstraforestilling samme dag	2 500	2 650
Leie av scene med garderober ukedag	1 500	1 590
Leie av scene med garderobe helg	2 000	2 120

Kommersielle betaler i tillegg 10 % av netto billettinntekt (dvs. ekskl. eventuell mva. og billettavgift) til Sarpsborg Scene. Dette gjelder ikke arrangement hvor barn og unge fra Sarpsborg inngår som en vesentlig del av forestillingen.

Sarpsborg Scene	2013	2014
Konferanserom og vestibyle		
Kommersielle og utenbys leietakere:		
Konferanserommet, inntil 4 timer	1 200	1 300
Konferanserommet, mer enn 4 timer inntil en dag	2 000	2 120
Lokale amatører/ frivillige:		
Konferanserommet, inntil 4 timer	750	800
Konferanserommet, mer enn 4 timer inntil en dag	1 200	1 300
Annen utleie/tjenester		
Kommersielle og utenbys leietakere:		
Leie av flygel	Avtales	
Leie av scenelys per arrangement	3 000	3 200
Eventuelt ekstraordinært renhold pr time	800	850
Lokale amatører/frivillige:		
Leie av flygel	Avtales	Avtales
Leie av scenelys per arrangement	1 500	1 600
Eventuelt ekstraordinært renhold pr time	500	530

2. Følgende prinsipper skal legges til grunn ved utarbeidelse av betalingssatsene:
 - a. Det kreves markedstilpasset leie for profesjonelle kulturaktører og næringsaktører.
 - b. Lokale foreninger, amatørforestillinger og lokale arrangører med et ideelt formål betaler lavere satser.
 - c. Ved ledig kapasitet skal arrangører kunne leie scene og garderobe til øvelser/ generalpremiere.
 - d. Ved billettsalg skal i tillegg til ordinær leie, 10 % av netto omsetning (eksklusiv eventuell merverdiavgift og billettavgift) tilfalle Sarpsborg Scene. Dette gjelder ikke arrangementer hvor det arbeides med barn og unge fra Sarpsborg kommune.

3. Rådmannen gis fullmakt til å fastsette betalingssatser for nye møte- og konferanselokaler i Sarpsborg stadion.

d) Kulturskolen:

Elevavgift pr skoleår	2013	2014
Familieinntekt større enn 3G	2 800	3 000
Familieinntekt mindre enn 3G	1 680	1 800
Søskenmoderasjon for det yngste barnet (betalingssats)	60 %	60 %
Flerinstrumentmoderasjon (betalingssats)	60 %	60 %
Instrumentavgift (for de som ønsker å leie instrument)	410	435
For instrumenter som lånes uten undervisningsplass (leie per år)	580	615
Kostymeavgift for dans	200	215
Materialkostnader billedkunst	200	215
Kulturskoletilbud med fordypning*		5 800

*Kulturskoletilbud gis til elevene minimum 1 gang pr uke i skoleåret.

For kulturskoletid med fordyping innføres en egen betalingssats. Elevene som deltar på dette tilbudet har et høyere timetall i sin kjerneaktivitet. I tillegg til det, får disse elever teori/ gehørslære og interpretasjon (innstudering av verker med pianist).

e) Bibliotek:

Avgifter, betaling for erstatning av media og purreavgifter innkreves etter selvkostprinsippet.

f) Kirken:

Tekst	2013	2014
Utenbys begravelse/kremasjon	4 200	4 455
Leie av kirkebygg ved begravelse/bisettelse	770	820
Leie av kirkebygg ved begravelse/ bisettelse – for innbyggere fra andre kommuner	1 300	1 380
Urneforsendelse	400	480
Urnedsettelse – utenbys	710	755
Gravfesteavgift – kistegrav	190	205
Gravfesteavgift – urnegrav	155	165
Fjerning av gravminne inkl. mva.	425	450
Bolting av gravminne inkl. mva.	500	530
Oppretting av gravminne inkl. mva.	600	640
Andre tjenester, pris pr. time inkl. mva. + materialer	400	430

Satsene foreslås justert i henhold til forslag fra Kirkelig Felleståd.

Øvrige satser som gjelder kirkelig sektor for eksempel utleie av kirkebygg, fastsettes av Kirkelig felleståd . Det er inngått egne avtaler om pris på kremasjon med kommunene Askim, Moss og Fredrikstad.

g) Reguleringsplaner:

Gebyr for behandling av private reguleringsplaner økes med mellom 30 og 40%.

Gebysatser ved detaljregulering

For reguleringsplaner fastsettes gebyret etter arealets størrelse og etter følgende satser:

	2013	2014
Regulert areal mindre enn 5 daa	61 500	86 100
Regulert areal mellom 5 daa og 10daa	83 100	116 300
For hvert påbegynt 5 daa over 10 daa betales et tilleggsgebyr på	10 600	14 800

Maksimumsgebyr

Om gebysatsene overstiger kr 283 900 betales kr 283 900 som fast beløp.

Mindre endringer i reguleringsplan

For mindre og små endringer i reguleringsplan betales et behandlingsgebyr på kr 27 200.

Forlengelse av planvedtak

Søknadsbehandling om forlengelse av planvedtak: kr. 26 400

Utbyggingsavtaler

Behandlingsgebyr for godkjent utbyggingsavtale: kr 10 000

Konsekvensutredninger

For planer som faller inn under forskrift om konsekvensutredning skal det betales et tilleggsgebyr som tilsvarer 50 % av satsene for selve reguleringsplanen.

h) Utleiepriser for kommunale bygg per gang

Utleiepriser for kommunale bygg (gjelder per gang).		2013	2014
Fritznerbakken aktivitetssenter	Hver del	210	225
	Alle deler	620	660
	Alle deler helg	1 240	1 315
Lande bo senter	Hver del:	210	225
	Alle deler:	620	660
	Alle dager helg	1 240	1 315
Vestvold: Hele bygget	Ukedag	620	660
	Helg	1 240	1 315
Varteig rådhus	Kjøkken	135	145
	Grupperom	135	145
	Peisestue	340	360
	Kommunestyresal	565	600
	Hele huset	880	935
Ullerøy leirskole	Dag/døgn:	1 550	1645
	Helg:	3 100	3 290
	Uke:	4 650	4 930

(ikke mva. plikt på utleie)

Kommuneområde teknisk

Tjenester som ikke er merverdiavgiftspliktige:

- a) Gebyr for behandling av delingssaker etter plan og bygningsloven økes med 10 %.
- b) Gebyr for behandling av byggesaker etter plan og bygningsloven økes i gjennomsnitt med 10 %.
Maksimumsgebyret for hvert enkelt tiltak settes til kr 500 000 (2013: kr 500 000).

For tiltak som krever dispensasjon ilegges i tillegg følgende gebyr:
 - For dispensasjon fra arealplanformål eller byggeforbud etter plan og bygningsloven økes gebyret til kr 13 000 (2013: kr 12 000).
 - For dispensasjon fra bestemmelser i arealplaner eller bestemmelser i plan- og bygningsloven med forskrifter økes gebyret til kr 6 500 (2013: kr 6 000).
- c) Gebyr etter matrikkelloven (oppmålingsgebyr) økes i gjennomsnitt med 10 %.
- d) Gebyr for husplassering betales etter medgått tid (kr 800 per time) (2013: kr 620)
- e) Gebyr etter lov om eierseksjonering:
Gebyret fastsettes lik 5 ganger rettsgebyret - med befarings.
Gebyret fastsettes lik 3 ganger rettsgebyret - uten befarings.
- f) Gebyr for behandling av delingssaker etter jordloven § 12 fastsettes av staten (2013: kr 2 000).

- g) Gebyr for behandling av konsesjon fastsettes etter konsesjonsloven §§ 2 og 3 (2013: kr 5 000).
- h) Fellingsavgifter fastsettes av miljøverndepartementet:
 Fellingsavgift for voksen elg fastsettes til kr 496 (2013: kr 496)
 Fellingsavgift for elgkalv fastsettes til kr 292 (2013: kr 292)
- i) Saksbehandling, kontroll og tilsyn etter forurensningsregelverket som ikke fastsettes av staten økes med 3 %
- j) Leiepris ved bruk av veiareal samt fortau til byggearbeid:

Tidsperiode/uke	2013	2014
0- 2 Pris per m ² /uke	0	0
3-29 Pris per m ² /uke	12	13
30-52 Pris per m ² /uke	14	15
53--> Pris per m ² /uke	16	17

Minimum leiepris fra og med 3. uke økes fra kr 1 100 til kr 1 200.

- k) Torgleie:

Leieperiode	2013	2014
Pr. dag	220	230
Pr. uke	700	740
Pr. mnd.	1 400	1 500
Pr. ½ år	2 350	2 500
Pr. år	4 700	4 800

Torghandlere som benytter torget hele eller halve året til sin virksomhet har gratis leie etter søknad. Kommune fører tilsyn med praktiseringen.

- l) Gravearbeid og arbeidstillatelse i gater, veier og plasser:

Kostnadstype/ Veiklasse	Minimums- beløp kr		Tillegg i kr per m ²							
			1– 20 m ²		21 – 50 m ²		51 – 500m ²		Over 500m ²	
			2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Kontrollgebyr	2 160	2 200			48	49	22	23	Etter Avtale	
Verdiforringelse samleveier	300	310	34	35	27	28	19	20	17	18
Verdiforringelse boligvei	300	310	27	28	19	20	15	16	11	12
Verdiforringelse G/S-vei og fortau	300	310	19	20	15	16	10	11	9	10

m) Utarbeidelse av skilt og sperreplaner:

	Liten		Mellomstor		Stor		Omfattende	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Skilt og sperreplaner	370	390	610	640	1 230	1 300	Etter avtale	Etter avtale

Tjenester som er merverdiavgiftspliktige:

n) Vann og avløp (ekskl. mva.):

Avgiftstype	2013	2014
Fastgebyr for vann per boenhet	562	601
Variabelt gebyr for vann per m ³	7,71	8,24
Fastgebyr avløp per boenhet	611	652
Variabelt gebyr for avløp per m ³	9,30	9,92
Oppmøtegebyr ved manglende avlesning av vannmåler	1 000	1 000
Tilknytningsgebyr for vann og avløp fastsettes til:		
Per gebyrpliktig eiendom, vann	500	500
Per gebyrpliktig eiendom, avløp	500	500
Vannmålergebyr per år	200	200
Slamtømmegebyr for 0-3 m ³ tank	1 280	1 320
Tilleggsgebyr for tank over 3m ³ (per m ³)	350	360

o) Renovasjonsgebyr

Pris for husholdning (ekskl. mva.) – selvkost:

Avgiftstype	2013	2014
Fastgebyr, husholdningsrenovasjon	820	830
Variabelt gebyr kr per liter	4,80	4,86
Fradrag for hjemmekompostering etter avtale	160	160
Renovasjonsgebyr fritidsbolig	565	570
Henteordning for hageavfall oppstartspris	240	240
Henteordning for hageavfall per sesong	376	384

Perioden for innhenting av renovasjon fritidsbolig i 2014 er 12 april til 5 oktober.

Pris for næringskunder ekskl. mva (utenfor selvkostområde):

Avfallstype	2013	2014
Fastgebyr, per bedrift	550	567
Variabelt gebyr, restavfall per ltr.	5,78	5,95
Variabelt gebyr, papir per ltr.	1,24	1,28

Pris for både husholdning (selvkost) og næringskunder (utenfor selvkostområde) ekskl. mva:

Avfallstype	2013	2014
Gebyr for bytting av avfallsbeholder	100	100
Gebyr for bytting av container	500	510
Ekstrahenting liten beholder	150	160
Ekstrahenting stor beholder	220	230
Ekstrahenting container	600	610
Ekstra sekk	20	20

Hentetillegg: Abonnenter som ønsker å få hentet beholderne ut over 3 meter fra veien betaler ekstra avgift etter følgende satser:

Volum	Avstand (pris per avstand)									
	< 10 m		< 20 m		< 30 m		< 40 m		< 50 m	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Beholder m 2 hjul (130l.-370l.)	148	150	296	300	400	405	528	535	656	665
Beholder med 4 hjul (660l. – 750l.)	340	345	760	770	1 180	1 195	1 540	1 560	1 984	2 010

Bevegelseshemmede kan etter søknad få innvilget økt henteavstand uten merkostnad. Legeattest skal vedlegges søknad og behandles av helse og sosial.

p) Levering av grovavfall til Gatedalen miljøanlegg per kg:

Avgiftstype	Avgift 2013 inkl. sluttbehandlings - avgift	Avgift 2014 inkl. sluttbehandlings - avgift
Sortert avfall til gjenvinning (papp, papir, metaller, plastemballasje, sortert EE-avfall, hageavfall fra husholdninger, farlig avfall fra husholdninger, ren jord/leire/sand fra husholdninger)	0	0
Trevirke (ikke impregnert)	0,62	0,62
Hageavfall, næring	0,62	0,62
Farlig avfall fra næring (unntatt impregnert trevirke og eternitt som går som annet avfall)	10,40	10,40
PCB vinduer (max. pris per kg)	1,25	1,25
Usortert avfall (etter avtale med kommunen)	2,40	2,40
Annet avfall	1,56	1,60
For leveranser av restavfall levert med bil uten henger med totalvekt < 3 500 kg	40	40

- Rådmannen gis fullmakt til å tillate gratis levering av rester fra ikke-kommersielle loppemarkeder og bruktbuikker (iht. sak 141/12 i Plan- og økonomiutvalget 15. november 2012.)
- Rådmannen gis fullmakt til å inngå avtale om levering av avfall på kreditt med firmaer uten restanser på skatter og avgifter, og som jevnlig leverer mye avfall til Gatedalen miljøanlegg
- Rådmannen gis fullmakt til å kunne avtale pris med innsamlere av næringsavfall.
- Rådmannen gis fullmakt til å avtale levering av usortert avfall.

- Dersom den statlige sluttbehandlingsavgiften endres vesentlig, gis rådmannen fullmakt til å justere prisene for avfall som har sluttbehandlingsavgift tilsvarende.

q) Brann:

Feiegebyr fastsettes til kr 340 per pipeløp (2013: kr 310)

r) Parkering:

Avgiftsbelagte langtidsparkeringsplasser Tid: Mandag – fredag kl. 08.⁰⁰ – 16.⁰⁰, lørdag kl. 08.⁰⁰ – 14.⁰⁰	2013	2014
Parkeringsavgift korttidsleie per time inkl. mva.	18	19
Parkeringsavgift langtidsleie per dag inkl. mva.	60	63
Parkeringsleie (per plass) per ½ år inkl. mva.	2 700	2 800
Parkeringsleie (per plass) per år inkl. mva.	5 270	5 450

Avgiftsbelagte korttidsparkeringsplasser med progressive avgifter. Tid: Mandag – fredag kl. 08.⁰⁰ – 16.⁰⁰, lørdag kl. 08.⁰⁰ – 14.⁰⁰	2013	2014
Parkeringsavgift første time inkl. mva	19	20
Parkeringsavgift andre time inkl. mva.	21	22
Parkeringsleie tredje time inkl. mva	23	24
Parkeringsleie fjerde time og påfølgende inkl. mva.	25	26

Gebyr for bruk av avgiftsbelagte parkeringsplasser i forbindelse med byggearbeider med mer inkl. mva.	2013	2014
Per dag inkl. mva	130	135
Per uke inkl. mva	465	480
Per mnd. Inkl. mva	1 400	1 450
Per år inkl. mva	5 800	6 000

Det er fremmet egen sak til bystyret om progressive parkeringsavgifter.

s) Leie av sandkasser og strøsand:

Tjeneste	2013	2014
Leie av strøsandkasse	570	600
Avtale om påfyll – inntil 3 ganger påfyllinger/sesong	785	820
Ekstra påfyll utover 3 påfyllinger	510	530

t) Vaskeritjenesten

Vaskeritjenesten	2013	2014
Vask av tøy til hjemmeboende	220	230

Andre betalingssatser

Alle andre betalingssatser som ikke er særskilt fastsatt økes med 6 %.

VEDLEGG

Budsjettskjema 1A (tall i mill. kr)						
	R - 12	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Skatt på inntekt og formue	-980,1	-1 043,1	-1 077,0	-1 087,8	-1 098,7	-1 109,7
Ordinært rammetilskudd	-1 340,6	-1 416,1	-1 501,8	-1 509,6	-1 524,7	-1 539,9
Skatt på eiendom	-142,0	-142,0	-160,5	-160,5	-160,5	-160,5
Konsesjonskraftsinntekter	-2,5	-2,6	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Andre generelle statstilskudd:						
Flyktningetilskudd	-30,1	-27,5	-40,5	-40,5	-40,5	-40,5
Kompensasjonstilskudd - skole, pleie og omsorg, kirken	-13,5	-13,5	-13,0	-13,0	-15,0	-15,0
Ressurskrevende tjenester	-75,9	-69,0	-69,0	-69,0	-69,0	-69,0
Mva kompensasjon	-54,4	-78,9	-61,0	-51,0	-51,0	-51,0
Sum frie disponible inntekter	-2 639,1	-2 792,7	-2 924,6	-2 933,2	-2 961,2	-2 987,447
Renteinntekter	-46,6	-55,0	-48,0	-44,0	-39,0	-39,0
Aksjeutbytte	-20,3	-20,0	-20,2	-20,3	-20,3	-20,3
Gevinst finansielle instrumenter	-18,4					
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	128,4	146,2	152,4	164,9	160,1	158,4
Tap finansielle instrumenter	1,8					
Avdrag på lån	122,6	143,3	144,1	162,1	166,2	165,6
Netto finansinntekter/-utgifter	167,5	214,5	228,3	262,8	267,0	264,8
Dekning av tidligere års regnskapsmessig merforbruk						
Til ubundne avsetninger	80,1	15,1	7,6	20,0	20,0	20,0
Til bundne avsetninger						
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	-70,1					
Bruk av ubundne avsetninger	-13,5	-13,5	-1,1			
Bruk av bundne avsetninger						
Netto avsetninger	-3,5	1,6	6,5	20,0	20,0	20,0
Overført til investeringsbudsjettet	32,6	63,1	61,0	51,0	51,0	51,0
Til fordeling drift	-2 442,5	-2 514	-2 628,8	-2 599,5	-2 623,3	-2 651,6
Fordelt drift		2 514	2 628,8	2 599,4	2 623,2	2 651,6
Merforbruk/mindreforbruk		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Bruk av fond i drift (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Bruk av ubundne avsetninger					
Boligsosial handlingsplan - kommunal egenandel		-0,60			
Borgarsyssel		-0,50			
Bruk av ubundne avsetninger	0,00	-1,10	0,00	0,00	0,00

Avsetninger til fond i drift (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Ubundne avsetninger					
Avsetning til disposisjonsfond		7,6	20,00	20,00	20,00
Bruk av ubundne avsetninger	0,00	7,0	20,00	20,00	20,00

Noter:

Note 1 – skatteanslaget:

Budsjetterte skatteinntekter bygger på anslag i statsbudsjettet 2014 med et påslag på 10,1 mill. kr basert lokalt skatteanslag. For årene 2015 – 2017 er det lagt inn en årlig realvekst i skatteinntektene på 1 % i forhold til anslag i KS sin prognosemodell frie inntekter. Modellen gir samme fordeling av skatt og rammetilskudd for den enkelte kommune som vist i vedlegg til statsbudsjettet for 2014 (Grønt hefte).

Note 2 – andre fiskale inntekter:

Inntekten fra salg av konsesjonskraft er basert på kjent kraftmengde og estimert pris.

Note 3 – generelle statstilskudd:

Anslaget er gjort ut fra de signaler som fremkommer i statsbudsjettet og annet materiale, informasjon fra departementene og kommunens egne vurderinger.

Note 4 – angivelse av forventet utbytte fra kommunale selskaper m.v.:

Anslaget på utbytte fra Østfold Energi AS og Skjebergkilen Marina AS er på samme nivå som i 2013.

Note 5 – avsetninger til fond:

Det vises til tabell under budsjettskjema 1A og 1B.

Note 6 – bruk av fond:

Det vises til tabell under budsjettskjema 1A, 1B og 2A.

Budsjettskjema 1B - Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)

	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde helse og sosial					
Enhet bolig og omsorg	9,09	8,30	6,60	5,50	4,70
Enhet helse	119,74	123,05	124,25	124,25	124,25
Enhet forebyggende tjenester	47,33	50,40	47,00	47,00	47,00
Enhet kompetansesenter rus og psykiatri	49,67	48,47	48,47	48,47	48,47
Enhet kjøkken og kantine	11,23	11,14	10,54	10,54	10,54
NAV sosial	138,80	149,98	150,38	150,38	150,38
Omsorgstjenester	526,49	563,06	562,91	583,41	610,91
Boveiledning	224,32	241,28	255,51	259,56	273,75
Kommunesjef helse og sosial	1,57	1,63	1,63	1,63	1,63
Sum kommuneområde helse og sosial	1128,24	1 197,30	1 207,28	1 230,73	1 271,62
Kommuneområde oppvekst					
Enhet utvikling	277,91	294,60	300,96	297,66	296,86
Enhet PPT	12,38	12,90	12,90	12,90	12,90
Enhet barnevern	75,88	93,50	93,50	93,50	93,50
Barnehager	71,14	76,33	81,42	83,67	85,47
Skoler (inkl enhet Norsksenteret og spes.ped. tiltak)	503,13	515,54	515,88	517,96	517,80
Kommunesjef oppvekst	1,67	1,73	1,73	1,73	1,73
Sum kommuneområde oppvekst	942,11	994,61	1006,40	1007,43	1008,27
Kommuneområde samfunn, økonomi og kultur					
Enhet økonomi	17,51	18,05	18,05	18,06	18,08
Enhet kemner	13,26	11,73	11,73	11,74	11,75
Enhet plan og samfunnsutvikling	17,55	16,17	15,46	15,48	15,50
Enhet Kultur	42,25	44,15	43,83	43,87	43,90
Kirken	23,52	24,06	24,05	24,07	24,09
Byjubiléet	1,56	2,10	2,60	2,60	2,61
Enhet eiendom og næring	7,03	6,29	-6,24	2,88	2,95
Sarpsborg Frivilligsentral	0,35	0,36	0,36	0,36	0,36
Kommunesjef samfunn, økonomi og kultur	2,82	5,25	5,05	5,05	5,06
Sum kommuneomr.samf., økonomi og kultur	125,85	128,17	114,89	124,12	124,28
Kommuneområde HR					
Enhet arbeidsgiver	52,60	49,37	48,28	48,34	48,38
Enhet kommunikasjon og service	61,02	59,34	62,23	62,31	62,36
Kommunesjef HR	1,40	1,46	1,46	1,46	1,46
Sum kommuneområde HR	115,02	110,17	111,96	112,10	112,19
Kommuneområde teknisk					
Enhet byggprosjekt	-1,98	-2,97	-2,97	-2,97	-2,97
Enhet byggservice	161,27	165,70	181,64	184,36	185,13
Enhet kommunalteknikk	3,12	8,70	4,17	-0,23	-4,86
Enhet byggesak, landbruk og kart	11,68	11,54	11,54	11,54	11,54

	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommunesjef teknisk	3,55	3,67	3,67	3,67	3,67
Sum kommuneområde teknisk	177,63	186,65	198,06	196,37	192,52
Rådmann	21,67	8,90	-42,15	-50,54	-60,24
Sum rådmann	21,67	8,90	-42,15	-50,54	-60,24
Reserverte tilleggsbevilgninger	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Tap på fordringer	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Sum fordelt til drift	2 513,51	2 628,80	2 599,45	2 623,22	2 651,65

Bruk av fond i drift (tall i mill. kr)					
	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Bruk av bundne avsetninger					
Vannforsyning		-1,30	-1,36		
Avløp		-4,38	-4,05	-5,00	-5,00
Husholdningsrenovasjon		-0,71	-0,03	-0,04	-0,04
Bruk av bundne avsetninger	0,00	-6,39	-5,44	-5,04	-5,04
Til bundne avsetninger					
Renovasjon		0,10	0,10	0,10	0,10
Til bundne avsetninger	0,00	0,10	0,10	0,10	0,10

Budsjettskjema 2A (tall i mill. kr)

	Regnskap 2012	Budsjett 2013	Budsjett 2014	Budsjett 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Investeringer i anleggsmidler	455,50	835,32	739,37	563,12	315,65	273,95
Utlån og forskutteringer	109,98	126,70	137,20	147,20	157,20	167,20
Avdrag på lån	69,50	103,10	127,60	205,54	107,40	171,00
Avsetninger	14,65					
Årets finansieringsbehov	649,63	1 065,12	1 004,17	915,86	580,25	612,15
Bruk av lånemidler	-512,85	-915,58	-834,47	-686,02	-439,55	-423,85
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-28,72	-17,00	-34,20	-17,10	-26,10	-10,10
Tilskudd til investeringer	-16,01		-26,60	-114,54	-16,40	-80,00
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-38,34	-40,00	-40,00	-40,00	-40,00	-40,00
Andre inntekter	-0,52					
Sum ekstern finansiering	-596,45	-972,58	-935,27	-857,66	-522,05	-553,95
Overført fra driftsregnskapet	-33,88	-63,10	-61,00	-51,00	-51,00	-51,00
Bruk av avsetninger	-19,30	-29,44	-7,90	-7,20	-7,20	-7,20
Sum finansiering	-649,63	-1 065,12	-1 004,17	-915,86	-580,25	-612,15
Udekket/udisponert	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Bruk av fond investeringer (tall i mill. kr)

	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Bruk av ubundne investeringsfond				
Brannsikring el-anlegg kirken	0,70			
Egenkapitalinnskudd KLP	7,20	7,20	7,20	7,20
Bruk av ubundne investeringsfond	7,90	7,20	7,20	7,20

Budsjettskjema 2B - investeringer (tall i mill. kr)

	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Kommuneområde helse og sosial					
Enhet bolig og omsorg					
Boligsosial handlingsplan/årsplan		15,00	15,00	15,00	15,00
Oppruste søsterbolig ved sykehuset til boliger				3,00	12,00
Sum enhet bolig og omsorg		15,00	15,00	18,00	27,00
Omsorgstjenester					
Inventar og utstyr		3,00	3,00	3,00	3,00
Nytt sykehjem og bofellesskap Valaskjold	219,20	5,80			
Rivning gamle Haugvoll					6,00
Nødstrøm sykehjem	3,20	2,20	0,30		
Kjøp av sykehuset		97,40			
Rehabilitering og oppgradering av sykehuset	5,00	25,00	60,00	30,00	
Haugvoll sykehjem	168,00	6,00			
Avdelingskjøkken	9,00	1,60			
Sum omsorgstjenester	404,40	141,00	63,30	33,00	9,00
Enhet kompetansesenter rus og psykisk helse					
Villa Tindlund psykiatriboliger	25,50	4,50			
Sum omsorgstjenester	25,50	4,50	0,00	0,00	0,00
Boveiledning					
12 boliger i bofellesskap Værn	1,00		10,00	32,00	
12 boliger i bofellesskap Kløvningsten	24,00	16,00			
Aktivitetssenter for psykisk utviklingshemmede	0,50	5,50	1,00		
Sum boveiledning	25,50	21,50	11,00	32,00	0,00
Kommuneområde oppvekst					
Skoler					
Handlingsprogram IKT skoler og barnehager	20,50	0,50	0,50	3,50	3,50
Ny sentrumsskole (Sandesundveien)	28,50	150,00	113,20	2,00	
Kapasitetstiltak skole generelt	17,00	12,00	12,00	12,00	
Sum skoler	66,00	162,50	125,70	17,50	3,50
Barnehager					
Lekeapparater (barnehager)	1,00		0,50	0,00	0,50
Rehabilitering av barnehager	6,0		3,00		
Barnehage sentrum	2,0	16,00	39,00	1,00	
Nybygg Vestvold barnehage	2,0	6,50	11,50		
Barnehage Tindlund	17,0	30,00	1,50		
Barnehage Hafslundsøy	1,6	11,40	32,50	1,00	
Permanent barnehage Sandbakken	22,0	27,60	1,00		
Ny barnehage Skjeberg Guslundåsen	2,0	7,00	24,00	2,00	

	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Midlertidig barnehage Hafslundsøy	0,0	1,00			
Sandbakken barnehage-midlertidig	4,2	0,80			
Sum barnehager	57,80	100,30	113,00	4,00	0,50
Kommuneområde samfunn, økonomi og kultur					
Enhet plan og samfunnsutvikling					
Kommunedelplan ny bru over Sarpsfossen	1,50	3,50			
Planmidler – forbindelse riksvei 109 og Greåkerveien (forskuttering)	1,00	2,00			
Planmidler Vingulmorkveien (forskuttering)	1,00	2,00			
Sum enhet plan og samfunnsutvikling	3,50	7,50	0,00	0,00	0,00
Enhet kultur					
Opprusting av parker, plasser	6,20	1,10	1,50	1,50	1,50
Parker og plasser - Skjeberg rådhus og Greåker		0,10			
Brygge og turvei Glengshølen	0,60	1,40			
Kulås Amfi	0,40	5,60	9,00		
Ventilasjon ved Sarpsborg bibliotek	1,80	1,50			
Nytt kunstgress Sarpsborg stadion		4,00			
Skateanlegg	1,00	5,00			
Sarpsborg scene -utbedringer	8,20	3,80			
Verdensteateret	3,00	0,50			
Bibliotek/Kulturskolen	3,80	10,00			28,00
Tilpasninger idrettsbygg		1,00	1,00	1,00	1,00
Sandbakken idrettsarena - forprosjekt		1,00			
Kirkelig fellesråd					
Maskiner og utstyr	1,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Kirkegårds kapasitet, utredning		0,50			
Grønne arealer og kulturminner	0,30	0,15	0,15	0,15	0,15
Utvidelser Tune kirkegård					4,00
Gravlund Hafslund kirkegård		9,00			
Brannsikring el-anlegg		0,70			
Sum enhet kultur	26,80	45,85	12,15	3,15	35,15
Enhet eiendom og næring					
Strategisk utvikling og oppkjøp av eiendommer	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
Opparbeidelse og ferdigstillelse boligfelt Guslund		2,00	6,00		
Opparbeidelse nærings- og boligfelt Kløvningsten		14,00			
Opparbeidelse tomter Brusemyrveien		0,50			
Regulering boligfelt Pipelund / Delås		1,00			
Regulering boligfelt Maugesten		0,50			
Regulering og utbygging næringsfelt Kampenes / Holteskogen		0,60	11,00	5,00	1,00
Regulering Bjørnstadmyra / Tunesenter		0,50			
IKA Østfold nye lokaler Skjeberg	12,50	6,50			

	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Sum enhet eiendom og næring	22,50	35,60	27,00	15,00	11,00
Kommuneområde HR					
Enhet kommunikasjon og service					
Videreutbygging av IKT kommunikasjon	9,20	2,40	1,70	1,40	1,40
Fornyelse og oppgradering IKT utstyr	10,89	7,00	4,80	8,10	6,90
IKT som effektiviseringsverktøy	27,11	4,40	4,00	3,40	3,40
Elektroniske tjenester og publikumsservice	4,47	1,70	1,70	1,50	1,80
Kommunedelplan kommunikasjon	1,96	2,40	1,50	0,60	0,60
Sum enhet kommunikasjon og service	53,63	17,90	13,70	15,00	14,10
Enhet arbeidsgiver					
Videreutvikling av elektronisk personalsystemer		1,00	1,00	1,00	
Sum enhet arbeidsgiver		1,00	1,00	1,00	
Kommuneområde teknisk					
Enhet byggservice					
Rehabilitering og sikring av bygg	3,50	9,00	6,00	6,00	6,00
Heiser	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40
ENØK, styrings og varslingsanlegg	28,30	8,00	5,00	5,00	5,00
Universell utforming kommunale bygg	5,00		1,00	1,00	1,00
Utskifting/tilpassing utelys kommunale bygg	1,10	0,50	0,50		
Ventilasjon og styringsanlegg bygg		7,00	2,00	2,00	2,00
Brannoppgradering skoler		3,50			
Sum enhet byggservice	40,30	30,40	16,90	16,40	16,40
Enhet kommunalteknikk					
Forskjønnelse Torsbekkdalen		1,00	1,00		
Forskjønnelse ved innfartsårer		1,50	1,50		
Oppgradering av gågata	6,00	12,00	16,50		
Bru over Glomma, gang og sykkelvei	13,50	15,00			
Gang og sykkelvei sentrum - Hafslundsøy		1,00	2,00	5,00	5,00
Rehabilitering av p-plasser og p-automater	4,25	2,00			
Boligsoneparkering plasser og automater		2,00	2,00		
Oppgradering av kommunale gatelys	5,50	6,00	6,00	6,00	2,00
Universell utforming i bysentrum	1,00	1,10	1,10	1,10	1,10
Universell utforming av bussholdeplasser		0,90	0,90	0,90	0,90
Oppgradering av kommunale veier	10,00	11,00	11,00	16,50	16,50
Utvidelse av kommunal vei Bergheimskogen		1,40			
Veidel av hovedplan vann og avløp			4,00	4,00	4,00
Støytiltak		0,50			
Trafikksikkerhetstiltak - trygge skoleveier/nærtiltak	1,00	1,10	1,10	1,10	1,10
Trafikksikkerhetstiltak - fartsbegrensende tiltak	3,50	3,90	3,90	3,90	3,90
Gang og sykkelveier inkl. gatelys	5,00	1,50	5,50	5,50	5,50

	Tidl. bevilget	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Gang sykkelvei Bussterminalen - Sandesund (Storgata)		3,00	4,00	5,00	
Miljøgate Pellygata			3,00		
Biler og maskiner vei/grønt	2,75	3,70	1,40	2,80	3,60
Biler og maskiner beredskap Brann	5,20	1,80	1,25	0,40	4,10
Biler maskiner og annet teknisk utstyr					
Verksted/Transport	7,30	7,40	7,50	7,70	8,60
Feievesenet biler	0,60	0,40	0,30	0,30	
Biler og maskiner, vann og avløp selvkostområde	2,00	3,60	2,40	3,70	2,60
PDA i biler	0,42	0,12	0,12		
Vann (selvkost)					
Vannledningsnett	15,00	20,00	32,00	32,00	35,00
Oppgradering av vannledning gågata	2,50	2,50	2,50		
Oppgradering av Isesjø vannverk	4,00	1,00			
Avløp (selvkost)					
Avløpsnett	15,00	34,00	40,00	50,00	50,00
Avløpspumpestasjoner m/overløp		4,00	3,00	3,00	3,00
Spredt bebyggelse	9,50	7,00	6,00	7,00	7,00
Oppgradering av avløpsledning gågata	2,50	2,50	2,50		
Renovasjon (selvkost)					
Biler og maskiner renovasjon	1,20	1,80	0,50	3,30	2,20
Innsamling av hageavfall (beholdere)		1,00	0,80	0,80	0,60
Sum enhet kommunalteknikk	117,72	155,72	163,77	160,00	156,70
Enhet byggesak, landbruk og kart					
Utstyr kart og oppmåling	1,20	0,60	0,60	0,60	0,60
Sum enhet byggesak, landbruk og kart	1,20	0,60	0,60	0,60	0,60
Sum investeringer	844,85	739,37	563,12	315,65	273,95

Kommunale gebyrer 2014-2017 (tall i mill. kr)

Vann	2014	2015	2016	2017
Driftskostnader	35,10	36,20	37,32	38,49
Direkte kostnader	33,51	34,54	35,60	36,70
Indirekte kostnader	1,59	1,66	1,72	1,79
Kapitalkostnader	20,62	22,90	24,37	25,82
Kalkulerte avskrivninger	12,01	13,38	14,24	15,11
Kalkulerte renter	8,61	9,52	10,13	10,71
Selvkost	55,72	59,10	61,70	64,31
Gebyrinntekter	-54,42	-57,74	-61,70	-64,31
Avsetning/bruk av fond	-1,30	-1,36		
Sum inntekter	-55,72	-59,10	-61,70	-64,31
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00

Avløp	2014	2015	2016	2017
Driftskostnader	34,93	36,03	37,16	38,33
Direkte kostnader	33,46	34,50	35,57	36,68
Indirekte kostnader	1,47	1,53	1,59	1,65
Kapitalkostnader	31,05	34,12	36,37	39,03
Kalkulerte avskrivninger	18,50	20,21	21,41	22,94
Kalkulerte renter	12,55	13,91	14,96	16,09
Selvkost	65,98	70,14	73,53	77,36
Gebyrinntekter	-61,60	-66,09	-68,53	-72,36
Avsetning/bruk av fond	-4,38	-4,05	-5,00	-5,00
Sum inntekter	-65,98	-70,14	-73,53	-77,36
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00

Renovasjon	2014	2015	2016	2017
Driftskostnader	37,65	38,77	39,94	41,13
Direkte kostnader	35,51	36,55	37,62	38,72
Indirekte kostnader	2,14	2,23	2,32	2,41
Kapitalkostnader	2,05	2,55	3,13	3,52
Kalkulerte avskrivninger	1,53	1,89	2,38	2,74
Kalkulerte renter	0,52	0,66	0,75	0,78
Selvkost	39,70	41,32	43,07	44,65
Gebyrinntekter	-35,77	-37,98	-39,64	-41,13
Andre inntekter	-3,32	-3,40	-3,49	-3,58
Avsetning/bruk av fond	-0,61	0,07	0,06	0,06
Sum inntekter	-39,70	-41,32	-43,07	-44,65
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00

Feiing	2014	2015	2016	2017
Driftskostnader	6,13	6,37	6,60	6,86
Direkte kostnader	5,28	5,48	5,68	5,90
Indirekte kostnader	0,85	0,89	0,92	0,96
Kapitalkostnader	0,25	0,30	0,33	0,33
Kalkulerte avskrivninger	0,20	0,24	0,27	0,28
Kalkulerte renter	0,05	0,06	0,06	0,05
Selvkost	6,38	6,66	6,93	7,19
Gebyrinntekter	-6,38	-6,66	-6,93	-7,19
Avsetning/bruk av fond	0,00	0,00	0,00	0,00
Sum inntekter	-6,38	-6,66	-6,93	-7,19
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00

Gebyrene for en standard bolig med stipulert forbruk på 200 m³ og en boenhet (inkl. mva)

Beskrivelsen	2013	2014
Vanngebyr, fast	703	752
Vanngebyr, variabelt	1 925	2 060
Avløpsgebyr, fast	764	815
Avløpsgebyr, variabelt	2 325	2 481
Renovasjonsgebyr, fast	1 025	1 038
Renovasjonsgebyr variabelt (130 liter)	780	790
Feiegebyr	388	428
Sum	7 909	8 363
Økning fra 2013 til 2014		5,7 %

Økonomisk oversikt - drift (tall i mill. kr)

	R - 12	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Brukerbetalinger	-103,26	-107,03	-115,16	-116,05	-116,75	-117,12
Andre salgs- og leieinntekter	-286,57	-286,04	-303,11	-327,63	-327,55	-336,58
Overføringer med krav til motytelse	-399,75	-226,56	-209,17	-199,17	-199,17	-199,17
Rammetilskudd	-1 340,59	-1 406,82	-1 501,80	-1 509,60	-1 524,70	-1 539,90
Andre statlige overføringer	-57,07	-56,37	-58,66	-58,66	-60,66	-60,66
Andre overføringer	-7,06	-1,61	-1,28	-1,28	-1,28	-1,28
Skatt på inntekt og formue	-980,12	-1 043,12	-1 077,00	-1 087,80	-1 098,70	-1 109,70
Eiendomsskatt	-133,92	-144,50	-160,50	-160,50	-160,50	-160,50
Andre direkte og indirekte skatter	-8,16					
Sum driftsinntekter (B)	-3 316,50	-3 272,05	-3 426,68	-3 460,68	-3 489,31	-3 524,90
Lønnsutgifter	1 640,52	1 669,88	1 700,17	1 677,63	1 694,96	1 722,71
Sosiale utgifter	422,51	470,59	500,34	492,59	497,22	505,18
Kjøp av varer og tj. som inngår i komm tj. prod	417,58	383,76	383,96	401,91	407,14	410,02
Kjøp av varer og tj. som erstatter komm tj.prod	384,81	376,15	410,68	417,88	414,58	413,78
Overføringer	263,61	194,41	178,65	178,89	179,01	179,03
Avskrivninger	139,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Fordelte utgifter	-21,72	-34,63	-36,73	-36,73	-36,73	-36,73
Sum driftsutgifter (C)	3 247,19	3 060,16	3 137,07	3 132,18	3 156,19	3 193,99
Brutto driftsresultat (D=B-C)	-69,31	-211,89	-289,61	-328,51	-333,12	-330,91
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-68,05	-75,00	-68,20	-64,25	-59,25	-59,25
Gevinst på finansielle instrumenter	-18,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Mottatte avdrag på utlån	-1,29	-1,20	-1,20	-1,20	-1,20	-1,20
Sum eksterne finansinntekter (E)	-87,74	-76,20	-69,40	-65,45	-60,45	-60,45
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	128,12	146,20	152,40	164,90	160,05	158,40
Tap på finansielle instrumenter	1,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Avdragsutgifter	122,65	143,30	144,10	162,10	166,15	165,60
Utlån	0,82	1,30	1,30	1,30	1,30	1,30
Sum eksterne finansutgifter (F)	253,38	290,80	297,80	328,30	327,50	325,30
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	165,64	214,60	228,40	262,85	267,05	264,85
Motpost avskrivninger	-139,88					
Netto driftsresultat (I)	-43,55	2,71	-61,21	-65,66	-66,06	-66,06
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	-70,09	-8,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av disposisjonsfond	-35,09	-43,44	-1,10	0,00	0,00	0,00
Bruk av bundne fond	-25,73	-15,02	-6,39	-5,44	-5,04	-5,04
Sum bruk av avsetninger (J)	-130,91	-66,46	-7,49	-5,44	-5,04	-5,04
Overført til investeringsregnskapet	33,88	63,65	61,00	51,00	51,00	51,00
Dekning av tidligere års merforbruk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Avsetninger til disposisjonsfond	82,27	0,00	7,60	20,00	20,00	20,00
Avsetninger til bundne fond	19,16	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Sum avsetninger (K)	135,30	63,75	68,70	71,10	71,10	71,10
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	-39,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Økonomisk oversikt - investering (tall i mill. kr)

	R - 12	Bud 13	Bud 14	Bud 15	Bud 16	Bud 17
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-5,57	-17,00	-34,20	-17,10	-26,10	-10,10
Andre salgsinntekter	-0,52		0,00		0,00	0,00
Overføringer med krav til motytelse	-3,43		0,00		0,00	0,00
Statlige overføringer	-14,81		-26,60	-114,54	-16,40	-80,00
Andre overføringer	-1,20		0,00			
Renteinntekter, utbytte og eieruttak						
Sum inntekter	-25,53	-17,00	-60,80	-131,64	-42,50	-90,10
Lønnsutgifter	2,79	1,70	2,37	2,37	2,37	1,70
Sosiale utgifter	0,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kjøp av varer og tj. som inngår i kommunal tj. prod.	391,74	830,47	726,15	560,10	312,63	267,60
Kjøp av varer og tj som erstatter kommunal tj. prod	0,45	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Overføringer	55,38	3,15	10,85	0,65	0,65	4,65
Renteutg., provisjoner og andre finansutg.	4,42					
Fordelte utgifter						
Sum utgifter	455,50	835,32	739,37	563,12	315,65	273,95
Avdragsutgifter	69,50	103,10	127,60	205,54	107,40	171,00
Utlån	98,82	120,00	130,00	140,00	150,00	160,00
Kjøp av aksjer og andeler	11,16	6,70	7,20	7,20	7,20	7,20
Dekning tidligere års udekket						
Avsetning til ubundne investeringsfond	14,65					
Avsetninger til bundne fond						
Avsetninger til likviditetsreserve						
Bruk av tidligere års overskudd						
Sum finansieringstransaksjoner	194,13	229,80	264,80	352,74	264,60	338,20
Finansieringsbehov						
Bruk av lån	-512,85	-915,58	-834,47	-686,02	-439,55	-423,85
Salg av aksjer og andeler	-23,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Mottatte avdrag på utlån	-34,91	-40,00	-40,00	-40,00	-40,00	-40,00
Overføringer fra driftsregnskapet	-33,88	-63,10	-61,00	-51,00	-51,00	-51,00
Bruk av tidligere års mindreforbruk						
Bruk av disposisjonsfond	-6,84	-21,36				
Bruk av bundne driftsfond	-0,65					
Bruk av ubundne investeringsfond	-9,69	-7,86	-7,90	-7,20	-7,20	-7,20
Bruk av bundne investeringsfond	-2,12	-0,22				
Bruk av likviditetsreserve						
Sum finansiering	-624,10	-1 048,12	-943,37	-784,22	-537,75	-522,05
Udekket/udisponert	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

